

Taksvärkki ry:n kehitysyhteistyöohjelma
vuosille 2022–2025

Nuorten merkityksellinen osallisuus kestävässä kehityksessä

Sisällysluettelo

Tiivistelmä.....	3
1. Johdanto	4
2. Taksvärkki ry:n kehitysyhteistyön ja globaalikasvatuksen viitekehys	6
2.1. Taksvärkki ry:n strategiset tavoitteet	6
2.2. Ohjelman toimintaympäristö	8
2.3. Ohjelman lähestymistapa	15
2.4. Kestävän kehityksen tavoitteet ohjelmassa	18
3. Taksvärkin ohjelmatyö 2022–2025 ja tavoitellut tulokset	21
3.1. Toimijat	21
3.2. Muutosteoria nuorten merkityksellisestä osallisuudesta kestävässä kehityksessä	25
3.3. Kehitysyhteistyö ohjelmamaiden kumppanijärjestöjen kanssa	36
3.4. Globaalikasvatus ja viestintä Suomessa	42
3.5. Taksvärkki kehittyvänä toimijana	52
4. Laatu ja tuloksellisuus	54
4.1. Tulosohjausjärjestelmä	54
4.2. Riskienhallintajärjestelmä	59
4.3. Resurssit ja hallinto	61

Liitteet

1. Country Profiles of the Program Countries Included in Taksvärkki's Development Cooperation Program 2022–2025
2. Taksvärkki ry:n kumppanijärjestöt ja kehitysyhteistyöhankkeet ohjelmakaudella 2022–2025
3. Tuloskehikko (UM ohjelmatukihaun liite 3)
4. Riskimatriisi (UM ohjelmahaun liite 4)
5. Ohjelman budjetti 2022–2025 (UM ohjelmahaun liite 5a)

Tiivistelmä

Taksvärkki ry on kehitysyhteistyötä tekevä 11 suomalaisen kansalaisjärjestön yhteistyöjärjestö, joka innostaa suomalaisia ja ohjelmamaiden nuoria rakentamaan oikeudenmukaista ja kestävästä maailmaa. Jäsenjärjestöjen lisäksi henkilöjäsenet ja vapaaehtoisverkostot tukevat Taksvärkin toimintaa.

Taksvärkin toiminta edistää nuorten merkityksellistä osallisuutta kestävässä kehityksessä. Työn tavoitteena on nuorten oikeuksien ja yhteiskunnallisen aseman vahvistaminen sekä aktiivisen kansalaisuuden tukeminen ohjelmamaissa ja Suomessa. Globaalikasvatus sekä viestintä- ja vaikuttamistyö Suomessa ovat tärkeä osa Taksvärkin tekemää kehitysyhteistyötä. Ohjelmatoiminta ohjelmamaissa perustuu haavoittuvassa asemassa elävien nuorten oikeuksille, tarpeille ja valinnoille. Se tähtää sosiaaliseen muutokseen, jossa nuoret aktivoituvat vastuunkantajien avulla kehittämään omaa elämäänsä ja yhteisöjään.

Kehitysyhteistyöhankkeillaan Taksvärkki ry tukee paikallisesti vaikuttavia nuorisojärjestöjä. Ohjelmakaudella 2022–2025 toimitaan Guatemalassa, Keniassa, Malawissa, Mosambikissa, Nepalissa, Sambiassa ja Sierra Leonessa. Tukemalla suoraan ohjelmamaiden järjestöjä vahvistetaan paikallista kansalaisyhteiskuntaa ja lisätään nuorten tilaa osallistua heitä itseään koskevaan päätöksentekoon. Ohjelmatoimintojen kautta vuosittain yli 2 000 haavoittuvassa asemassa elävää nuorta koulutetaan ja aktivoituu toimimaan yhteisöjensä kehittämiseksi. Kaikkien ohjelmakumppaneiden yhteinen tavoite on nuorten voimaantuminen ja yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistaminen. Kohderyhmiä ovat muun muassa koulunsa keskeyttäneet tytöt, kadulla asuvat ja työskentelevät nuoret sekä syrjäseutujen koululaiset.

Ohjelma tukee suomalaisten nuorten tietoja ja taitoja kestävässä kehityksessä edistämiseksi. Globaalikasvatus ja viestintä haastavat käsittelemään kehityskysymyksiä sekä yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeuksien merkitystä. Ne kannustavat kriittiseen tiedostamiseen ja tukevat nuorten näköistä toimintaa ja vaikuttamista. Vuosittain noin 21 500 nuorta Suomessa osallistuu globaalikasvatuksen työpajoihin, kumppanikouluyhteistyöhön ja toiminnalliseen Taksvärkkikeräykseen.

Ohjelman tavoitteet ovat yhtenevät YK:n kestävässä kehityksessä tavoitteiden kanssa. Tavoitteiden universaalisuus on ollut Taksvärkille tärkeä periaate koko toimintahistorian ajan. Nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden kasvu kehittyvissä maissa on globaalien riippuvuussuhteiden takia yhteinen etu. Suomessa ohjelma tukee nuorten kasvua aktiivisina maailmankansalaisina ja viestii nuorille siitä, että heidän toiminnallaan on merkitystä myös globaalisti.

1. Johdanto

Taksvärkki ry on saanut ulkoministeriön ohjelmataukea vuodesta 2014 alkaen. Tuleva ohjelmakausi jatkaa ja syventää aiempina kausina aloitettua työtä. Ohjelman peruslähtökohtiin ja yleistavoitteisiin ei ole tehty perustavia muutoksia. Työtä tehdään edelleen ihmisoikeusperustaisesti ja kestävän kehityksen tavoitteiden pohjalta.

Taksvärkki on yhdentoista valtakunnallisen kansalaisjärjestön yhteistyöjärjestö. Jäsenjärjestöt ovat suurimmaksi osaksi nuorisojärjestöjä tai nuorisotyötä tekeviä järjestöjä. Toiminnassa hyödynnetään näiden jäsenjärjestöjen osaamista ja verkostoja. Uusien vuonna 2021 hyväksyttyjen sääntöjen mukaan myös yksityishenkilöt voivat liittyä Taksvärkki ry:n jäseniksi ja vaikuttaa sitä kautta järjestön toimintaan. Kotimaassa työtä tehdään valtakunnallisesti suomen ja ruotsin kielellä.

Taksvärkki ry tekee nuorten oikeuksia ja asemaa vahvistavaa kehitysyhteistyötä, sekä yhdistää tähän työhön toiminnallisen globaalikasvatuksen. Oikeusperustainen kehitysviestintä ja -vaikuttamistyö tukevat kaikkea nuorten kanssa ja heidän hyväkseen tehtävää työtä. Suomessa tärkein toimintaympäristö on yläkoulut ja toisen asteen oppilaitokset. Kehitysyhteistyötä puolestaan tehdään ohjelmamaiden nuoriso- ja nuorisotyötä tekevien järjestöjen kanssa. Ohjelmakaudella 2022–2025 yhteistyöjärjestöjä on Keniassa, Sierra Leonessa, Sambiassa, Malawissa, Mosambikissa, Guatemalassa ja Nepalissa.

Taksvärkin kehitysyhteistyöohjelman tavoite on edistää nuorten oikeuksien tasavertaista toteutumista ja purkaa eriarvoisuuden syitä. Sekä Suomessa että ohjelmamaissa toimintaan osallistuvien nuorten oma aktiivisuus on keskeinen osa kaiken toiminnan suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Taksvärkin hankkeiden toteutuksesta vastaavat paikalliset kansalaisjärjestöt. Toimintatapa edellyttää Taksvärkiltä tiivistä yhteistyötä ja yhteisiä arvoja kumppanijärjestöjen kanssa.

Globaalit kehityskysymykset ovat viime vuosina herättäneet vahvasti suomalaisten nuorten kiinnostusta ja osittain myös huolta. Taksvärkin tekemän globaalikasvatuksen erityistavoite on tukea nuoria hahmottamaan maailman tilaa paremmin, auttaa tulkitsemaan ja jäsentämään tarjolla olevaa tietoa kriittisesti, sekä kannustaa aktiiviseen toimintaan. Kulmakivenä globaalikasvatuksessa on nuorten aktiivinen kuuntelu sekä yhdessä tapahtuva toimintaympäristön muutosten tarkastelu ja tulevaisuusajattelu.

Järjestön strategian mukaisesti erityinen huomio kiinnitetään tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen nuorten merkityksellisen osallisuuden (*Meaningful Youth Participation*) kautta. Työssä sovelletaan toimijoiden roolia ja keskinäistä vuorovaikutusta korostavaa systeemistä lähestymistapaa. Toiminnalla tavoitellaan muutosta ihmisten ja ryhmien ajatusmalleissa, käyttäytymisen, suhteiden ja rakenteiden tasolla. Kehitysyhteistyöhankkeet ja Suomessa toteutettava globaalikasvatus ovat Taksvärkin kehitysyhteistyöohjelmassa toisiaan tukevia kokonaisuuksia. Kestävän kehityksen tavoitteiden hengen mukaisesti korostamme kehityshaasteiden ja niiden ratkaisujen globaalia luonnetta.

Ohjelmakausi 2022–2025 on Taksvärkille kolmas kausi ulkoministeriön ohjelmataukea saavana järjestönä. Kahden ensimmäisen ohjelmakauden aikana on kehitetty ja vakiinnutettu ohjelmatyön rakenteita ja käytäntöjä. Viimeisimmällä ohjelmakaudella, vuosina 2018–2021, keskeistä on ollut osallistavan seurannan käytäntöjen ja muutostarkoituksen perustuvan seurantajärjestelmän kehittäminen. Lisäksi kehityskohteena on ollut sosiaalisen osallisuuden, erityisesti vammaisinklusion vahvistaminen Taksvärkin ja sen kumppaneiden työssä. Myös riskienhallintajärjestelmää on kehitetty. Ohjelmakaudella on koottu manuaali, jossa Taksvärkin toiminnan periaatteet ja hankeyhteistyön ohjeistukset ovat helposti esillä ja käytettävissä. Ohjelmamanuaalin yhtenä keskeisenä tarkoituksena on varmistaa, että kaikki

kumppanijärjestöt tekevät laadukasta ja oikeusperustaista kehitysyhteistyötä, sekä sitoutuvat Taksvärkin arvoihin tasa-arvosta ja syrjimättömyydestä.

Edellisen ohjelmakauden 2018–2021 aikana Taksvärkin ohjelmassa toimi vuositasolla noin 2 000 aktiivista nuorta ja 5 000 aikuista vastuunkantajaa Suomessa ja ohjelmamaissa. Hankkeiden toimintoihin osallistui vuosittain noin 10 000 nuorta ja Taksvärkki-kampanjaan noin 14 000 nuorta. Yleisötilaisuudet, sisältäen radio-ohjelmat, tavoittivat välillisesti arviolta 40 000 yhteisöjen jäsentä.

Vuonna 2020 Ohjelmasta teetetyt ulkopuoliset arvioinnit antoivat kiitosta ohjelman johdonmukaisuudesta ja tarkoituksenmukaisesta nuorten osallistamisen mallista. Arviointien huomiot tukivat Taksvärkin omia näkemyksiä ohjelman vahvuuksista ja kehittämistarpeista, joiden eteenpäin työstämistä oli jo pohdittu kuluneen ohjelmakauden aikana. Saatujen suositusten perusteella mm. tarkennettiin globaalikasvatuksen määrittelyä, tiettyjä yksittäisiä toimitapoja sekä systemaattisempaa seuranta- ja arviointitoimintaa.

Arviointien pohjalta ohjelman toimintalogiikkaa selkiytettiin. Muutosteoriaa kirkastetiin oman seurantatiedon ja kokemuksen pohjalta toimijakohtaista muutosteorioita avaamalla. Kotimaan globaalikasvatuksen ja ohjelmamaiden hanketyön toimintaympäristön ja toimintamallien erilaisuuden takia ohjelman muutosprosessit eriytettiin jakamalla muutosteorioita kahteen osaan. Kehitysyhteistyöhankkeiden osalta huomiota on kiinnitetty oppimisen ja hyvien käytäntöjen jakamisen malleihin myös kumppaneiden välillä. Taksvärkki saa toistuvasti hyvää palautetta horisontaalisista kumppanuussuhteistaan, hyvästä vuorovaikutuksestaan ja paikalliset toimintaympäristöt huomioon ottavasta joustavasta hankehallinnon rakenteestaan. Toimintatapa kannustaa kumppanijärjestöjä panostamaan työn laatuun ja tulosten vaikuttavuuteen.

Ohjelmasuunnittelussa, erityisesti ohjelman muutosteorian työstämisen tukena käytettiin ulkopuolisia fasilitaattoreita. Ohjelmamaiden kumppanijärjestöjä, suomalaisia vapaaehtoisia ja yhteistyökouluja osallistettiin ohjelmasuunnitteluprosessia ohjaavan vision muotoilemisessa. Vision pohjaksi tehtiin Taksvärkin keskeisille sidosryhmille kysely fokusalueiden tarkennuksen tueksi. Sekä visio että siihen perustuva muutosteorio validoitiin ohjelman kumppaneiden kanssa ja lopulliseen versioon sisällytettiin heidän keskeisimmät huomionsa. Ohjelmamaiden kuvaukset (liite1) perustuvat osittain kumppanijärjestöille tehtyyn kyselyyn nuorten oikeuksien, kansalaisyhteiskunnan ja yhdenvertaisuuskysymysten tilasta. Hankekumppanit ovat todentaneet valmiit toimintaympäristön kuvaukset omasta näkökulmastaan.

Ohjelmakaudella 2022–2025 Taksvärkki jatkaa työtä nuorten oikeuksien, yhdenvertaisen osallisuuden, ja kansalaisvaikuttamisen parissa. Kehitysyhteistyön sisältöihin ja kehitysyhteistyöhankkeita toteuttavien kumppanijärjestöjen kokoonpanoon ei tule merkittäviä muutoksia, vaan työssä keskitytään työn laatuun, vaikuttavuuteen ja tuloksista oppimiseen. Globaalikasvatuksessa on uusia avauksia mm. nuorten osallistamisessa nuorten ryhmässä, vaikuttamistyössä ja Maailmankansalaisen koulu -toiminnassa. Lisäksi globaalikasvatuksessa keskitytään seurannan ja arvioinnin systematisointiin. Kehittämisaikojen saralla jatketaan vammaisinklusion vahvistamista. Ennen kaikkea vahvistetaan paikallisten sidosryhmien osaamista sekä huomioidaan saavutettavuus- ja esteettömyyskysymyksiä käytännön toiminnassa. Toimijälähtöisen osallistavan seurannan ja arvioinnin mallien jalkauttamista ja edelleen kehittämistä jatketaan. Tavoitteena on jatkuvan oppimisen mekanismien juurruttaminen osaksi ohjelman toimijoiden arkea. Lisäksi erityistä huomiota kiinnitetään ilmastokestävyyden elementtien vahvistamiseen ohjelmatyössä.

Ohjelmakauden 2022–2025 erityisiä tavoitteita ovat:

- Kumppanijärjestöjen tukeminen nuorten oikeuksien edistämisessä koronapandemian jälkeen. Tilanearviot ja toimintasuunnitelmat muuttuneessa tilanteessa.
- Kumppaneiden muutokartoitusosaamisen ja seurannan käytäntöjen vahvistaminen siten, että jokainen Taksvärkin kumppanijärjestö on sisäistänyt systeemiajattelun mukaisten toimintamallien merkityksen
- Vaikuttamistyön tukeminen hankekumppanikohtaisen tarpeen mukaisesti
- Nuorten laajeneva ja aktiivinen osallistaminen globaalikasvatuksessa sekä viestintä- ja vaikuttamistyössä. Toiminnan kehittäminen yhdessä nuotoiltujen tulevaisuuskuvien ja toimintaympäristön analyysin pohjalta

Ohjelmadokumentin toinen luku esittelee Taksvärkin ohjelmatyön keskeisiä piirteitä ja lähestymistapoja sekä ohjelman toimintaympäristön. Kolmas luku esittelee ohjelman toimijat, muutologiikan sekä tavoitteet. Neljäs ja viimeinen luku kuvaa Taksvärkin järjestelmät työn laadun ja tuloksellisuuden varmistamiseksi. Tuloskehikko, luvussa kolme esitellyn muutosteorian visualisointi, ohjelmamaiden toimintaympäristöjen, hankekumppaneiden ja hankkeiden kuvaukset, riskimatriisi sekä ohjelman budjetti löytyvät dokumentin liitteistä.

2. Taksvärkki ry:n kehitysyhteistyön ja globaalikasvatuksen viitekehys

2.1. Taksvärkki ry:n strategiset tavoitteet

Taksvärkki ry uudisti strategiansa vuonna 2020. Kehitysyhteistyöohjelma vuosille 2022–2025 pohjautuu strategian visiolle:

Taksvärkki ry:n visio

Kestävä ja oikeudenmukainen maailma, jossa jokaisen nuoren ihmisoikeudet toteutuvat Suomessa ja koko maailmassa.

Ohjelman peruslähtökohdat ovat kestävä kehitys ja sen tavoitteiden edistäminen ihmisoikeusperustaisesti. Kestävän kehityksen tavoitteet ovat globaaleja tavoitteita, ja niitä edistetään sekä ohjelmamaissa että Suomessa. Kotimaan globaalikasvatus auttaa nuoria rakentamaan luotettavaan tietoon ja globaaliin yhdenvertaisuuteen pohjautuvaa maailmankuvaa, joka on edellytys ihmisoikeuksien aidolle toteutumiselle. Kehitysyhteistyöhankkeissa annetaan korostettu tila ja rooli erityistukea tarvitsevien nuorten oikeuksille, esimerkiksi vammaisille, syrjityille etnisille ryhmille ja koulutusta vaille jääville tytöille.

Taksvärkki ry:n missio

Yhdistämällä globaalikasvatuksen ja kehitysyhteistyön vahvistamme nuorten, ammattikasvattajien, asiantuntijoiden ja päättäjien ymmärrystä globaalista oikeudenmukaisuudesta ja sen haasteista. Tuemme nuorten toimintaa oikeudenmukaisuuden puolesta Suomessa ja maailmalla. Toimimme aktiivisesti ja rohkeasti nuorten ja kasvattajien liikkeiden kanssa, otamme kantaa ja olemme nuorten äänen kuulemisen edelläkävijöitä.

Strategian missio ohjaa kehitysyhteistyöohjelman toimintatapoja ja -malleja. Nuorten oikeuksien edistäminen edellyttää useiden eri epävirallisten vastuunkantajien ja virallisen yhteiskunnan osallisuutta. Kehitysyhteistyöhankkeissa ja kotimaan toiminnassa näillä viiteryhmillä on omat tärkeät roolinsa, jotka on määritelty ohjelman tulostavoitteissa.

Strategian ja kehitysyhteistyöohjelman keskeinen ajatus on nuorten aktiivinen ja merkityksellinen osallistuminen sekä hankkeissa että kotimaan toiminnassa. Globaalikasvatuksen toiminnalliset sisällöt: sosiaalinen kestävä kehitys, kriittinen ajattelu ja nuorten toimijuus ovat kotimaassa keskeisiä, ja niiden pohjalta tehdään yhteistyötä koulujen ja kasvattajien kanssa. Kehitysyhteistyön hanketoiminnassa mukana olevien nuorten ääntä ja näkemyksiä tuodaan viestinnän materiaaleissa vahvasti esiin. Hankkeet suunnitellaan ja toteutetaan antamalla nuorille keskeinen rooli. Myös tulosten keräämisessä ja raportoinnissa nuorilla itsellään on vahva asema.

Taksvärkki ry:n strategian arvot

Oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja toivo.

Arvot ohjaavat ohjelmasuunnitelman sisältöjä. Taksvärkki ry:n toiminta on ihmisoikeusperustaista ja perustuu kansainvälisissä sopimuksissa määriteltyihin ihmisoikeuksiin. Taksvärkin toiminta perustuu ajatukseen kestävydestä ja globaalin oikeudenmukaisuuden edistämisestä.

Toiminnassa mukana olevat ja kohderyhmiin kuuluvat nuoret ovat yhdenvertaisia toimijoita. Nuorten toimijuutta vahvistetaan parantamalla heidän yhdenvertaisia toimintamahdollisuuksiaan omissa yhteisöissään ja vahvistamalla heidän osallisuuttaan yhteiskunnan rakenteissa. Syrjintää kokevat nuoret ovat Taksvärkin erityisen huomion kohteena.

Nuorelta nuorelle

Taksvärkki ry:n toiminta perustuu Nuorelta nuorelle -ajatukseen ja toimintamalliin. Nuorelta nuorelle -periaate näkyy kaikessa toiminnassa – perinteisessä Taksvärkki-keräyksessä, Taksvärkin tukemassa nuorten välisessä kokemuksenvaihdossa, viestinnässä sekä nuorten toimimisena vertaiskouluttajina ja roolimalleina muille nuorille. Vertaiskoulutus on keskeinen työtapana niin Taksvärkin kumppanijärjestöissä ohjelmamaissa kuin Suomessa tapahtuvassa globaalikasvatuksessa.

Globaalikasvatuksen ja kehitysviestinnän yhtenä tavoitteena on edistää dialogia globaalin etelän ja Suomen nuorten välillä. Toiminnassa mukana olevilla nuorilla on yhdessä mahdollisuus tarkastella kriittisesti globaaleja eriarvoisuuskysymyksiä. Viestintä- ja vaikuttamistyössä kuuluu ohjelmamaiden ja Suomen nuorten ääni. Kehitysyhteistyöhankkeissa aktiiviset nuoret ovat keskeinen muutosvoima yhteisöjensä lasten ja nuorten oikeuksien edistämisessä.

Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tuetaan vahvistamalla haavoittuvassa asemassa olevien toimijuutta ja edistämällä sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa. Toiminnassa korostuvat yhteiskunnallisten esteiden ja rajaavien sukupuolinormien purkaminen ja sukupuolen moninaisuuden huomioon ottaminen.

Toimintaa suunnitellaan uhkia ja epävarmuuksia korostavassa ympäristössä. Vaikka uhkien varalle on varustauduttava, niin ohjelma ja toiminta perustuvat nuorten kykyihin, sekä mahdollisuuteen oppia ja kehittyä. Silloin uhat eivät voi olla keskeinen eteenpäin vievä voima. Ohjelmalla on mahdollista vaikuttaa yhteiskunnallisiin epäoikeudenmukaisuuksiin, ilmastonmuutokseen ja muihin haasteisiin, ja nuoret ovat kehityksen muutosvoima.

Taksvärkin toiminta ja ohjelma perustuvat osaltaan kansainvälisiin sopimuksiin. Yleisimmällä tasolla perustana on YK:n ihmisoikeuksien julistus. Lähtökohtaisesti kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasa-arvoisina. Kehitysyhteistyöohjelman ja strategian tavoitteet yhdenvertaisuudesta seuraavat tätä periaatetta. Taksvärkki tekee ulkoasianministeriön määritelmän mukaisesti ihmisoikeusprogressiivista kehitysyhteistyötä.

Taksvärkin yhdenvertaisuussuunnitelma on yksi koko järjestön toimintaa ohjaava ihmisoikeuksia edistävä dokumentti. Se on tukena myös silloin, kun hankekumppanien kanssa suunnitellaan arvopohjaista, ihmisoikeuksien edistämiseen liittyvää toimintaa mm. seksuaalivähemmistöjen, alkuperäiskansojen ja kastittomien yhdenvertaisessa kohtelussa.

Lapsen oikeuksien sopimus ratifioitiin Suomessa vuonna 1991. Se sitoo toimintaa myös oikeudellisesti ja velvoittaa asettamaan lapsen edun etusijalle. Taksvärkin ohjelmassa kiinnitetään huomiota erityisesti lapsen ja nuoren erityistarpeiden huomioon ottamiseen, syrjinnän ehkäisyyn, mielipiteen ja järjestäytymisen oikeuksiin, osallistumiseen sekä suojeluun hyväksikäytöltä ja väkivallalta. Oikeuksia pidetään esillä ja niitä seurataan kaikessa toiminnassa kumppanijärjestöjen, toimintaan osallistuvien nuorten ja ohjelman vastuunkantajien kanssa. Taksvärkki tukee kumppanijärjestöjen vaikuttamistyötä yhteiskunnallisten vastuunkantajien suuntaan lapsen oikeuksien edistämiseksi. Kotimaan globaalikasvatuksessa lapsen oikeuksien sopimus on yksi keskeinen strateginen tukipilari. Sen pohjalta järjestetään erityisiä Lapsen oikeuksien työpajoja. Taksvärkin viestinnässä ja vaikuttamistyössä lasta suojellaan hyväksikäytöltä ja häntä kohdellaan kaikissa tilanteissa kunnioittavasti.

Vuoden 2016 Pariisin ilmastopöytäsohje velvoittaa toimiin, joilla ilmaston lämpeneminen saataisiin rajattua alle 1,5 asteen. Päästövähennystavoitteiden lisäksi sopimuksessa asetetaan pitkän aikavälin tavoite ilmastomuutokseen sopeutumiselle ja halutaan ohjata rahoitusvirtoja kohti vähähiilistä kehitystä. Taksvärkin ohjelmassa ilmastokysymyksiä arvioidaan aikaisempaa johdonmukaisemmin. Rajallisilla resursseilla toimittaessa hanketyön painopisteenä on muutokseen sopeutuminen. Sopimuksen velvoitteita pidetään suomalaisessa yhteiskunnassa esillä globaalikasvatuksen, viestinnän ja vaikuttamistyön keinoilla.

YK:n kestävä kehityksen tavoitteet ovat koko ohjelman käytännön lähtökohta. Tavoitteet ovat globaaleja, ja niitä edistetään kaikissa toiminnoissa, sekä kehitysyhteistyössä, globaalikasvatuksessa että viestintä- ja vaikuttamistyössä.

2.2. Ohjelman toimintaympäristö

Nuoret globaalissa kontekstissa

Maailman väestöstä noin 40-prosenttia on alle 24-vuotiaita.¹ Väestönkasvun seurauksena nuorten osuus kasvaa entisestään seuraavien vuosikymmenten aikana. Nuorten lisääntyvä aktiivisuus ja järjestäytyminen kasvattavat heidän rooliaan keskeiseksi muutoksentekijäksi. Nuorilla on valtava mahdollisuus luoda ja edistää uusia näkökulmia kehitykseen. Heillä on potentiaalia korjata tehtyjä virheitä ja luoda pitkäjänteisiä tavoitteita kestävä ja oikeudenmukainen maailman hyväksi. Maailman, jossa kunnioitetaan moninaisuutta ja yhä useampien nuorten oikeudet toteutuvat. Tämän toiveikkaan vision kääntöpuolena on kuitenkin uhkatekijöitä, joiden huomiotta jättämiseen ei globaalissa mittakaavassa eikä paikallisesti ole varaa.

¹ *The World Factbook* (2021) World. Central Intelligence Agency. Washington DC. <<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/world/-people-and-society>> 27.4.2021

Nuorten elämään vaikuttavia uhkia ovat näköalattomuus, huoli maailman tulevaisuudesta, COVID-19-pandemian vaikutukset, riittämättömät toimeentulomahdollisuudet, nuorisotyöttömyys, merkityksellisen osallistumisen ja toiminnan puute osana yhteiskuntaa ja paikallisyhteisöjä sekä ilmastomuutoksen vaikutukset. Epävakaat tulevaisuuden näkymät lisäävät muuttoliikkeitä, rikollisuuteen ajautumista ja radikalisoitumista. Tytöt ja nuoret naiset kohtaavat epätasa-arvoa, seksuaalista häirintää, väkivaltaa ja hyväksikäyttöä. Lapsiavioliitot, haitalliset kulttuuriset perinteet, puutteellisen seksuaali- ja lisääntymisterveyden oikeudet, teiniraskaudet ja niistä johtuva koulupudokkuus kaventavat tyttöjen oikeuksiensa toteutumista. Syrjinnän määrä ja muodot vahvistuvat usein moniperusteisesti etenkin vammaisten ja muiden marginalisoitujen ryhmien kohdalla. Syrjäytymisvaara, turvattomuus sekä muut edellä mainitut tekijät ja niiden aiheuttamat mahdolliset mielenterveydelliset vaikutukset ovat todellisia uhkia tai esteitä kehitykselle. Ne rajoittavat nuorten täyttä potentiaalia ja voimavaroja toimia yhteiskunnallisen kehityksen hyväksi.

Nuorten hyvinvointia ja oikeuksia edistäviä ratkaisuja ovat sosiaalinen inklusiivisuus, huomioiduksi tuleminen, oman äänen kuuluville saaminen, vertaistuki, ryhmään kuuluminen, inspiroivat roolimallit, osallistumismahdollisuudet ja edustus päätöksenteossa nuoria itseään koskevissa asioissa. Samalla ne torjuvat eri uhkatekijöiden vaikutuksia. Taksvärkin kehitysyhteistyöohjelma 2022–2025 edistää näiden ratkaisumallien toteutumista Suomessa ja ohjelmamaissa. Ohjelmamaiden toimintaympäristöjen kuvaukset ohjelmatasolla on esitelty alla ja maakohtaisesti liitteessä 1.

Toimintaympäristö ohjelmamaissa

Taksvärkin ohjelmaa 2022–2025 toteutetaan Guatemalassa, Keniassa, Malawissa, Mosambikissa, Nepalissa, Sambiassa, Sierra Leonessa ja Suomessa. Nuorten määrä kaikissa globaalin etelän ohjelmamaissa on merkittävä ja jokaisessa maassa vähintään 50 % väestöstä on alle 24-vuotiaita. Mosambikissa, Malawissa ja Sambiassa nuorten osuus väestöstä on noin 65 %. Mediaani-ikä vaihtelee 17 vuodesta 25 vuoteen. Ohjelmamaista Malawi, Sierra Leone, Sambia, Mosambik ja Nepal kuuluvat LDC-maihin.² Nuorten määrä ohjelmamaissa kasvaa tulevaisuudessa, sillä väestönkasvu on nopeaa kaikissa niissä. Sambiassa on jopa maailman 11. nopein väestönkasvu.³ Afrikan megatrendit⁴-raportti nostaa esille nuorten tärkeyden maanosan kehityksen voimavarana. Raportti korostaa tyttöjen koulutuksen tärkeyttä, tasa-arvoista kansalaisuutta, positiivisia tulevaisuuden näkymiä sekä nuorten työllistymistä tärkeinä komponentteina positiivisen kierteen ja demografisen osingon synnyttämiseksi.

Ohjelmamaiden nuoret kohtaavat monia yhteiskunnan ongelmia. Korkea työttömyys, heikkopalkkaiset työt, huonot peruspalvelut ja vaikutusmahdollisuudet yhteiskuntaan. Nuorten mahdollisuuksiin vaikuttaa myös epätasaisesti jakautunut varallisuus, eriarvoisuus sekä korruptio monilla eri sektoreilla. Aikuiskeskeinen kulttuuri vaikeuttaa nuorten vaikuttamismahdollisuuksia. Myös lapsityö on ongelma monissa

² UN Committee for Development Policy (2021). List of Least Developed Countries (as of 11 February 2021*) <https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/publication/ldc_list.pdf> 22.4.2021

³ The World Fact Book (2021a). Country Comparisons – Population growth rate. <<https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/population-growth-rate/country-comparison/>> 23.4.2021

⁴ Vastapuu, L, M. Mattlin, E. Hakala & P. Pellikka (2019). Afrikan megatrendit. Ulkoministeriö. <<https://um.fi/documents/35732/0/Afrikan+megatrendit+%281%29.pdf/c0ac6787-65d6-d415-8491-3fd96e2627fc?t=1575449819342>> 29.4.2021

ohjelmamaista. Esimerkiksi Sierra Leonessa 60 % nuorista on työttömiä⁵ ja Keniassa arviolta 84 % nuorista on työllistynyt epäviralliselle sektorille.⁶

COVID-19-pandemialla on ollut vaikutuksia nuoriin maailmanlaajuisesti ja se on aiheuttanut sekä terveydellisiä että taloudellisia ongelmia. Laajat koulusulut ja työmahdollisuuksien vähentyminen vaikuttavat nuorten koulutus- ja työllisyysmahdollisuuksiin myös tulevaisuudessa. Erityisesti nuoret naiset ovat haavoittuvia laajojen yhteiskunnan sulkujen vaikutuksille. Monissa ohjelmamaissa on viime vuosina uusittu nuorisopolitiikkaa nuorten taloudellisen voimaantumisen ja päätöksentekoon osallistumisen edistämiseksi. Ne eivät kuitenkaan vielä näy käytännön tasolla, sillä toimeenpano on huonoa ja budjetit riittämättömiä. Monessa ohjelmamaissa on ilmainen peruskoulutus tai aikomukset pyrkiä siihen lähivuosina. Kuitenkin peruskoulutuksen laatu on huonoa ja eikä se vastaa työmarkkinoiden vaatimuksiin.

Naisiin kohdistuva väkivalta, nuorten naisten avioliitot ja raskaudet ovat yleisiä ja ovat lisääntyneet pandemian aikana merkittävästi kaikissa ohjelmamaissa. Nuoret naiset jättävät poikia useammin koulutuksen kesken ja heillä on korkeampi lukutaidottomuusaste. Malawissa teiniraskauksien määrän on arvioitu nousseen merkittävästi pandemian myötä. Liikkumisrajoitukset ovat sulkeneet monia naisia kotiin ja yleinen epävarmuuden ilmapiiri sekä sosiaalinen ja taloudellinen stressi ovat johtaneet väkivallan lisääntymiseen. Vaikka alaikäisten avioliitot on monessa ohjelmamaissa kielletty lailla, on tapa edelleen yleinen. Nepalissa oli jo ennen pandemiaa maailman kahdeksanneksi suurin määrä alaikäisten avioliittoja maailmassa.⁷

Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät kaikissa ohjelmamaissa epävakaina sääolosuhteina kuten pitkinä kuivina kausina ja rankkasateina. Huonosti ennustettavat ja äärimmäiset sääolosuhteet vaikuttavat tulevaisuudessa nuorten työllistymiseen, sillä maatalous on merkittävä työllistäjä kaikissa ohjelmamaissa, erityisesti maaseudulla asuville köyhillä. Ilmastonmuutoksen vaikutukset ja siihen liittyvä ruokaturvan sekä maatalouden kannattavuuden heikkeneminen, väkivalta ja huonot työllistymismahdollisuudet lisäävät nuorten muuttoliikettä kaupunkeihin ja ulkomaille. Etenkin Nepalissa ja Guatemalassa nuorten muuttoliike ulkomaille on yleistä ja guatemalalaisten alaikäisten on raportoitu olevan yksi suurimmista ryhmistä Yhdysvaltojen rajalla. Guatemalassa on maailman kuudenneksi korkein aliravitsemusaste maailmassa.⁸ Guatemalassa nuoriin vaikuttaa myös korkea rikollisuus ja rankaisemattomuusaste. Vuonna 2018 rikosten rankaisemattomuusaste oli jopa 97 %.⁹

Kaupungistuminen on nopeaa monissa maissa, kun nuoret muuttavat maaseudulta kaupunkeihin töiden toivossa. Maaseudulta muuttavat nuoret asettuvat usein informaaleille asuinalueille, joissa turvaverkkojen puute ja epävakaa elämäntilanne altistavat nuoria hyväksikäytölle ja väkivallalle. Virallisten työllisyysmahdollisuuksien puute ajaa nuoria rikoksiin ja asumaan kadulle. Keniassa nuorten tekemien

⁵ *The World Factbook* (2021b) Sierra Leone. Washington, DC: Central Intelligence Agency, 2021. <<https://www.TheWorldFactBook.gov/the-world-factbook/countries/sierra-leone/>> 26.3.2021

⁶ *Ministry of Public Service, Youth and Gender* (2019). Kenya Youth Development Policy 2019: Empowered Youth for Sustainable Development. <<https://www.prb.org/wp-content/uploads/2020/06/Kenya-Youth-Development-Policy-2019.pdf>> 15.3.2021

⁷ *UNFPA & UNICEF* (2017) Ending child marriage in Nepal. <https://www.unicef.org/rosa/media/151/file/Ending_Child_Marriage_in_Nepal.pdf> 13.4.2021

⁸ *The World Bank* (2020) The World Bank in Guatemala: Overview. <<https://www.worldbank.org/en/country/guatemala/overview>> 22.3.2021

⁹ *Asmann* (2019) Guatemala Impunity Report Shows Limits of Anti-Graft Body. InSight Crime. <[10](https://insightcrime.org/news/brief/guatemala-impunity-report-limits-anti-graft-body/-:~:text=The%20rate%20of%20crimes%20that%20go%20unpunished%20in,Internacional%20contra%20la%20Impunidad%20en%20Guatemala%20%E2%80%94%20CICIG%29.> 15.4.2021</p></div><div data-bbox=)

rikosten määrät ovat korkeita ja vuonna 2018 57 % rikoksista oli 16–25 vuotiaiden nuorten tekemiä.¹⁰ Sambiasa vuonna 2017 jopa 20 000 nuorta asui kaduilla.¹¹

Erityisesti haavoittuviin ryhmiin kuuluvilla nuorilla, kuten vammaisilla tai seksuaali-, etnisiin- tai kielivähemmistöihin kuuluvilla nuorilla on jo ennestään huono pääsy peruspalveluihin kuten terveydenhuoltoon ja koulutukseen. He kuuluvat useammin köyhiin väestöryhmiin, ovat huonosti edustettuina päätöksenteossa ja ovat useammin lukutaidottomia muuhun väestöön verrattuna. Kaikki ohjelmamaat ovat ratifioineet YK:n vammaissopimuksen ja monet ovat päivittäneet vammaispolitiikkaansa 2010-luvulla. Kuitenkin näiden täytäntöönpano on riittämätöntä ja vammaisten asema kaikissa ohjelmamaissa on huono. Kaikki ovat kuitenkin ratifioineet YK:n vammaissopimuksen. Vammaiset nuoret ovat useammin työttömiä ja lukutaidottomia, sekä kohtaavat fyysisiä esteitä niin yksityisissä kuin julkisissa tiloissa. Avustavien laitteiden, pistekirjoituksen ja viittomakielen käyttö on hyvin rajallista. Vammaiset jättävät vammattomia useammin koulutuksen kesken ja esimerkiksi Sierra Leonessa 67 % vammaisista ei ole suorittaneet minkään tasoista koulutusta, verrattuna 42 % vammattomista.¹² Vammaiset kohtaavat ennakkoluuloja ja stigmaa koulutuksessa, terveydenhuollossa ja yhteisössään. Erityisesti haavoittuvia vammaisryhmien sisällä ovat naiset ja maaseudulla asuvat vammaiset.

Kaikki ohjelmamaat kuuluvat CIVICUS Monitorin **kansalaisyhteiskunnan tilan** asteikon mukaan 'rajoitettu'-luokkaan, joka on viidestä kategoriasta keskimäinen.¹³ Kaikissa perustuslaki takaa kokoontumis- ja sananvapauden, mutta muut lausekkeet rajoittavat näitä oikeuksia. Kansalaisaktivistit sekä mediahenkilöstö kohtaavat sananvapauden rajoittamista, häirintää sekä toiminnan vaikeuttamista ja pelottelua jopa virkamiesten ja turvallisuushenkilöstön toimesta. Mielipiteen ilmaiseminen voi johtaa pahoinpitelyihin tai vangitsemiseen. Kansalaisjärjestöt operoivat ympäristössä, jossa heidän toimintaansa rajoitetaan ja hankaloitetaan erilaisin rekisteröintimuksin sekä byrokratian voimin. Esimerkiksi Nepalissa ja Sierra Leonessa järjestöjen täytyy rekisteröityä vuosittain.

Maailmanlaajuinen COVID-19-pandemia on vaikuttanut myös kansalaisyhteiskunnan tilaan ohjelmamaissa. Viruksen leviämisen estämiseksi moni maa on toimeenpannut liikkumis- ja kokoontumisrajoituksia, joita on myös käytetty esimerkiksi mielenilmaisun tai opposition toiminnan estämiseksi. Pandemia on myös vaikeuttanut kansalaisjärjestöjen toimintaa ja vähentänyt valtionhallinnon läpinäkyvyyttä. Esimerkiksi Guatemalassa kaikki valtionhallinnon tiedotustilaisuudet on peruttu pandemian varjolla ja tiedot viruksen uhreista ja uusista tartunnoista on tietoisesti pidetty salassa medialta. Keniassa mielenosoituksia on väkivaltaisesti tukahdutettu ja poliisiväkivalta on lisääntynyt pandemian aikana. Erityisesti informaalien asuinalueiden nuoria miehiä on kuollut poliisiväkivallan seurauksena.

Mosambik on ollut ohjelmamaista merkittävin putoaja Reporters without Borders-järjestön *World Press Freedom*-indeksissä.¹⁴ Cabo Delgadon alueellinen konflikti on vaikuttanut journalistien toimintaan alueella ja raportointia konfliktista on pyritty estämään turvallisuusviranomaisten toimesta. Sananvapauden

¹⁰ National Crime Research Centre (2018). Perspectives of Youth Criminality in Kenya. <<http://crimeresearch.go.ke/wp-content/uploads/2019/11/Youth-Perspectives-on-Crime.pdf>> 16.3.2021

¹¹ UN Human Rights Council (2017b), Summary of Stakeholders' submissions on Zambia*: Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G17/242/01/PDF/G1724201.pdf?OpenElement>> 15.4.2021

¹² Stats SL (2019) Sierra Leone Integrated Household Survey (SLIHS) Report 2018. <https://www.opendatasl.gov.sl/sites/default/files/sierra_leone_integrated_household_survey2018_report.pdf> 30.3.2021

¹³ CIVICUS (2021) World Map: Tracking conditions for citizen action. <<https://monitor.civicus.org/>> 27.4.2021

¹⁴ Reporters without Borders (2021) Mozambique. <<https://rsf.org/en/mozambique>> 27.4.2021

loukkaukset ovat lisääntyneet huomattavasti, kun tiedotusvälineiden henkilöstöön ja toimittajiin kohdistuvat väkivaltaiset hyökkäykset ja pelottelu ovat yleistyneet. Myös Sambiassa valtionhallintoon kohdistuu monia korruptioepäilyjä ja opposition sekä kriittisen median toimintaa rajoitetaan. Useat korruptioepäilyt ovat aiheuttaneet monien kansalaisjärjestöjen rahoittajien vetäytymisen maasta.

Ohjelmamasta positiivista kehitystä on tapahtunut Malawissa, jossa syytökset vuoden 2019 presidentinvaalien vilpistä johtivat laajoihin kansalaisjärjestöjen johtamiin protesteihin, ja Malawin perustuslakituomioistuimien hylkäsi vaalituloksen järjestelmällisten säännönmukaisuuksien vuoksi. Uudet vaalit järjestettiin pandemiaolosuhteissa vuonna 2020. Vuoden 2019 vaalien mitätöinti osoittaa, että Malawin kansalaisjärjestöillä on vaikutusmahdollisuuksia ja että oikeuslaitokset toimivat demokraattisesti. Kuitenkin, myös Malawissa kansalaistoimijat ja mediahenkilöstö operoivat rajoitetussa ympäristössä.

Kansalaisyhteiskuntien tilaa ja nuorten haasteita kunkin ohjelmamaan osalta kuvataan tarkemmin liitteessä 1.

YK:n päätöslauselma 2250 – Nuoret, rauha ja turvallisuus huomioi nuorten keskeisen roolin globaalien rauhan, turvallisuuden sekä kestävä kehityksen edistämiseksi ja peräänkuuluttaa nuorten aktiivista, järjestelmällistä ja merkityksellistä osallistumista ja mukaanottamista päätöksentekoon sekä rauhanprosesseihin. Nuorten työllistyminen, merkityksellinen yhteiskunnallinen osallistuminen sekä mielekkäät tulevaisuudennäkymät ovat keskeisiä tekijöitä radikalisoitumista ja ääriliikkeiden torjumista ehkäistäessä. Rauhantien on oltava eri toimijoita osallistavaa ja sektorirajoja ylittävää. Nuorten rooli aktiivisina toimijoina on tunnustettava. Taksvärkin ohjelma 2022–2025 edistää osaltaan nuorten osallisuutta sekä heidän kuulemistaan ohjelmamaiden yhteisöjen ja yhteiskuntien päätöksentekorakenteissa sekä vaikuttamalla heidän merkityksellisiin tulevaisuudennäkymiinsä.

Taksvärkin kehitysyhteistyöohjelma 2022–2025 on linjassa **Suomen maaohjelmien 2021–2024** kanssa ja kontribuoi suoraan niiden tavoitteisiin Nepalissa, Keniassa ja Mosambikissa. Nepalissa painotetaan tasa-arvotyötä ja sosiaalista inklusiivisuutta, ilmasto-resilienssiä, terveyttä ja seksuaaliterveyttä sekä tyttöjen koulunkäyntimahdollisuuksia. Keniassa keskitytään tasa-arvotyöhön, nuorten naisten päätöksentekoon osallistumiseen, sukupuolittuneen väkivallan vähentämiseen sekä nuorten ammattikoulutus- ja elinkeinomahdollisuuksien parantamiseen. Mosambikissa painopiste on tasa-arvoisessa ja laadukkaassa koulutuksessa, nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja oikeuksien vahvistamisessa ja seksuaalisen häirinnän vähentämisessä kouluissa, koulupudokkuuden ehkäisemisessä sekä nuorten kansalaisvaikuttamis- ja elinkeinomahdollisuuksien lisäämisessä.

Nuoret kotimaan kontekstissa

Yhä useampi nuori Suomessa kokee ilmastonmuutokseen, maailmanpoliittiseen tilanteeseen ja muihin globaaleihin ilmiöihin liittyvää huolta ja epävarmuutta. Myös monet yhdenvertaisuuteen liittyvät kysymykset ovat yhteisiä nuorille Suomessa ja globaalissa etelässä: nuoria ympäri maailmaa huolestuttavat vammaisten ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen syrjintä, nuorisotyöttömyys sekä kiusaaminen.¹⁵ Globaalit kehityskulut koskettavat keskinäisriippuvaisessa maailmassa meitä kaikkia.

YK:n kestävä kehityksen tavoitteet ovat luonteeltaan universaaleja ja vaativat toteutuakseen aktiivista toimintaa myös Suomessa. Agenda 2030:n alatavoite 4.7. nostaa esiin kasvatuksen roolin kestävä

¹⁵ Palvelu pelaa! Nuorisobarometri 2020.

<https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/03/nuorisobarometri-2020-web-1.pdf>

kehityksen edistämisessä. Aktiiviseen, nuortennäköiseen ja kriittiseen maailmankansalaisuuteen kasvattava ja kaikkien nuorten osallisuutta korostava globaalikasvatus on tässä keskeisessä roolissa.

Politiikasta kiinnostuneiden nuorten osuus on kasvanut ja myös ulkoparlamentaariset vaikuttamisen keinot ovat vahvistuneet nuorten keskuudessa Suomessa. Itselleen tärkeisiin asioihin arvioi pyrkineensä vaikuttamaan viimeisen vuoden aikana 45 % nuorista. Toisaalta nuoret kokevat oppivansa vaikuttamisen taitoja heikosti niin koulussa kuin sen ulkopuolellakin.¹⁶ Aikuisten suunnittelemat ja toteuttamat yhteiskunnallisten demokratiarakenteiden simulaatiot eivät puhuttele kaikkia nuoria ja osa nuorista kokee tiettyjen valmiiden vaikuttamistapojen listaamisen jopa korostavan ulkopuolisuuden tunnetta.¹⁷ Vaikuttamisen tueksi on tärkeää saada myös luotettavaa, tieteellistä tietoa. Globaalikasvatuksen kulmakivenä on tarjota todenmukaista tietoa, kuunnella aktiivisesti nuoria heitä puhuttelevista vaikuttamisen tavoista ja toisaalta tarjota kaikille mahdollisuus harjoitella vaikuttamista askel askeleelta niin koulussa kuin sen ulkopuolellakin.

YK:n päätöslauselma 2250 – Nuoret, rauha ja turvallisuus korostaa nuorten merkitystä kestävän kehityksen edistämisessä. Nuoret on otettava aktiivisesti ja järjestelmällisesti mukaan päätöksentekoon ja heidän mahdollisuutensa yhteiskunnalliseen osallistumiseen on turvattava. Nuorten työllistymisen ja mielekkäiden tulevaisuudennäkymien rooli radikalisoitumisen ehkäisyssä ja rauhan edistämisessä on merkittävä.¹⁸

Valtaosa suomalaisista nuorista suhtautuu maahanmuuttoon ja kulttuuriseen moninaisuuteen myönteisesti. Yhä useampi kokee myös kestävän kehityksen edistämisen ja ilmastonmuutoksen vastaisen työn tärkeäksi.¹⁹ Samaan aikaan yhteiskunnallinen ilmapiiri Suomessa on kuitenkin kiristynyt ja julkista keskustelua vaivaa polarisoituminen. Kokemus siitä, ettei kohtaa keskustelukumppania eikä yhteisiin asioihin pysty vaikuttamaan, lisää helposti osattomuuden kokemusta. Taksvärkin globaalikasvatuksen tehtävä on auttaa nuoria käsittelemään tulevaisuuteen ja maailman tilaan liittyvää epävarmuutta ja hankalia tunteita. Taksvärkin globaalikasvatus antaa nuorille välineitä harjoitella kriittistä ajattelua ja ymmärtää monimutkaisia syy-seuraussuhteita globaalien ilmiöiden välillä. Lisäksi globaalikasvatuksessa kuullaan aktiivisesti nuorten ajatuksia siitä, miten he haluaisivat toimia positiivisen muutoksen eteen ja myötävaikuttaa globaalin kumppanuuden vahvistumiseen Suomessa.

Koulut ovat toimintaympäristö kaikille nuorille. Koulumaailman sisä- ja ulkopuolella on jo vuosia mietitty, millainen on toimintaympäristö, joka tukee jokaiselle oppijalle riittävät tiedot ja taidot kestävän kehityksen edistämiseksi. Yhden oleellisen kysymyksen ollessa toki, mitä nämä riittävät tiedot ja taidot ovat. Globaali toimintaympäristön muutos sekä vaatimukset systeemiajattelusta edellyttävät koulusysteemiltä paljon muutoksia. Olemassa on jo lukuisia ohjeita ja step by step -karttoja, mistä lähteä liikkeelle, sekä valmiiksi rakennettuja puitteita koulujen toimintaympäristön muutokseen.²⁰ Taksvärkin globaalikasvatustyö tutkii, pohtii ja soveltaa yhdessä yhteistyökoulujen kanssa näitä ohjeistuksia.

¹⁶ Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018.

¹⁷ Citizens in Training: How institutional youth participation produces bystanders and active citizens in Finland, Boldt, Georg (2021)

¹⁸ Resolution 2250 Nuoret, rauha ja turvallisuus -pätöslauselma, YK 2015
<https://unoy.org/wp-content/uploads/SCR-2250.pdf>

¹⁹ Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018.
https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/03/NB_2018_web.pdf

²⁰ Sitran selvityksiä 124. Tulevaisuuden koulutuksen käsikirja askelmerkkejä kestävän koulutuksen kehittäjille. Toim. Veera Luoma-aho ja Olli Sulopuisto. Sitra 2017.

Yhteiskunnalliseen toimintakulttuuriimme valjastetut kiire ja paine näkyvät myös koulujen arjessa. Koulut joutuvat muovaamaan toimintaansa toimintaympäristön muutoksen edessä.²¹ Koulun toimintakulttuurilla on merkitystä kestäväen kehityksen edistämässä. Globaalikasvatuksen arvoja esille tuovan toimintakulttuurin luomisessa keskeisessä roolissa yksittäisen koulujen tasolla ovat koulujen rehtorit. Muutoksen pysyvyyden kannalta murroksen tulisi lähteä liikkeelle koulutuspolitiikasta ja se tulisi huomioida tulevien opettajien koulutuksessa.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet tunnustavat globaalikasvatuksen koulujen perustehtäväksi. Päättäjien, opettajankoulutuslaitosten tai yksittäisten koulujen ei tarvitse tehdä muutosta yksin. Yksittäisen opettajan taakkaa ei tule kasvattaa. Opetussuunnitelma kannustaa kouluja tekemään yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa, mikä luo hyvän pohjan globaalikasvatusta tekevien järjestöjen ja koulujen väliselle yhteistyölle.²² Globaalikasvatuksen tulisi kuitenkin olla osa koulujen toimintakulttuuria eikä jäädä järjestöjen toteuttamiksi yksittäisiksi interventioiksi. Pitkäaikaiselle ja systemaattiselle kumppanuustyölle koulujen kanssa onkin globaalikasvatuksen saralla kysyntää. Lisäksi Taksvärkki ottaa omalla toiminnallaan ja yhteistyössä muiden kansalaisjärjestöjen kanssa osaa toimintaympäristön muokkaamiseen myös ylemmältä tasolta lähtien. Taksvärkki tekee vaikuttamistyötä niin koulujen toimintakulttuuria ohjaavien oppimateriaalien ja dokumenttien kuin opettajankoulutuksen osalta. Opettajankoulutuksessa on selkeä tarve globaalikasvatuksen tematiikan ja opettajaopiskelijoiden mahdollisuudelle käsitellä yhteiskunnallisia ilmiöitä ja toimintaympäristöä jo opintojensa aikana.

Ilmastonmuutoksen, digitalisaation, työn murroksen ja demokratian kriisin kaltaiset kehityskulut vaikuttavat myös vapaaehtoistyön tulevaisuuteen. Vapaaehtoistyö on Suomessa verrattain suosittua: suomalaisista noin puolet kertoi vuonna 2018 tehneensä vapaaehtoistyötä viimeisen vuoden aikana ja 42 % viimeisten neljän viikon aikana. On ennustettu, että vapaaehtoistoimintaa luonnehtii tulevaisuudessa entistä enemmän lyhytaikaisuus, löyhä kiinnittyminen ja itseorganisoituminen. Suuri osa vapaaehtoistyöstä tehdään jo nyt verkossa ja perinteisten vapaaehtoistoimintaa tarjoavien organisaatioiden ulkopuolella. Vapaaehtoistoimintaa tarjoavien tahojen onkin vastattava yhteiskunnallisiin muutoksiin ja muovattava toimintaansa vastaamaan vapaaehtoistyöntekijöiden tarpeisiin. Vapaaehtoistoiminta tarjoaa parhaimmillaan kanavan vaikuttaa globaaleihin, itselle tärkeisiin asioihin ja lisää osallisuuden tunnetta.²³

Viime vuosien COVID-19-pandemialla on myös ollut vaikutuksia toimintaympäristöön ja nuorten elämään Suomessa. Poikkeusolot ovat aiheuttaneet merkittäviä muutoksia muun muassa koulusysteemissä ja poikkeusolojen jälkeisissä toiminnoissa on paljon työtä, joka luonnollisesti hidastaa muutosprosesseja, jotka on aloitettu ennen pandemiaa. Taksvärkin järjestöyhteistyö tuo tukea kouluille pandemian jälkeisessä uudelleenjärjestäytymisessä tarjoamalla kouluille monipuolisia globaalikasvatuksen palveluita ja pitämällä globaalikasvatuksen arvoja esillä. Tunteiden käsittely globaalikasvatustoiminnassa tukee osaltaan nuorten hyvinvoinnin turvaamista pandemian aikana ja sen jälkeen.

²¹ Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, numero 14 Helsinki Studies in Education, number 14 Seppo Saloranta Koulun toimintakulttuurin merkitys kestäväen kehityksen kasvatuksen toteuttamisessa perusopetuksen vuosiluokkien 1–6 kouluissa Helsinki 2017

²² Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

²³ Vapaaehtoistoiminta nyt ja tulevaisuudessa. Kansalaisareena 2/2018

<https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2018/12/Vapaaehtoistoiminta-nyt-ja-tulevaisuudessa-web.pdf>

Kotimaan toimintaympäristön moninaisuus asettaa sekä haasteita että mahdollisuuksia globaalikasvatusta tekeville järjestöille. Taksvärkin vakiintuneella ja alati kehittyvällä globaalikasvatustyöllä on hyvät valmiudet vastata näihin 2020-luvun haasteisiin.

2.3. Ohjelman lähestymistapa

Systeemiajattelu ja muutuskartoitus

Taksvärkin ohjelmatyö edistää ihmisoikeuksia nuorten kuuntelemiseen, kannustamiseen ja tukemiseen perustuvan voimaannuttamisen myötä, sekä vahvistamalla kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kapasiteettia ja yhteistyötä. Tavoitteena on saada aikaan positiivista muutosta kohti asenneilmapiiriä, jossa nuorten täysivaltaista osallisuutta tuetaan ja arvostetaan. Systeemiajattelu syventää monimutkaisten yhteiskunnallisten prosessien analysoimista ja ymmärtämistä.

Systeeminen lähestymistapa huomioi yhteiskunnallisen muutoksen monimutkaisuuden ja monimuotoisuuden sekä haastaa tarkastelemaan sitä kokonaisvaltaisesti. Systeemiajattelun keskiössä ovat paikalliseen toimintaympäristöön ja sosiaaliseen systeemiin kuuluvat toimijat, heidän omasta halustaan ja aloitteestaan nouseva muutos sekä heidän muuttuva roolinsa ja keskinäiset vuorovaikutussuhteensa sosiaalisessa verkostossa. Ihmiset tunnistetaan aktiivisina toimijoina, joiden toimijuudesta nousevat muutokset ja niiden omistajuus ovat luonteeltaan kestäviä. Transformatiivinen ja kestävä systeeminen muutos nähdään mahdollisena ainoastaan ottamalla huomioon kehitysyhteistyön kohteena oleva paikallinen sosiaalinen systeemi tai suomalainen yhteiskunta ja sen tila kokonaisuudessaan. Sisältäen niiden keskeiset toimijat, heidän roolinsa sekä toimijoiden väliset vuorovaikutus- ja valtasuhteet. Systeemisyyden ohella oleellista on kokonaisvaltainen ajattelu: ihmisten, luonnon ja yhteiskuntien välisten vuorovaikutus- ja riippuvuussuhteiden löytäminen.

Systeemisen lähestymistavan keskiössä on oppiminen, toiminnan jatkuva uudelleen arvioiminen ja adaptiivisuus. Parhaatkin käytännöt vaativat ajan myötä muokkaamista ja eri paikallisoloihin sopeuttamista vaikuttavimpien tulosten aikaansaamiseksi. Transformatiivinen muutos on luonteeltaan osin ennustamatonta sekä odottamattomasti dynaamisen vuorovaikutuksen kautta ilmaantuvaa eli emergenssiä. Havaitut muutosta katalysoivat vipuvarret (*leverage points*) ja niiden kaavat ja trendit on osattava havaita, tarttua niihin ja hyödyntää niitä mahdollisesti myös ohjelmatasolla paikallisiin oloihin sopeuttaen. Mikäli ohjelma keskittyy ainoastaan ennalta määriteltuihin tulostavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen, voivat oppimisen kannalta arvokkaat odottamattomat muutokset jäädä havaitsematta ja hyödyntämättä.

Taksvärkki yhdistää systeemisen muutoksen lähestymistavan tulosketjuajatteluun tavalla, jossa huomio kiinnittyy muutuskartoituksen periaatteiden mukaisesti systeemissä vaikuttaviin keskeisiin toimijoihin ja heissä tapahtuvaan muutokseen. Taksvärkki tarkastelee itseään dynaamisena ja adaptiivisena toimijana osana systeemiä, johon se haluaa vaikuttaa. Taksvärkki tiedostaa roolinsa ja toimintansa edut ja rajoitteet toimiessaan osana eri systeemejä. Taksvärkin on oltava organisaationa valmis oppimaan ja kehittymään, näkemyksiään ja toimintamallejaan jatkuvasti tarkastellen ja uudelleen arvioiden, pystyäkseen vastaamaan muuttuvaan maailmaan ja parhaalla mahdollisella tavalla tukemaan toimijoiden muutosta kohti yhdessä määriteltäviä tavoitteita.

Toimijoiden laaja osallistaminen on keskeinen arvo ohjelmakokonaisuuden kestävyys, laadun ja läpinäkyvyyden varmistamisen näkökulmasta. Paikallisten toimijoiden jaettu ja yhdessä määriteltävä visio

tavoiteltavasta muutoksesta varmistaa hyväksynnän ja lisää toimijoiden sitoutuneisuutta hankesykliin ja muiden yhteistyömuotojen aikana ja jälkeen. Toimijoiden välinen yhteistyö ja osallisuus ovat avain kestäviin muutoksiin. Omistajuus kehitystyön sisällöistä on Taksvärkin lähestymistavassa toimijoiden käsissä prosessin alusta loppuun, jolloin Taksvärkin, sen kumppanijärjestöjen ja ohjelman muiden toimijoiden tärkein tehtävä on vahvistaa paikallisten toimijoiden kapasiteettia itsenäisinä muutoksen tekijöinä ja ylläpitäjinä.

Muutuskartoitus (*Outcome Mapping, OM*) on International Development Research Center, IDRC:n alun perin kehittämä, toimijalähtöinen lähestymistapa kehitysyhteistyöhankkeiden suunnitteluun, seurantaan ja arviointiin. Taksvärkki näkee muutuskartoituksen sopivan luontevasti myös kotimaan globaalikasvatustyön suunnitteluun, seurantaan ja arviointiin. Muutuskartoituksen mukaan kehitys on sosiaalista muutosta, joka koostuu muutoksista ihmisten tai ryhmien asenteissa, käytöksessä, suhteissa, käytänteissä ja rakenteissa. Muutosta tuetaan ohjelman vaikutuspiirissä olevien toimijoiden kautta. He puolestaan vaikuttavat toimijoihin omissa vaikutuspiireissään. Samalla tunnustetaan systeemiajattelun mukaisesti, että yhteiskunnallista muutosta tapahtuu kaiken aikaa ja moneen suuntaan. Muutokseen vaikuttavat lukuisat tekijät, toimijat ja niiden väliset suhteet, jolloin yksittäisellä hankkeella tai toiminnalla on rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa muutokseen juuri tietyllä, ennalta määritellyllä tavalla. Lineaarista ajattelua haastava lähestymistapa korostaa oppimista, tapahtuvan muutoksen luonteen jatkuvaa analysointia sekä strategioiden ja seurannan mekanismien säännöllistä uudelleen tarkastelua.

Muutuskartoituksessa keskitytään ihmisiin ja tunnistetaan toivotun muutoksen kannalta keskeisimmät toimijat eli muutoksentekijät, joiden kanssa yhdessä muutosta tavoitellaan. Outcome Mapping tarjoaa valikoiman osallistavia menetelmiä interventioiden suunnitteluun ja muutoksen seurantaan, joiden keskiössä on jatkuva oppiminen ja ymmärryksen syventäminen tapahtuvan muutoksen luonteesta, merkityksistä ja intervention roolista tapahtuneiden muutosten aikaansaamisessa tai tukemisessa. Paikalliset toimijat ovat keskeisessä roolissa paitsi muutoksen toteuttajina, myös sen seurannassa ja arvioinnissa. Muutuskartoitukseen perustuva seuranta on palautemekanismi, jonka myötä opitaan toiminnan vaikutuksista toimijoissa tapahtuviin muutoksiin. Se auttaa seurantaan osallistuvia henkilöitä miettimään ja uudelleen arvioimaan toimintaansa systemaattisesti ja käytännöllisesti sekä joustavasti ja välittömästi reagoimaan havaittuihin muutostarpeisiin strategioissa, jotta toiminta ohjaisi tehokkaammin kohti toivottuja tuloksia. Ennakoimattomien muutosten havaitseminen on yhtä tärkeää kuin ennakoitujen, sillä nimenomaan ennakoimattomat muutokset syventävät oppimista ja toimivat moottorina uusille innovaatioille.

Taksvärkille Outcome Mapping -lähestymistavan arvo on toimijalähtöisyys ja aito osallisuus, joka tukee työn ihmisoikeusperustaisuutta ja edistää nuorten toimijuutta. Toimintatavat ovat lähtökohtaisesti kestäviä, kun omistajuus muutoksen toteuttamisesta on tavoitteiden asettelusta lähtien toimijoiden käsissä ja heillä on keskeinen rooli toiminnan suunnittelusta tulosten arviointiin. Taksvärkin kumppanijärjestöjen ja globaalikasvatuksen toimijoiden tehtävänä on ohjata muutosta jatkuvan oppimisen kautta, muokaten luotuja strategioita ja seurantajärjestelmää opitun mukaisesti. Arkipäivän osallistava seuranta, strategioiden tuloksellisuuden kriittinen analyysi ja päivittäminen tehtyihin havaintoihin ja syventyneeseen ymmärrykseen perustuen ovat keskeinen osa toimintaa. Keskittyminen muutoksiin ja toimintatapojen jatkuva arviointi ohjaa toimijoita tulosperustaiseen ajatteluun.

Taksvärkki on soveltanut muutuskartoitusta ohjelmatyössään vuodesta 2014 lähtien, aloittaen yksittäisten uusien kehitysyhteistyöhankkeiden suunnittelusta. Ohjelmakaudella 2018–2021 keskityttiin muutuskartoitukseen perustuvan seurantajärjestelmän, hankeseurantatyökalujen ja sopivien

arviointitapojen kehittämiseen. Ohjelmakaudella 2022–2025 lähestymistapaa sovelletaan kaikilla ohjelman osa-alueilla ohjelmatasolta hanketasolle, mukaan lukien kotimaan globaalikasvatus. Taksvärkin tapa soveltaa muutuskartoitusta on myös herättänyt kiinnostusta suomalaisella kansalaisjärjestökentällä ja kansainvälisessä Outcome Mapping -yhteisössä. Kokemuksia siitä on jaettu useissa yhteyksissä sekä Suomessa että kansainvälisesti.

Ihmisoikeusperustaisuus

Ihmisoikeusperustainen lähestymistapa määrittää koko Taksvärkin kehitysyhteistyöohjelman toimintaperiaatetta. Kaikki Taksvärkin kumppanit ja ohjelman muut toimijat toteuttavat ihmisoikeusperustaista lähestymistapaa omassa työssään. Taksvärkin kumppanit ovat nuorten sekä vastuunkantajien parissa tehtävän ihmisoikeustyön ammattilaisia.

Ihmisoikeuksien toteutumisen aktiivinen edistäminen ja kunnioittaminen ovat Taksvärkin kehitysyhteistyöohjelman toimintojen keskiössä, sekä kokonaisvaltaisesti sen ohjaavana strategisena tavoitteena. Lasten ja nuorten oikeudet, etenkin tyttöjen, nuorten naisten, vammaisten sekä muuten kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien, kuten alkuperäiskansojen ja muiden etnisten ryhmien oikeudet ovat erityisen huomion kohteena paikallisista konteksteista ja niiden erityispiirteistä ja -tarpeista riippuen.

Taksvärkin kehitysyhteistyöohjelma on kauttaaltaan ihmisoikeusprogressiivinen, sillä erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien ihmisoikeuksien toteutumista edistetään monialaisesti keskeisillä ja merkittäväillä edellä mainituilla tasoilla. Ohjelman tuloksellisuus perustuu näiden ihmisoikeuksien toteutumiseen paikallisesti jo suoraan ohjelmakauden aikana. Taksvärkin työ on kuitenkin kasvavassa määrin myös ihmisoikeustransformatiivista, sillä se pyrkii vaikuttamaan järjestelmällisesti rakenteellisiin muutoksiin ohjelman toimintaympäristöissä, yhteiskunnissa ja kansallisissa lainsäädännöissä, tai niiden käytännön toteutumisen varmistamisessa.

Nuorten sekä erityisryhmien osallistumisen edellytyksiin ja mahdollisuuksiin panostetaan kattavasti ohjelman suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja oppimisessa. Nuorten moninaisten äänten kuuluminen ja aito kuunteleminen, keskinäinen järjestäytyminen, aloitteellisuus ja kansalaisaktiivisuus osana yhteisöjensä kehitystä ja päätöksentekoprosesseja kuuluvat Taksvärkin ja sen kumppaneiden toimintamalleihin. Näiden strategioiden avulla edistetään ihmisoikeuksien aitoa ja kestävää toteutumista. Taksvärkin kehitysyhteistyöohjelmassa keskeisiä oikeuksia ovat nuorten oikeus koulutukseen, osallistumiseen, itsemääräämiseen, koskemattomuuteen sekä suojeluun hyväksikäytöltä ja väkivallalta. Toiminnan aktiivisia eteenpäin viejiä ovat oikeudenhaltijat, eli nuoret itse, kumppanijärjestöjen hankehenkilöstön, moraalisten ja virallisten vastuunkantajien tai suomalaisten koulu- ja kasvatustoimijoiden tukemina.

Monitahoisella toimijayhteistyöllä edistetään laadukasta koulutusta, nuorten tietoja, taitoja ja johtajuutta. Työllä edistetään kansalaisvaikuttamista, elinkeino- ja toimeentulomahdollisuuksia, seksuaali- ja lisääntymisterveyden oikeuksia, syrjimättömyyttä, tasa-arvoa ja sosiaalista inklusiota. Toimintaan osallistetaan kaikki ohjelman tai hankkeen keskeiset toimijat ja päättäjätahot.

Nuorten aktiivinen toimijuus, yhteiskunnallinen rooli ja kansalaisvaikuttamisen mahdollisuudet vakiinnutetaan käytännöiksi. Lisäksi paikallisia vastuunkantajia osallistetaan ohjelman kestävän tavoitteellisuuden varmistamiseksi. Siten nuorten arvokkaan ja merkityksellisen elämän toteutumisen edellytykset toteutuvat kokonaisvaltaisesti ja inklusiivisesti myös niiden nuorten ja marginaalisissa

asemassa olevien ryhmien osalta, jotka eivät itse ole aktiivisesti vaikuttamassa tai toimimassa oikeuksiensa toteutumisen puolesta.

2.4. Kestävän kehityksen tavoitteet ohjelmassa

YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (*Sustainable Development Goals, SDGs*) tukevat Taksvärkin kehitysyhteistyön lähestymistapaa ja muodostavat raamin, jonka edistämiseen Taksvärkki sitoutuu työssään. Taksvärkin johtotähtenä on ajatus yhteisestä maapallosta, jonka sosiaalisen ja ympäristön kannalta kestävän tulevaisuuden vaaliminen on jokaisen maan päättäjien velvollisuus. Systeemisen muutoksen näkökulmasta myös yksittäisten henkilöiden ja ihmisryhmien arkipäivän valinnat ja esimerkin voima ovat merkityksellisiä osana laajempaa asenneilmapiirin muutosta. Taksvärkki näkee nuoret keskeisenä muutosvoimana edistämässä globaalisti kestäviä arvoja ja toimintamalleja. Nuoret haastavat vallalla olevia asenteita, toimintamalleja ja rakenteita. Ihmiskunnan viheliäiset ongelmat kuten ilmastonmuutos ja globaalia eriarvoisuutta ylläpitävät rakenteet tarvitsevat haastamista, koska ne määrittävät nuorten ja tulevien sukupolvien elämän edellytyksiä.

Taksvärkin ohjelmatyö edistää terveyden ja hyvinvoinnin (SDG 3), hyvän koulutuksen (SDG 4), sukupuolten tasa-arvon (SDG 5), eriarvoisuuden vähentämisen (SDG 10), ilmastotekojen (SDG 13) sekä rauhan, oikeudenmukaisuuden ja hyvän hallinnon (SDG 16) tavoitteita. Niitä avataan tarkemmin omina kokonaisuuksinaan. Lisäksi ohjelma kontribuoi yksittäisissä hankkeissa ihmisarvoisen työn ja talouskasvun (SDG 8) alatavoitteeseen 8.6. Koulujen saniteettifasilitteettien ja vesihygienian parantamisen myötä ohjelma edistää puhtaan veden ja sanitaation (SDG 6) alatavoitetta 6.2. Yhteistyön ja kumppanuuden (SDG 17) alatavoitetta 17.2. kehitysrahoituksen kasvattamiseksi, esimerkiksi Suomen 0,7 % sitoumuksen toteutumisiksi Taksvärkki edistää osana suomalaista kehitysyhteistyön järjestöjen verkostoa.

SDG 3: Terveystä ja hyvinvointia kaikille

Seksuaaliterveystiedon ja palvelujen käytön lisäämisen kautta vähennetään välillisesti äitikuolleisuutta (3.1.) ja lapsikuolleisuutta (3.2.), tartuntatautien ehkäisyyn, hygieniaan ja puhtaan veden merkitykseen liittyvää tietoa lisäämällä vähennetään mm. malarian, denquen, hepatiitin, ebolan, Hiv:n ja Aids:n leviämistä (3.3.). Vertaistuen, elämäntaitojen ja syrjinnän vastaisen työn kautta edistetään nuorten henkistä terveyttä ja hyvinvointia (3.4.) ja tuetaan päihitteettömyyttä (3.5.). Seksuaaliterveyskoulutuksilla lisätään tietoa seksuaali- ja lisääntymisterveydestä ja oikeuksista ja vaikuttamistyöllä peräänkuulutetaan viranomaisten vastuuta laadukkaiden ja saavutettavien terveyspalvelujen tuottajina, mukaan lukien tuki seksuaalisen väkivallan uhreille (3.7. ja osin 3.8.).

SDG 4: Kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus

Ohjelma purkaa erityisesti tyttöjen kouluun pääsyn esteiden ja koulupudokkuuden juurisyitä edistämällä tasa-arvoa, seksuaaliterveyttä, tekemällä työtä lapsiavioliittojen kitkemiseksi ja parantamalla nuorten aikuisten tulonhankintamahdollisuuksia. Terveellisten, turvallisten ja virikkeellisten oppimisympäristöjen, positiivisen opiskeluilmapiirin ja oppilas-opettaja-vuorovaikutuksen kehittämällä ehkäistään koulupudokkuutta, edistetään laadukasta opetusta, nuorten osallisuutta koulukontekstissa ja myös haavoittuvien nuorten tasavertaista mahdollisuutta käydä koulua. Nepalissa ja Malawissa ohjelma parantaa koulujen kapasiteettia vammaisinklusion edistämiseen kouluttamalla sidosryhmiä ja tukemalla kehittämissuunnitelmien laatimista. Näiden toimien kautta ohjelma osaltaan kontribuoi hyvän koulutuksen alatavoitteisiin 4.1., 4.5., 4.6. ja 4a. Lisäksi lähes kaikissa ohjelmamaissa, Nepal ja Guatemala pois lukien,

edistetään alatavoitteiden 4.3. ja 4.4. toteutumista lisäämällä syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten työelämätaitoja tai mahdollisuuksia oppisopimuskoulutukseen ja ihmisarvoisiin toimeentulomahdollisuuksiin.

Alatavoite 4.7. nostaa esiin kasvatuksen roolin kestävän kehityksen edistäjänä. Kestävän kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot ovat globaalikasvatuksen oleellisia päämääriä. Ilman näitä tietoja ja taitoja, sitä että ymmärrämme haasteita ja niiden syy-seuraussuhteita sekä muutamme käsityksiämme ja toimimme aktiivisesti, ei myöskään ole mahdollista saavuttaa muita Agenda 2030:n tavoitteita. Näiden tietojen ja taitojen tunnistaminen, kerryttäminen ja yhteistyössä muovaaminen on erityisen merkityksellistä kaikkien Taksvärkin ohjelman toimijoiden näkökulmasta, niin paikallisesti Suomessa kuin globaalisti ohjelmamaissa. Toimiessaan nuorten ja vastuunkantajien kanssa Taksvärkki tarkastelee kestävää kehitystä eri systeemeissä ja työstää yhdessä näiden eri toimijoiden kanssa kasvatuksen roolia kestävän kehityksen edistäjänä. Alatavoite 4.7. on kaikkien yhteinen tavoite ja Taksvärkki haluaa edistää sen toteutumista niin paikallisten toimijoiden välisessä yhteistyössä kuin globaalin nuorelta nuorelle -yhteyden kautta. Omassa ohjelmatoiminnassaan Taksvärkki seuraa lisäksi myös aktiivisesti muun muassa Fingon koordinoimaa kansainvälistä Bridge 47 -verkoston toimintaa, jonka tavoitteena on 4.7. toimeenpano ja vaikuttamistyö.

SDG 5: Sukupuolten tasa-arvo ja SDG 10: eriarvoisuuden vähentäminen

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen ovat Taksvärkin ohjelman erityiset painopisteet. Ohjelma haastaa sukupuolten epätasa-arvoa ylläpitäviä rakenteita mm. sukupuolittuneen väkivallan, lapsiavioliittojen ja muiden haitallisten kulttuuristen mallien vastaisella työllä (alatavoitteet 5.1., 5.2. ja 5.3.) ja tekemällä tilaa nuorten naisten ja tyttöjen johtajuudelle nuorten ryhmien sisällä ja yhteisö rakenteissa (alatavoite 5.5.). Koulun pääsyn esteitä purkamalla esimerkiksi seksuaaliterveystiedon kautta ja nuorten naisten toimeentulomahdollisuuksien lisäämisellä edistetään tasa-arvoa ja syrjinnän vähentämistä alatavoitteen 5.1. mukaisesti. Hankkeiden toimijoille haetaan aina tasaista sukupuolijakaumaa ja tyttöjen osuutta vastuuasemissa edistetään. Nuorten, ml. haavoittuvien ryhmien kuten vammaisten, alkuperäiskansojen, kastittomien ja alakastisten nuorten tasavertaisten osallistumismahdollisuuksien edistämällä sekä kiusaamisen ja syrjinnän vastaisella työllä ohjelma edistää eriarvoisuuden vähentämisen alatavoitteita 10.2. (kaikkien tasavertainen osallistuminen) ja 10.3. (syrjinnän poistaminen).

Taksvärkki tuo myös globaalikasvatustoiminnassaan esille globaaleja eriarvoisuuskysymyksiä rakentavasti ja oppilaiden ikätason mukaisesti. Alatavoitteen 5.1. mukainen syrjimättömyys ja tasa-arvon edistäminen ovat jakamattomia lähtökohtia, joita toteutetaan niin Taksvärkin globaalikasvatuksen sisällöissä kuin käytänteissään. Nuorille annetaan tilaa käsitellä globaalien haasteiden herättämiä tunteita turvallisesti ja heidän kanssaan pohditaan keinoja, joilla nuoret voivat itse toimia arjessaan ja edistää yhdenvertaisuutta.

SDG 13: Ilmastotokeja (SDG 13, erityisesti alatavoite 13.3. kansalaisten valmiuksien ja varautumisen osalta) ohjelma edistää sen toimijoiden ja kohderyhmien ilmasto-resilienssiä jakamalla koulutuksissa tietoa ilmastonmuutoksen vaikutuksista, hidastamisen keinoista ja muutoksiin sopeutumisen mahdollisuuksista. Maaseutuhankkeissa kiinnitetään huomiota ilmastokestäviin viljelymenetelmiin sekä ilmastonmuutoksen vaikutusten varautumissuunnitelmiin. Tietyissä ohjelman kehitysyhteistyöhankeissa, erityisesti Nepalissa, nuoret ja opettajat oppivat ilmastokysymyksistä ja toimivat ilmastotietouden levittäjinä kouluissa ja yhteisöissä.

Taksvärkki on laskenut oman toimintansa hiilijalanjäljen ja huomioi toimintansa ilmastovaikutukset niitä minimoiden. Taksvärkki edellyttää myös kumppanijärjestöiltään toiminnan ilmastovaikutusten huomioimista ja ilmaston kannalta kestäviä valintoja. Ohjelmakaudella 2022–2025 Taksvärkki tarkastelee lisäksi omaa rooliaan ja mahdollisuuksiaan ilmastomuutoksen hillitsemisessä, ennen kaikkea vielä piileviä mahdollisuuksiaan tukea ohjelman toimijoita paitsi ilmastokestävyydessä, myös positiivisten ilmastovaikutusten aikaansaamisessa.

Taksvärkin globaalikasvatus kannustaa nuoria toimimaan ilmastokestävyyttä edistäen alatavoitteen 13.3. mukaisesti. Yhä useampi nuori Suomessa on huolissaan ilmastomuutoksesta ja Taksvärkki tukee nuoria sekä hankalien tunteiden käsittelyssä että nuorten itsensä tärkeäksi tai vaikuttavaksi kokemien toimintatapojen käyttöön otossa ilmastokestävyyden edistämiseksi.

SDG 16: Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto

Tehostamalla yhteisötason lastensuojelu-, monitorointi-, ja puuttumismekanismeja sekä tiedottamalla lapsia ja nuoria heidän oikeuksistaan ja toiminnasta väärinkäytöstilanteen sattuessa, Taksvärkin ohjelma edistää lapsiin kohdistuvan hyväksikäytön ja väkivallan kitkemistä alatavoitteeseen 16.2. kontribuoiden. Korruption vähentäminen (alatavoite 16.5.) korostuu Taksvärkin ja sen kumppaneiden välisessä yhteistyössä, mutta yhtä lailla ohjelmassa edistetään avoimuuden, hyvän hallinnon ja läpinäkyvyyden kulttuuria myös paikallisten sidosryhmien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Alatavoite 16.6.:n mukaisesti ohjelma osaltaan vaikuttaa paikallisten instituutioiden kuten koulujen ja kouluhallinnon, yhteisö rakenteiden ja nuorille suunnattujen palveluiden läpinäkyvyyteen ja vastuullisuuteen. Alatavoite 16.7. joustavasta, kaikkia koskevasta, osallistavasta ja edustavasta päätöksenteosta on Taksvärkin nuorten merkityksellistä osallisuutta (*Meaningful Youth Participation*) korostavan ohjelman kulmakivi ja keskeinen tavoite, jonka puitteissa ohjelma edistää nuorten, ml. vammaisten ja muilla tavoin marginaalissa olevien nuorten, osallistumista yhteisöjen ja aluetason päätöksentekokoelmiin ja erilaisiin kehittämisprosesseihin. Lisäksi Keniassa edistetään alatavoitetta 16.9. tukemalla kadulla asuvia nuoria henkilötodistuksen anomusprosesseissa.

Alatavoitteen 16.7. mukainen kaikkien nuorten merkityksellinen osallistuminen on myös Taksvärkin globaalikasvatuksen ytimessä. Nuorten kannustaminen omannäköiseensä vaikuttamistyöhön ja nuorten näkemysten aito kuuleminen ovat Taksvärkin globaalikasvatuksen kulmakiviä, jotka toteutuvat niin vapaaehtoisten nuorten Challengers-ryhmän toiminnassa, Maailmankansalaisen kouluissa, kouluvierailuilla kuin nuorten osallistamisessa Taksvärkki-kampanjoiden materiaalien kommentointiin. Taksvärkin globaalikasvatus edistää kaikkien nuorten, myös vähemmistöihin kuuluvien nuorten osallisuutta. Yhtäältä tämä toteutuu siten, että Taksvärkin globaalikasvatusmateriaaleissa kuullaan vähemmistönuorten, kuten vammaisten nuorten, ääntä. Toisaalta Taksvärkki kannustaa aktiivisesti kaikkia, myös vähemmistönuoria, osallistumaan toimintaansa kiinnittämällä huomiota inklusiiviseen ja saavutettavaan viestintään sekä kohdentamalla nuorten vapaaehtoistoimintansa markkinointia esimerkiksi vammaisjärjestöjen nuortenryhmille. Taksvärkin globaalikasvatuksen tavoitteena on, että myös toimintaan osallistuvat opettajaopiskelijat ja Maailmankansalaisten koulujen vastuopettajat tunnistavat rakenteet, jotka ylläpitävät maailmanlaajuista eriarvoisuutta ja pystyvät kyseenalaistamaan yhteiskunnassa vallitsevat asenteet käytänteet sekä tuovat esiin suomalaisen koulurakenteen aukkokohtia sosiaalisen kestävän kehityksen näkökulmasta.

3. Taksvärkin ohjelmatyö 2022–2025 ja tavoitellut tulokset

3.1. Toimijat

Kehitysyhteistyöhankkeiden toimijat

Taksvärkillä ei ole lähetettyä henkilöstöä ohjelmamaissa. Taksvärkin kehitysyhteistyöhankkeiden suunnittelusta, seurannasta ja toteutuksesta vastaavat itsenäiset **paikalliset kumppanijärjestöt** Taksvärkin ohjelmasuunnittelijoiden tukemina. Kumppanijärjestöt ovat paikallisia nuorisotyötä tekeviä kansalaisjärjestöjä, jotka jakavat Taksvärkin arvot ja strategiset tavoitteet. Kumppanijärjestöt tekevät oikeusperustaista nuorisotyötä haavoittuvien ja marginaalissa elävien nuorten osallisuuden vahvistamiseksi. Kukin järjestö toimii omien erityisten kohderyhmiensä parissa ja heillä on omat toimintaympäristöön soveltuvat strategiansa. Ohjelmakaudella 2022–2025 Taksvärkki toimii pitkäaikaisten kumppaneidensa kanssa. Kumppanijärjestöt esitellään liitteessä 2.

Paikalliset nuoret ovat keskeisiä toimijoita kaikissa Taksvärkin kehitysyhteistyöhankkeissa. Ohjelmassa toimivat nuoret ovat yhdellä tai useammalla kriteerillä haavoittuvassa asemassa: maaseutuyhteisöissä tai kaupunkien syrjäisillä alueilla asuvia, vähävaraisia, kastittomia, alkuperäiskansojen edustajia, kadulla asuvia ja työskenteleviä tai korkean syrjäytymisriskin nuoria, teiniäitejä ja koulupudokkaita. Hankenuorten joukossa on tasaisesti tyttöjä ja poikia, ja vammaisten nuorten mukaan saamiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Ohjelman nuortenryhmät tarjoavat heille elämäntaitoja ja vertaistukea sekä mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa yhteisöjensä kehitykseen.

Taksvärkin ohjelma tunnistaa nuorten oikeuksien ja hyvinvoinnin näkökulmasta vastuunkantajille kaksi roolia: virallinen ja moraalinen. **Viralliset vastuunkantajat** ovat asemansa puolesta vastuussa nuorten oikeuksien toteutumisesta esimerkiksi tuottamalla palveluja ja tekemällä nuorten elämään vaikuttavia päätöksiä. Formaaleihin vastuunkantajiin lukeutuvat viranomaiset, päättäjät, nuorten oikeuksien kannalta keskeisten alojen kuten terveys-, opetus-, lastensuojelun ym. palveluiden tarjoajat. Lisäksi paikallisten yhteisö rakenteiden, kuten vanhempainyhdistysten, koulujen johtokuntien, yhteisötason komiteoiden jne. edustajat. Formaaleilla vastuunkantajilla on tärkeä rooli nuorten toimintaedellytysten tukemisessa ja osallisuuden vahvistamisessa.

Nuoria lähellä olevilla **moraalisilla vastuunkantajilla** kuten opettajilla, vanhemmilla ja yhteisöjen perinteisillä ja uskonnollisilla johtajilla on tärkeä rooli. He turvaavat lasten ja nuorten oikeuksia, sekä ovat keskeisiä toimijoita henkilökohtaisen kehityksen tukijoina ja kannustajina. He myös mahdollistavat nuorten aktiiviseen kansalaisuuteen kasvun ja yhteiskunnallisen osallistumisen.

Nuorten ja vastuunkantajien roolit kehitysyhteistyöhankkeissa sekä niille asetetut muutostavoitteet esitellään tarkemmin ohjelmadokumentin alaluvuissa 3.2 ja 3.3.

Taulukko 1 erittelee ohjelman kehitysyhteistyöhankkeiden paikallistason toimijat sekä tavoitellut osallistujamäärät. Toiminnassa tavoitellaan aina tasaista sukupuolijakaumaa, poikkeuksena tytöille ja pojille erikseen suunnatut ryhmät ja toiminnot. Vammaisten nuorten osuus osallistujista vaihtelee hankkeittain, mutta koko ohjelman tasolla sen odotetaan olevan 6 % viimeistään ohjelmakauden lopulla. Seurantatieto osallistujista kerätään sukupuolen ja muiden haavoittuvuustekijöiden (vammaiset henkilöt, marginalisoidut ryhmät) eritellen.

Taulukko 1: Kehitysyhteistyöhankkeiden toimijat

Kehitysyhteistyöhankkeiden toimijat	Tavoiteltu määrä
Nuortenryhmissä toimivat aktiiviset nuoret	2 000
Muut yhteisöissä tavoitetut lapset ja nuoret (vertaiskoulutusten, tapahtumien ja kampanjoiden yleisö, nuortenryhmien rivijäsenet)	55 000
Päätäjät ja viranomaiset	600
Palvelujen tarjoajat (opetussektori, lastensuojelu, terveyssektori)	300
Yhteisöjärjestöjen edustajat (koulujen johtokunnat, vanhempien ja opettajien yhdistykset, kehittämis- ym. komiteat)	1 700
Vanhemmat	3 500
Opettajat ja koulujen henkilökunta	500
Yhteisöjen perinteiset ja uskonnolliset johtajat	260

Globaalikasvatuksen toimijat Suomessa

Suomessa Taksvärkki toimii globaalikasvatuksen parissa yhteistyössä erityisesti koulujen, opettajien, kasvattajien, nuorten ja globaalikasvatuksesta kiinnostuneiden tahojen kanssa.

Taksvärkin vapaaehtoistoiminnassa on mukana etenkin nuoria aikuisia, jotka opiskelevat tai ovat muuten kiinnostuneita globaalikasvatuksen teemoista ja arvoista. Vapaaehtoisina on myös nuoria, jotka vapaa-ajallaan haluavat olla mukana tekemässä muutosta kestävämmän tulevaisuuden eteen. Taksvärkin kanssa yhteistyössä toimijoina ovat myös yhteistyökoulujen vastuuoppilaat, nuoret jotka haluavat tehdä muutosta koulumaailmassa. Ohjelmatyössä tavoitetaan välillisesti tuhansia nuoria yksittäisten globaalikasvatuksen työpajojen ja Taksvärkki-kampanjoiden kautta.

Yhteistyössä toimijoina on myös yhteistyökoulujen vastuuopettajia, jotka ovat kiinnostuneet kehittämään Taksvärkin kanssa suomalaisten koulujen globaalikasvatuksellista toimintakulttuuria. Ohjelmatoiminta tavoittaa koulukohtaisesti eri laajuudella myös koulujen rehtoreita sekä laajemmin muita opettajia ja oppilaita.

Globaalikasvatuksesta ja sen kehittämistyöstä kiinnostuneet nuoret aikuiset ja aikuiset toimivat Taksvärkin vapaaehtoisina globaalikasvatuksen kehittämistyön parissa tai osallistuvat yksittäisiin kasvattajien koulutuksiin. Lisäksi Taksvärkin työtä tukee vuosittain ryhmä täysi-ikäisiä Kapua-vapaaehtoisia, jotka sitoutuvat vuoden ajaksi varainhankintaan ja Taksvärkin työstä tiedottamiseen.

Tarkemmat kuvaukset ohjelman toimijoista kotimaassa esitellään globaalikasvatuksen muutosteorian yhteydessä luvussa 3.2.

Taulukko 2: Toimijat ja tavoitettavat ryhmät Suomessa

Suomen toimijat ja tavoitettavat ryhmät	Osallistujamäärä vuositasonalla
Globaalikasvatuksen arvojen edistämisestä kiinnostuneet vapaaehtoiset	50
Globaalikasvatuksen arvojen edistämisestä kiinnostuneet vastuopettajat tai opettajaopiskelijat	18–30
Globaalikasvatuksen arvojen edistämisestä kiinnostuneet vastuoppilaat	45–60
Maailmankansalaisen kumppanikoulujen rehtorit, opettajat ja muut oppilaat työpajoissa ja koulutuksissa	väh. 200
Koulutukseen osallistuvat opettajat, opettajaksi opiskelevat ja muut kasvattajat	160
Globaalikasvatustyöpajoihin ja -tapahtumiin osallistuvat nuoret	6 500
Taksvärkin kampanjoihin osallistuvat lapset ja nuoret / oppilaitokset	15 000 / 100
Somevaikuttajat vaikuttajayhteistyössä	2–3
Uutiskirjeen tilaajat (kasvattajat ja Taksvärkin ohjelmasta kiinnostuneet henkilöt)	800
Taksvärkin eri sosiaalisen median kanavien seuraajat	3 600

Ohjelman toimeenpanoa tukevat verkostot ja strategiset kumppanit

Suomessa Taksvärkki on aktiivisesti mukana **ohjelmatukijärjestöjen yhteistyössä**. Verkoston laatu- ja vaikuttavuustyöryhmän puitteissa kehitetään ohjelmatukijärjestöjen työn laatuun liittyviä prosesseja vertaisoppimisen, kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakamisen sekä vuorovaikutuksen kautta. Taksvärkin ohjelmatyöntekijät osallistuvat aktiivisesti myös **Fingon** ylläpitämiin globaalikasvatuksen ja kehitysyhteistyön teemoihin liittyviin verkostoihin, tilaisuuksiin ja koulutuksiin. Kehitysyhteistyön ohjelmasuunnittelijat jatkavat aktiivista osallistumista Fingon koordinoimassa opintopiiriperiaatteella toimivassa Arvioinnin Avaimet -ryhmässä, jonka puitteissa suomalaiset kehitysyhteistyötoimijat paneutuvat arviointityön laatuksymyksiin ja erilaisiin toteutustapoihin. Ohjelmakaudella 2022–2025 Taksvärkki käynnistää uudelleen **kehitysyhteistyön asiantuntijatyöryhmän** toiminnan. Ryhmässä tarjotaan vapaaehtoistyön mahdollisuuksia kehityskysymyksiä opiskeleville ja vastavalmistuneille. Työryhmät tukevat ohjelmasuunnittelijoiden asiantuntijuutta ja ohjelmatyön laatua. Työryhmässä syvennetään ja päivitetään

ohjelmamaiden toimintaympäristön tuntemusta ja ohjelman keskeisiin teemoihin liittyvää tietoa. Taksvärkki tekee aktiivista vaikuttamistyötä yhdessä **globaalikasvatuksen järjestöjen ja muiden toimijoiden**, kuten Fingon, Rauhankasvatusinstituutin, SOOL:in ja Allianssin kanssa. Yhteistyö mahdollistaa Taksvärkin osaamisen jakamisen muille Suomen globaalikasvatuskentän toimijoille ja molemminpuolisen oppimisprosessin. Järjestökentällä tekemällään yhteistyöllä Taksvärkki ry kehittää globaalikasvatuksen ja kehitysviestinnän laatua, ja juurruttaa globaalikasvatusta Suomen koulujen arkeen ja laajemmin yhteiskuntaan.

Vuodesta 2018 lähtien Taksvärkki on systemaattisesti kehittänyt vammaisinkluusion roolia ohjelmatyössään. Työn tukemiseksi Taksvärkki tekee yhteistyötä **Vammaiskumppanuus ry:n** kanssa myös ohjelmakaudella 2022–2025. Yhteistyön puitteissa Vammaiskumppanuus tarjoaa Taksvärkille koulutuksia ja materiaaleja vammaisuuden teemoista, sekä antaa tukea käytännön valtavirtaistamistyöhön kehitysyhteistyössä, globaalikasvatuksessa ja kehitysviestinnässä. Taksvärkki on mukana Vammaiskumppanuuden ylläpitämässä vammaisinkluusion vertaisoppimisryhmässä, jossa noin kuuden suomalaisen valtavirtaistamistyötä tekevän järjestön kesken syvennetään tietoa vammaiskysymyksistä, jaetaan kokemuksia ja hyviä käytäntöjä sekä pohditaan ratkaisuja työssä kohdattuihin haasteisiin.

Taksvärkin ohjelmatyöntekijät ovat mukana kansainvälisessä **Outcome Mapping Learning Communityssä** (OMLC), jossa muutokartoituksen asiantuntijat ja sitä työssään soveltavat toimijat keskustelevalle ja jakavat kokemuksiaan ja hyviä käytäntöjä. Yhteisö ja sen tuottamat julkaisut ovat Taksvärkille tärkeä voimavara lähestymistapaan liittyvän sisältöosaamisen kartuttamisessa. Yhteisöä hyödynnetään myös sopivien asiantuntijoiden hakemisessa esimerkiksi arviointien toteuttamiseen tai hankekumppanien kouluttamiseen.

Taksvärkin ohjelmasuunnittelijat ovat Suomessa mukana relevanteissa temaattisissa verkostoissa, joista keskeisimpiä ovat tietyllä ohjelmamaiden alueella toimivien kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyöverkostot. **Maaverkostojen** kautta syvennetään ohjelmamaiden tuntemusta, parannetaan koordinaatiota ja lisätään myös käytännön yhteistyötä suomalaisten tietyillä alueilla toimivien tahojen kanssa. Näistä erityisesti hiljattain perustetulla **Malawi-verkostolla** on konkreettisia yhteistyösuunnitelmia ohjelmakaudelle 2022–2025. Verkostossa on mukana Taksvärkin lisäksi ainakin **Abilis, Vammaiskumppanuus, Kuurojen liitto, Väestöliitto ja UFF**. Perustamiskokouksessa synergioita ja mahdollisia yhteistyömuotoja kartoitettaessa listattiin muun muassa koordinointi ja järjestöjen erityisosaamisen hyödyntäminen paikallisten kumppanien kapasiteetin vahvistamisessa ja hanketyössä, kontekstiasiantuntemuksen jakaminen sekä yhteistyö seurantamatkojen ja arviointien yhteydessä.

Taksvärkin ohjelmamaissa Suomella on **edustustot Sambiassa, Nepalissa, Keniassa ja Mosambikissa**. Sambian suurlähetystön vastuulle kuuluu myös Malawi. Taksvärkki hyödyntää suurlähetystöjen asiantuntemusta ja pitää lähetystöjen kehitysyhteistyöasiantuntijoita ajan tasalla hankkeiden tilanteesta. Mahdollisuuksien mukaan lähetystöjen edustajia tavataan seurantamatkojen yhteydessä ja Taksvärkin hankekumppanit ovat itsekin aktiivisia Suomen edustustojen suuntaan.

Paikallistasolla Taksvärkin kumppanijärjestöt kuuluvat erilaisiin nuorisopolitiikkaan, lastensuojeluun ja muihin omiin erityisaloihinsa liittyviin alueellisiin ja kansallisiin **työryhmiin ja verkostoihin**. Näiden joukossa on sekä kansalaisyhteiskunnan vaikuttamistyötä edistäviä ryhmittymiä että viranomaistahojen ylläpitämiä työryhmiä. Yhteistyötä tehdään myös samoilla maantieteellisillä alueilla tai yhteisten teemojen parissa toimivien paikallisten tai kansainvälisten kansalaisjärjestöjen kanssa. Hankkeiden valmisteluvaiheessa selvitetään aina paikalliset toimijat ja sopivat yhteistyömuodot heidän kanssaan. Yhteistyöhön hakeudutaan kun se on mahdollista ja työn laadun, tuloksellisuuden tai tulosten kestävyuden näkökulmasta mielekästä.

Paikallistason sidosryhmien yhteen tuominen ja ruohonjuuritason verkostojen tukeminen on keskeinen Taksvärkin kumppanijärjestöjen toimintamalli. Yhteistyö tukee paitsi tulosten kestävyyttä myös taloudellisia mahdollisuuksia hankkeiden vahvistamiselle esimerkiksi **paikallisten yrittäjien** kautta. Yhteistyöllä **paikallismedioiden** kanssa lisätään työn näkyvyyttä. Edellisellä ohjelmakaudella käynnistyneen vammaisvaltavirtaistamistyön myötä kumppanijärjestöt ovat luoneet yhteistyösuhteita **paikallisten vammaisjärjestöjen ja valtiollisten vammaisasiihin keskittyvien organisaatioiden** kanssa. Osa kumppanijärjestöistä toimii aktiivisesti vammaisten oikeuksia ajavissa yhteistyöverkostoissa. Ohjelmakaudelle 2022–2025 Taksvärkillä ja sen malawilaisella kumppanijärjestö CYECE:llä on laajempia yhteistyösuunnitelmia Vammaiskumppanuuden, Suomen kuurojen liiton sekä niiden kumppanin Malawin kuurojen liiton (MANAD) kanssa. CYECE ja MANAD ovat allekirjoittaneet aiesopimuksen yhteistyöstä, jossa järjestöt tukevat vuorovaikutteisesti toistensa työtä ja asiantuntemusta liittyen nuorten osallisuuteen ja kuurojen oikeuksiin. Vastaavasti uusia yhteistyömahdollisuuksia kartoitetaan myös suomalaisten järjestöjen kesken.

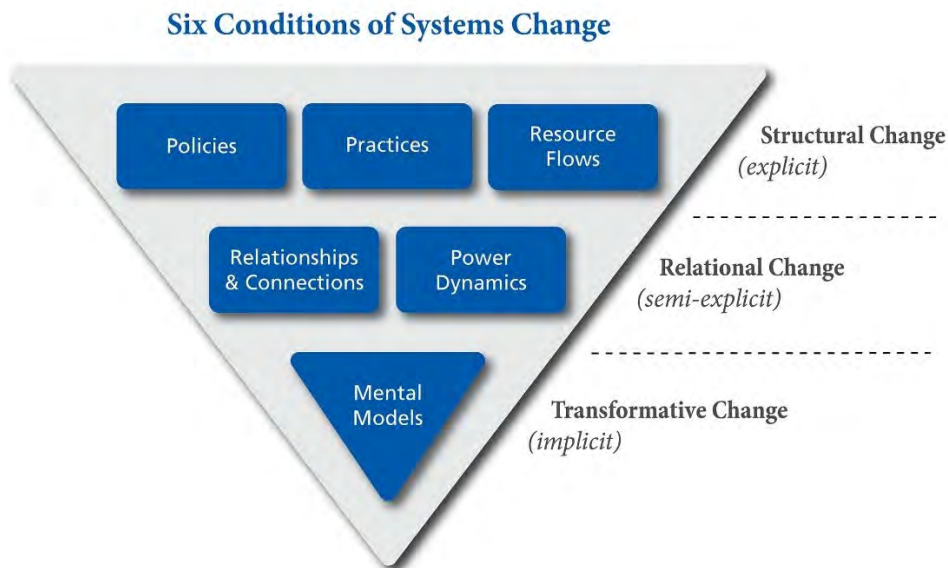
Fingon viestijäverkostossa ja globaalikasvatusverkostossa Taksvärkki tuottaa sisältöjä ja osallistuu kehitysyhteistyön ja globaalikasvatuksen vaikuttamiskampanjoihin. Yhteistyössä **globaalin etelän kumppanijärjestöjen** kanssa tuotetaan sisältöjä kehitysviestinnän käyttöön. Taksvärkki on **Maailma.netin** jäsenjärjestö ja saa sen kautta tukea viestintätyöhön.

Varainhankinnassa ja viestinnässä Taksvärkki tekee yhteistyötä **Väestöliiton ja Kynnys ry:n** kanssa **Kapua-kampanjoissa**. Kapua on **Aidventures Oy:n** koordinoima vuosittainen kampanja, jossa koulutetaan ryhmä aikuisia vapaaehtoisia keräämään varoja järjestöjen työhön ja tiedottamaan järjestöjen kehitysyhteistyön tavoitteista ja saavutuksista. Kampanjavuoden aikana **Kapua-ryhmä** vierailee yhdessä järjestöjen kehitysyhteistyöhankkeista tutustumassa paikallisten kumppanijärjestöjen työhön ja ryhmän jäsenet tiedottavat omilla kanavillaan vierailun aikana näkemistään kehitysyhteistyön tuloksista. Kapua laajentaa Taksvärkin työn näkyvyyttä paikallisesti eri alueille ja uusiin ihmisryhmiin, joita Taksvärkin muu tiedotustyö ei todennäköisesti tavoittaisi. Vapaaehtoisten rekrytoimiseen, kouluttamiseen ja jatkuvaan tukeen liittyvä järjestöjen yhteinen koordinointi tukee myös järjestöjen sisällöllistä yhteistyötä. Esimerkkinä tästä on yhteinen kumppanijärjestö Malawissa Väestöliiton kanssa ja Kynnyksen kanssa paikallisten kumppanijärjestöjen synergiamahdollisuuksien hakeminen Sambiassa.

3.2. Muutosteoria nuorten merkityksellisestä osallisuudesta kestävässä kehityksessä

Taksvärkin ohjelman muutosteoria perustuu systeemijähteluun. Se on rakennettu soveltamalla ohjelmatasolle muutokartoituksen metodologian mukaisen suunnitteluprosessin elementtejä. Muutosteorian laatimisessa on osallistettu kumppaneita. He ovat validoineet sen logiikan toimivaksi omassa työssään sekä tuottaneet siihen sisältöä, joka on koostettu yhtenäiseksi synteetiksi ohjelmatasolle. Kumppaneiden mukaan Taksvärkin kehitysyhteistyön muutosteoria kuvaa kattavasti heidän tekemäänsä työtä sekä ottaa huomioon kussakin paikallisessa systeemissä vaikuttavat, muutoksen aikaansaamisen kannalta keskeiset toimijat. Näin ollen ohjelmatasoa kuvaavan kehitysyhteistyön muutosteorian logiikka toistuu tavoitteiden, keskeisten toimijoiden ja strategioiden osalta myös yksittäisissä kehitysyhteistyöhankkeissa.

Muutosteorian teoreettisena selkärankana on Kanian, Kramerin ja Sengen artikkelissaan *“The Water of Systems Change”* esittelemä malli systeemisen muutoksen kuudesta edellytyksestä²⁴ (ks. kaavio 1). Teorian mukaan systeeminen muutos edellyttää muutoksia kuudessa toisiinsa sidoksissa olevassa tekijässä, joilla tyypillisesti on merkittävä rooli olemassa olevien ongelmien pysyvyydessä. Nämä tekijät näkyvät vaihtelevalla tavalla systeemissä toimiville ihmisille riippuen siitä, miten konkreettisia tai kaukaisia ne kullekin ovat. Muutosta voidaan tavoitella ja tarkastella kussakin tekijässä yksittäin, mutta ne ovat toisiinsa kietoutuneet, ja muutokset yhdessä vaikuttavat myös muihin.

Kaavio 1: Malli systeemisen muutoksen kuudesta edellytyksestä.

Lähde: Kania, Kramer & Senge, 2018, *The Water of Systems Change*.

Ehdot jaetaan kolmelle tasolle niissä aikaansaattavan muutoksen syvyyden mukaan. Mallin ylin taso ja kehitysyhteistyölle tyypillinen vaikuttamiskohde on näkyvä taso (*explicit*), johon kuuluvat **viralliset toimintalinjat** (*policies*), **käytännöt** (*practices*) ja **resurssivirrat** (*resource flows*). Tässä resursseilla tarkoitetaan sekä fyysisiä että henkisiä resursseja kuten tietoa ja osaamista. Ylimmällä tasolla tapahtuva muutos on rakenteellista, jolloin sen vaikutukset ovat näkyviä ja voimakkaita. Mallin toinen taso on osittain näkyvä (*semi-explicit*) ja se sisältää **suhteet** (*relationships & connections*) ja **valtarakenteet** (*power dynamics*). Tällä tasolla tapahtuva muutos on suhteellista ja ensimmäistä tasoa vaikeammin todennettavissa, mutta systeemisen muutoksen kannalta välttämätöntä. Muutos tällä tasolla edellyttää erilaisten toimijoiden yhteistyötä ja uudenlaista verkostoitumista. Kolmas ja syvin muutoksen taso on näkymätön (*implicit*) ja siksi muutoksen mittaamisen kannalta ongelmallisin, **ajattelumallien** (*mental models*) taso. Syvimmällä tasolla aikaan saatavat muutokset ovat transformatiivisia ja systeemisen muutoksen näkökulmasta välttämättömiä.

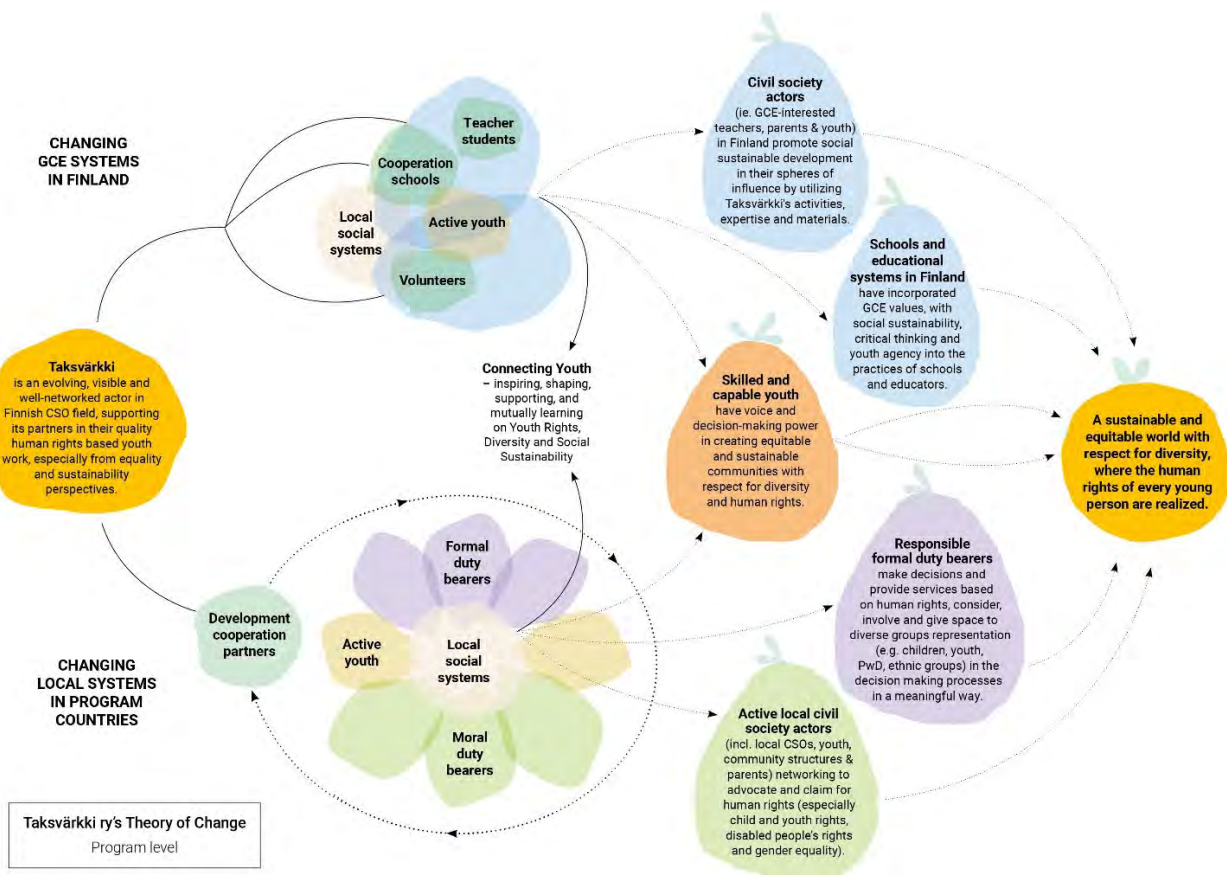
Kestävän muutoksen aikaansaamiseksi on muutosta tapahduttava kaikissa mallin kuudessa ehdossa. Muutokset pelkästään ylemmällä tasolla, ilman taustalla vaikuttavien ajatusmallien muutosta, ovat pitkässä juoksussa vain tilapäisiä. Ajattelumallien muuttuessa kaikkien muidenkin tasojen muuttuminen nopeutuu, kun yksilöt ja kriittiset massat alkavat toimia uudella tavalla, joka edellyttää ajatusmallien päivitystä myös rakenteiden tasolla. Toisaalta, muutokset millä tahansa muulla tasolla vaikuttavat ajatusmalleihin.

²⁴ Kania, Kramer ja Senge (2018): *The Water of Systems Change* (https://www.fsg.org/publications/water_of_systems_change)

Ohjelman tavoitteleva kehitysvaikutus on “kestävä ja oikeudenmukainen maailma, jossa jokaisen nuoren ihmisoikeudet toteutuvat”. Tätä visiota tavoitellaan sekä Suomessa globaalikasvatustyön että ohjelmamaissa kumppaneiden kanssa toteutettavan kehitysyhteistyön kautta.

Muutosteorian keskiössä ovat aktiiviset nuoret, joiden toimijuus osana paikallista kansalaisyhteiskuntaa, niin Suomessa kuin ohjelmamaissakin, nähdään edellytyksenä ja muutosvoimana yhteisöjen kehitykselle kohti kestävää ja oikeudenmukaista maailmaa. Keskeistä muutosteoriassa on myös laajemman kansalaisyhteiskunnan rooli nuorten oikeuksien edistämässä ja turvaamisessa. Ohjelma tavoittelee muutosta paitsi nuorten toimijuudessa, myös vastuunkantajien roolissa ja toiminnassa nuorten oikeuksien toteutumisen takaajina ja nuorten merkityksellisen osallisuuden mahdollistajina. Taksvärkin oletus käyttäytymisen muutoksesta perustuu COM-B -malliin²⁵, jonka mukaan käyttäytymisen muutos mahdollistuu kolmen tekijän, kykyjen, motivaation ja mahdollisuuksien, toteutuessa. Näin ollen Taksvärkin työn keskiössä on nuorten tietojen ja taitojen, motivaation sekä osallistumisen mahdollisuuksien vahvistaminen.

Taksvärkki ry:n kehitysyhteistyöohjelman muutosteorია koostuu kehitysyhteistyöhankkeiden ja globaalikasvatuksen yksityiskohtaisemmista kunkin kontekstin toimijalähtöisistä muutosteorioista, jotka yhdistyvät yhteiseksi muutosteoriksi yhteisen strategisen vision sekä nuoria koskevan jaetun muutostavoitteen kautta.

Kaavio 2: Taksvärkki ry:n ohjelman englanninkielinen muutosteorია.

²⁵ Mm. Michi et al. (2011), The behaviour change wheel: A new method for characterising and designing behaviour change interventions, Implementation Science, 6:42

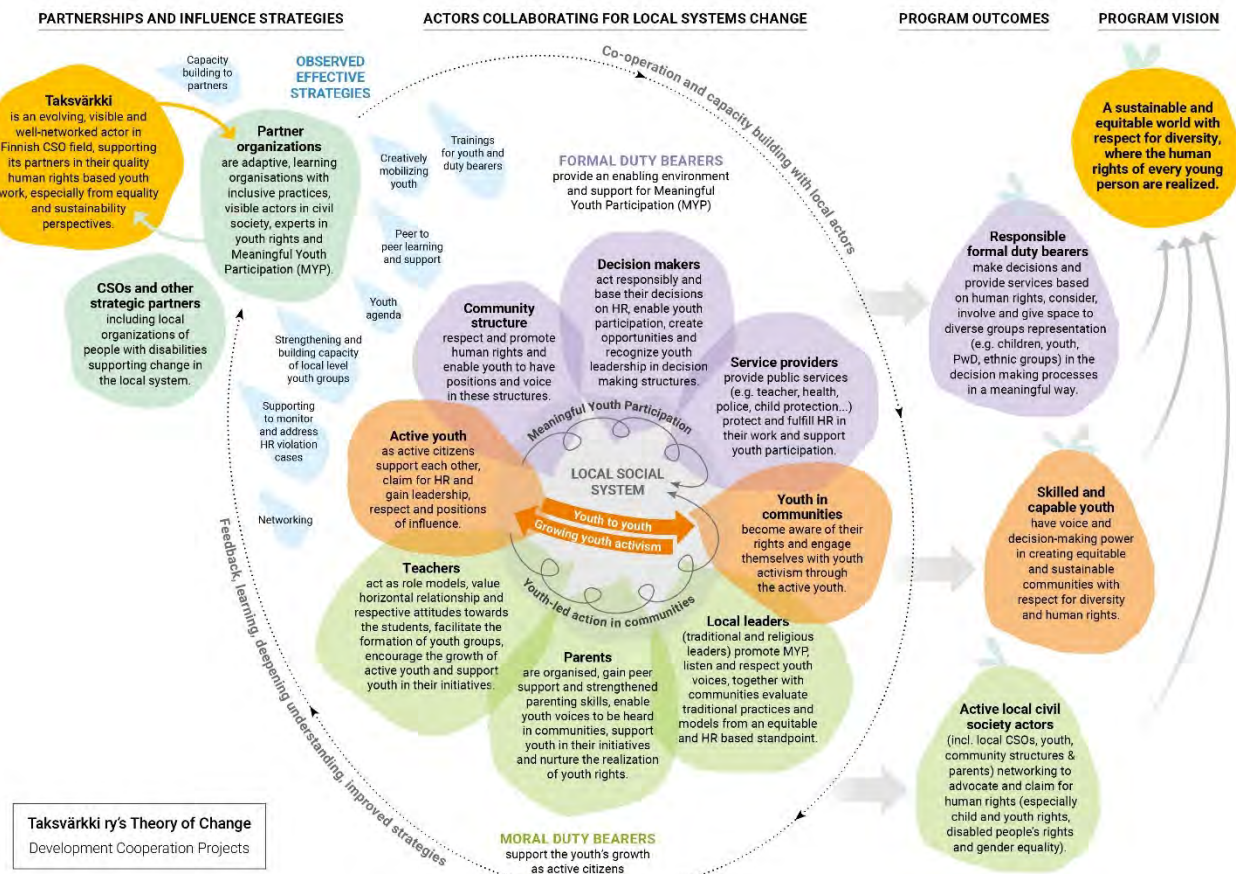
Molemmissa erikseen kuvatuissa muutosteorioissa on yhteistä myös laajemman kansalaisyhteiskunnan rooli tavoittelussa muutoksessa. Kansalaisyhteiskuntien rooli ja painopisteet niiden keskeisissä toimijoissa sekä heidän välisessä dynamiikassa poikkeavat kuitenkin globaalikasvatuksen ja kehitysyhteistyön kontekstien välillä, joten niitä koskevat muutostavoitteetkin on kuvattu erikseen.

Yhteisen kehitysvaikutusvision sekä jaetun nuorten muutostavoitteen lisäksi Taksvärkin kehitysyhteistyötä ja globaalikasvatusta kietovat yhteen globaalilla tasolla nuorten välille luodut yhteydet sekä keskinäinen tukeminen ihmisoikeuksien edistämisen, moninaisuuden kunnioittamisen, sosiaalisen kestävyysluomisen, globaalin solidaarisuuden kasvattamisen, yhteisen inspiraation jakamisen sekä vuorovaikutteisen oppimisen kautta. Taksvärkin oma muutostavoite on olla kehittyvä, näkyvä ja verkostoitunut toimija suomalaisella kansalaisjärjestökentällä. Taksvärkki tukee kumppanijärjestöjään sekä globaalikasvatustyön toimijoita ja kasvattajia heidän laadukkaassa ihmisoikeusperustaisessa työssään nuorten parissa, erityisesti tasa-arvon ja kestävyysnäkökulmista.

Molemmat muutosteoriat tavoittelevat kestävää muutosta paikallisissa systeemeissä huomioiden keskeisten toimijoiden vaikuttavan roolin ja kontribuution tämän muutoksen aikaansaamiseksi. Yhteinen muutosteoria on esitelty kaaviossa 2. Kehitysyhteistyöhankkeiden muutosteoria on kuvattuna kaaviossa 3 ja se on toistettavissa kuvaamaan kunkin ohjelmamaan kontekstissa tapahtuvaa muutosta. Globaalikasvatuksen muutosteoria on kuvattuna kaaviossa 4.

Muutosteoria kehitysyhteistyöhankkeissa

Taksvärkki ry:n kehitysyhteistyöhankkeissa muutosteoria kuvaa tavoiteltua muutosta kunkin toimijan kautta paikallisissa systeemeissä. Systeemisen muutoksen aikaansaamiseksi kunkin toimijaryhmän rooli sekä niiden keskinäiset vuorovaikutussuhteet huomioidaan kattavan ja kestävä muutoksen aikaansaamiseksi.

Kaavio 3: Taksvärkki ry:n ohjelman kehitysyhteistyöhankeiden englanninkielinen muutosteoria.

Taksvärkki toimii ohjelmamaissa paikallisten kumppanijärjestöjensä kautta. Taksvärkin ja sen kumppaneiden välinen suhde on mahdollisimman horisontaalinen, molemminpuoliseen ja yhteiseen oppimiseen kannustava. Taksvärkin kumppanit ovat nuorten parissa tehtävän ihmisoikeustyön asiantuntijoita omissa ympäristössään. Hankkeissa toteutettavat toimiviksi havaitut strategiat perustuvat kokemukseen aiemmasta yhteistyöstä. Taksvärkki kannustaa kumppaneitaan kehittymään toimijoina ja edistää jatkuvaa oppimista myös omassa toiminnassaan. Kokemuksia jaetaan myös eri kumppaneiden välillä, toinen toisiltaan oppien.

Kumppanit ovat vuorovaikutuksessa paikallisten toimijoiden kanssa tukien hankkeen myötä yhdessä määriteltujen tavoitteiden mukaista muutosta. Jatkuva tarkastelu, palaute ja muutoksen luonteesta syvempi oppiminen ohjaavat toimintatapoja ja uusia malleja. Muutosteorian keskiössä on paikallinen sosiaalinen systeemi, johon kukin toimijaryhmä kuuluu ja linkittyy systeemisen muutoksen osatekijänä. Toimijoiden keskinäisestä vuorovaikutuksesta, yhteistyöstä ja muutoksista systeemisen muutoksen kuuden edellytyksen tasoilla syntyvät ohjelman tulostavoitteet, joilla edistetään laajempaa visiota. Toimijoiden keskinäistä dynamiikkaa on kuvattu tarkemmin luvussa 3.3.

Kehitysyhteistyön muutosteorian keskiössä ovat nuoret, jotka on kuvattu kahtena ryhmänä. Aktiiviset nuoret toimivat hankkeissa olennaisessa roolissa kansalaisvaikuttajina, muutoksentekijöinä, vertaiskouluttajina, roolimalleina sekä aktivisteina omissa yhteisöissään. Heidän toimintansa kohdistuu muihin yhteisöjensä nuoriin, sekä nuorten oikeuksien edistämiseen ja toteutumiseen laajemmin yhteiskunnassa. Aktiivien järjestämään toimintaan osallistuvat nuoret tulevat tietoisiksi oikeuksistaan sekä

saavat motivaatiota ja inspiraatiota ryhtyä itsekkin vaikuttamaan aktiivisemmin omien yhteisöjensä kehittämiseen.

Nuorten aktivismi sekä merkityksellinen osallistuminen kohdistuvat myös virallisiin vastuunkantajiin (yhteisöjen muodolliset rakenteet, päätöksentekijät ja palveluiden tarjoajat), joiden edellytetään osallistavan nuoria entistä tiiviimmin päätöksentekoon sekä mahdollistamaan ja turvaavan nuorten oikeuksien kattavan toteutumisen.

Moraaliset vastuunkantajat ovat paikallisia toimijoita, joilla on läheisempi ja tiiviimpi suhde nuoriin. Heitä ovat koulujen opettajat, vanhemmat sekä perinteiset ja uskonnolliset johtajat. Moraaliset vastuunkantajat tukevat ja kannustavat nuoria kasvuun ja kehitykseen aktiivisina kansalaisina sekä heidän järjestäytymistä, aloitteita ja aktivismia. Nuorten merkityksellinen osallisuus (*Meaningful Youth Participation, MYP*) sekä nuorten aloitteellinen aktivismi kohdistuvat heidän paikallisyhteisöjensä kehittämiseen sekä laajempaan yhteiskunnalliseen vaikuttamistyöhön. Vaikuttamistyöllä tavoitellaan vastuunkantajien asemansa edellyttämää vastuullista toimintaa, jotta he tekisivät päätöksiä ja tarjoaisivat palveluita, jotka takaavat nuorten ja muiden haavoittuvaisten ryhmien oikeuksien toteutumisen.

Näiden paikallisten toimijoiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa syntyy systeeminen muutos, joka on luonteeltaan kestävä. Paikallinen omistajuus ja toimijoiden keskinäiset vuorovaikutussuhteet otetaan huomioon muutoksen aikaansaamiseksi. Kumppanijärjestöt edesauttavat tämän tavoitellun muutoksen edistämistä strategisella toiminnallaan, mutta myös kehittävät toimintaansa jatkuvasti oppien paikallisesta systeemistä ja kontekstista sekä vuorovaikutuksessa paikallisten toimijoiden kanssa.

Toimijaryhmäkohtaiset muutostavoitteet kuvaavat edellytyksiä toimijoiden yhteisvaikutuksessa tapahtuvan laajemman systeemisen muutoksen toteutumiselle. Nämä toimijalähtöiset muutostavoitteet määritellään kullekin sidosryhmälle hankekohtaisesti, heitä itseään osallistaen. Toimijaryhmien edistystä kohti heille asetettuja **muutostavoitteita** tarkastellaan laadullisesti systeemisen muutoksen kuuden edellytyksen kautta sekä suhteessa paikallisen sosiaalisen systeemin muihin toimijaryhmiin, etenkin nuoriin, ja heissä havaittuihin muutoksiin. Ohjelmatason synteessissä eri toimijaryhmien muutostavoitteet ovat seuraavat:

- **Julkisten palveluiden tarjoajat** (opetus, terveys, poliisi, lastensuojelu...) suojelevat ja toteuttavat ihmisoikeuksia työssään ja tukevat nuorten osallisuutta.
- **Päätöksentekijät** toimivat vastuullisesti sekä perustavat päätöksensä ihmisoikeuksiin, mahdollistaen nuorten osallisuutta, luoden tilaisuuksia ja tunnustaen nuorten johtajuutta päätöksentekorakenteissa.
- **Yhteisörakenteet** kunnioittavat ja edistävät ihmisoikeuksia sekä mahdollistavat nuorille paikkoja ja äänen näissä rakenteissa.
- **Nuoret** aktiiviset kansalaiset tukevat toisiaan, vaativat ihmisoikeuksia, saavuttavat johtajuutta, kunnioitusta ja vaikutusasemia.
- **Opettajat** toimivat roolimalleina, arvostavat horisontaalista suhdetta sekä kunnioittavaa asennetta oppilaita kohtaan, avustaen nuorten ryhmien perustamisessa, kannustaen aktiivisten nuorten kasvua, sekä tukevat nuoria heidän aloitteissaan.
- **Vanhemmat** ovat järjestäytyneitä, saavat vertaistukea, ja vahvistavat vanhemmuustaitojaan. He mahdollistavat nuorten äänen kuulemisen yhteisöissään, tukien nuoria heidän aloitteissaan ja kasvattavat nuorten oikeuksien toteutumista.

- **Perinteiset yhteisö- ja uskonnolliset johtajat** edistävät nuorten merkityksellistä osallisuutta, kuuntelevat ja kunnioittavat nuorten ääniä, yhdessä yhteisöjen kanssa arvioivat ja muokkaavat perinteisiä tapoja ja malleja tasa-arvon ja ihmisoikeuksien näkökulmasta.
- **Kumppanijärjestöt** kehittävät asiantuntijuuttaan ja käytäntöjään nuorten oikeuksiin liittyvissä asioissa, vahvistaen organisatorista kapasiteettiaan, kumppanuuksia muiden kansalaisyhteiskuntatoimijoiden kanssa sekä aktiivisuuttaan kansalaisyhteiskuntaverkostoissa, vaikuttamistaitojaan ja -strategioitaan, osallistavan seurannan menettelytapojaan, sekä vakiintuneita käytäntöjä ja linjauksia sosiaalisessa inkluusiossa nuorten oikeuksien toteutumiseksi tekemässään työssään.

Lisäksi kumppanijärjestöjen **strategisina kumppaneina** toimivat paikalliset **kansalaisyhteiskuntatoimijat ja -järjestöt**, jotka osaltaan tukevat paikallisen systeemin muutosprosessia, sekä omassa toiminnassaan että yhteistyössä kumppanijärjestöjen kanssa.

Ohjelmataason muutostavoitteet (*program outcomes*) yhdistävät näiden toimijaryhmien muutostavoitteet laajempiin kokonaisuuksiin:

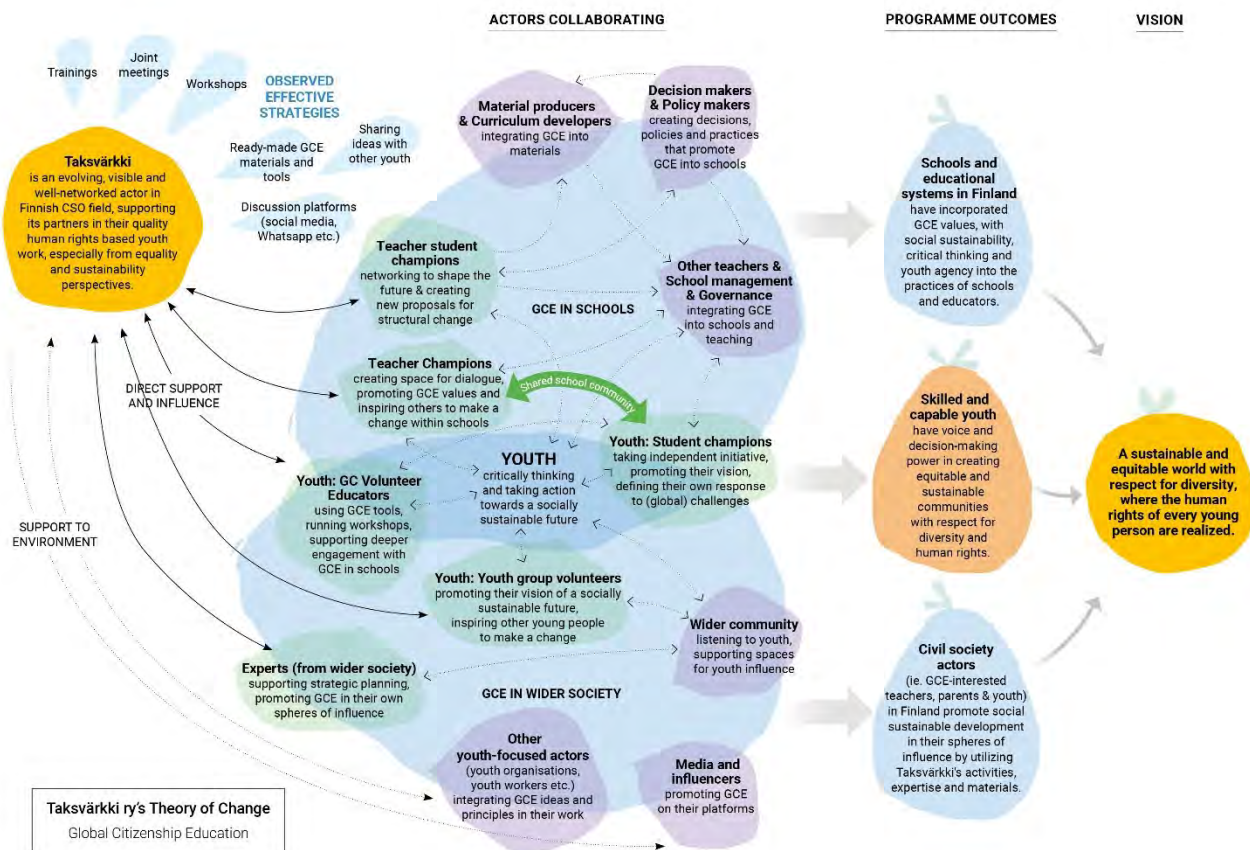
- Vastuuntuntoiset **viralliset vastuunkantajat** tekevät päätöksiä ja tarjoavat palveluja oikeusperustaisesti. He huomioivat, osallistavat ja luovat tilaa moninaisten ryhmien edustuksellisuudelle (kuten lapset, nuoret, vammaiset ja etniset ryhmät) päätöksentekoprosesseissa merkityksellisellä tavalla.
- Taitavat ja osaavat **nuoret** omaavat äänen ja päätöksentekovaltaa luodakseen tasa-arvoisia ja kestäviä yhteisöjä, joissa kunnioitetaan moninaisuutta ja ihmisoikeuksia.
- **Moraaliset vastuunkantajat** kuuluvat **nuorten** sekä **kumppaniorganisaation** ja muiden yhteistyöhön verkostoituneiden järjestötoimijoiden, kuten vammaisjärjestöjen kanssa **paikalliseen kansalaisyhteiskuntaan**. Siinä ”aktiiviset paikalliset kansalaisyhteiskuntatoimijat (sis. paikalliset kansalaisjärjestöt, nuoret, yhteisörakenteet, vanhemmat) tukevat nuorten osallistumista sekä verkostoituvat vaikuttamaan ja vaatimaan ihmisoikeuksia (etenkin lasten ja nuorten oikeuksia, vammaisten oikeuksia ja sukupuolten välistä tasa-arvoa)”.

Yhdessä nämä toimijaryhmät kontribuivat kohti Taksvärkin kehitysyhteistyöohjelman kehitysvaikutusta, joka tulee suoraan Taksvärkki ry:n strategian visiosta ja jota myös Taksvärkki ry:n globaalikasvatus osaltaan tukee.

Muutosteoria globaalikasvatuksessa

Gloaalikasvatuksessa suurempaan systeemiseen muutokseen vaaditaan useamman eri toimijaryhmän yhteistyötä erilaisissa organisaatioissa tai konteksteissa, erilaisten toimintatapojen ja verkostojen yhteisvaikutuksella. Näin ollen myös Taksvärkki ry:n globaalikasvatuksen muutosteoria on toimijalähtöinen.

Gloaalikasvatuksen muutosteoriassa kuvataan tavoiteltua muutosta kunkin toimijan kautta ja toisaalta osana laajempia systeemejä, joissa kyseiset toimijat vaikuttavat. Näin eri toimijoille muodostuu Taksvärkin kanssa yhteisiä polkuja, joiden sisältämien prosessien kautta voidaan päästä suurempaan, systeemitasen vaikutukseen. Samalla tiedostetaan systeemitasen vaikutusten suuruus ja oma roolimme kokonaisuudessa: pala palalta edeten, vaikutus jatkuvasti mielessä. Pienet muutokset toimijoissa, heidän toiminnassaan tai heidän yhteisöissään ovat osa isompaa polkua, joka johtaa pidempiaikaiseen muutokseen.

Kaavio 4: Taksvärkki ry:n ohjelman globaalikasvatuksen englanninkielinen muutosteoria.

Taksvärkin ohjelman vaikutustavoitteena on olla mukana edistämässä kestävää ja oikeudenmukaista maailmaa, jossa kunnioitetaan moninaisuutta ja jossa jokaisen nuoren ihmisoikeudet toteutuvat. Globaalikasvatuksen muutosteorian keskiössä ovat nuoret, eivät ainoastaan tulevaisuuden toimijoina, vaan myös tämänhetkisen yhteiskunnan aktiivisina ja kriittisinä jäseninä.

Globaalikasvatuksella, johon sisältyy myös ohjelman kehitysviestintää, on kolme tulostavoitetta, jotka osaltaan kontribuovat suurempaan systeemiseen vaikutustavoitteeseen. Tulostavoitteina on tuoda globaalikasvatuksen arvoja kouluihin ja koulumaailmaan laajemmin. Tavoitteena on myös osallistaa, kuulla ja tukea nuoria yhdenvertaisen ja kestävä kehityksen edistämiseksi. Lisäksi hyödynnetään kansalaisyhteiskuntaa ja sen verkostoja globaalikasvatuksellisen viestin laajemmassa yhteiskunnallisessa levittämisessä.

Taksvärkki ry:n omana muutostavoitteena on toimia kehittyvänä, näkyvänä ja verkostoituneena toimijana suomalaisella kansalaisjärjestöjen kentällä. Taksvärkki tukee ohjelman globaalikasvatustyön toimijoita heidän laadukkaassa ihmisoikeuksiin perustuvassa työssään nuorten parissa, erityisesti tasa-arvon ja kestävyden näkökulmasta.

Globaalikasvatuksen muutosteoriassa liikutaan kohti tulostavoitteita ja niiden myötä suurempaa vaikutusta. Osiossa on jaoteltu toimijaryhmien toimintaympäristöjä kahteen ryhmään, jotka liittyvät toisiinsa. Muutostyötä tehdään ensisijaisesti nuorten parissa, ja myös osa toimijoista on itsekkin nuoria. Toiminta tapahtuu yhtäältä kouluissa ja vaikuttaa koulumaailmaan, toisaalta se kohdentuu laajemmin yhteiskuntaan ja sen toimijoihin. Luonnollisesti näitä kahta ei voi erottaa toisistaan, sillä niillä on vahvat vuorovaikutussuhteet puolin ja toisin.

Kouluympäristössä keskeisenä toimijana ovat Taksvärkin strategiset kumppanikoulut eli **Maailmankansalaisen koulut**, joiden kanssa halutaan luoda muutosta pitkäjänteisemmässä yhteistyössä. Muutoksen vaikutuksesta globaalikasvatuksen arvot – etenkin sosiaalinen kestävä kehitys, kriittinen tiedostaminen ja nuorten osallisuus – ovat vahvemmin näkyvissä koulujen toimintakulttuurissa. **Maailmankansalaisen koulujen vastuupettajat** (*Teacher Champions*) ovat Maailmankansalaisen kouluksi valikoitujen koulujen opettajista muodostuva koulukohtainen pari tai ryhmä. Vastuupettajat edistävät erikseen ja yhdessä vastuuoppilaiden kanssa globaalikasvatuksen arvoja vaikutuspiireissään ja innostavat koulujensa muita toimijoita muutokseen koulujen globaalikasvatuksellisen toimintakulttuurin edistämiseksi.

Ohjelmatasolla toiminta kohti muutosta ei jää yksittäisten koulujen harteille. Työtä tehdään samalla myös koulujen kanssa laajemmin. Vaikuttamistyön **opettajaopiskelijaryhmä** (*Teacher Student champions*) verkostoituu Taksvärkin vaikuttamistyön keskiössä. Yhteistyössä opettajaopiskelijoiden kanssa selvitetään suomalaisen koulusysteemin aukkoja globaalikasvatuksen näkökulmasta ja luodaan uusia rakennemuutosehdotuksia. Koulukontekstissa toiminta kohdentuu esimerkiksi **oppimateriaalien ja ohjaavien dokumenttien valmistajiin** (*Material producers / Curriculum dev.*) sekä **koulutusta ohjaavia dokumentteja laativiin päättäjiin** (*Decision makers / Policy makers*).

Gloaalikasvatuksen muutosteorian keskiössä annetaan tilaa ja näkyvyyttä kaikille **nuorille** (*Youth*). Nuorista voidaan erottaa ohjelman kannalta oleelliset aktiiviset nuoret, joista osa on toiminnan tasolla mukana kouluympäristössä, osa laajempien yhteisöjen tasolla ja osa molemmissa. Vuorovaikutussuhteita aktiivisilla nuorilla on sekä koulumaailmaan että muihin nuoriin, jotka ovat aktiivisten nuorten lukuisissa vaikutuspiireissä. Nuorten merkityksellisen osallisuuden (*Meaningful Youth Participation - MYP*) näkökulmasta nuorilla on Taksvärkin ohjelman muutosteoriassa valittavana erilaisia ja eri yhteyksissä tapahtuvia vaikuttamisen polkuja, jotka johtavat kohti isompaa muutosta.

Kouluympäristössä muutoksen tavoitteluun osallistuvat **Maailmankansalaisen koulujen vastuuoppilaat** (*Student champions*), jotka ovat Maailmankansalaisen kouluksi valikoitujen koulujen oppilaista muodostuva ryhmä. Vastuuoppilaiden toiminta tähtää itsenäisten aloitteiden tekemiseen kouluissa, omien ratkaisujen kehittämiseen globaaleihin ja paikallisiin haasteisiin sekä globaalikasvatuksen arvojen edistämiseen niin kouluissa kuin omissa vaikutuspiireissään.

Nuoret aikuiset **vapaaehtoiset globaalikasvatuksen kouluttajat** (*GCE Volunteer Educators*) toimivat pääsääntöisesti koulumaailmassa, mutta toimintamuotoja on ulotettu myös koulumaailman ulkopuolelle laajempaan yhteyteen. Vapaaehtoistyönsä kautta globaalikasvatuksen kouluttajat tukevat globaalikasvatuksen juurruttamista niin suomalaisiin kouluihin kuin laajemminkin yhteiskuntaan ja omiin vaikutuspiireihinsä.

Jotta nuorten merkityksellinen osallisuus ja yhteinen muutosvoima kohti laajempaa muutosta olisi mahdollista myös koulumaailman ulkopuolella, nuorien toimijoiden kanssa tehdään yhteistyötä myös vapaa-ajalla. Vapaaehtoiset nuorten **Challengers-ryhmän jäsenet** (*Youth group volunteers*) edistävät näkemystään yhdenvertaisesta ja kestävästä tulevaisuudesta, innostavat toiminnallaan muita nuoria mukaan muutoksen tekemiseen ja luovat globaalikasvatuslinkkejä laajemmin vaikutuspiireissään (*Wider community*).

Gloaalikasvatuksen muutosteoriassa toimijalinjaukseen lukeutuvat myös toimijat, jotka haluavat vapaaehtoistyönä jakaa asiantuntijuuttaan ja aikaansa ja kehittää globaalikasvatuksen laatua ja vaikuttavuutta yhteistyössä Taksvärkin kanssa. Tavoitteena on valtavirtaistaa globaalikasvatus entisestään osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Valtavirtaistamista tehdään myös erinäisten verkostojen kautta

globaalisti. Vapaaehtoiset **globaalikasvatuksen työryhmän jäsenet** (*Experts, from wider society*) tukevat Taksvärkin strategista suunnittelua ja kehittävät Taksvärkin kanssa yhteistyössä globaalikasvatusmateriaalia. Työryhmässä toimivat jäsenet edistävät globaalikasvatuksen jalkauttamista myös omissa vaikutuspiireissään (*Wider community*).

Lisäksi muutoksen aikaansaamiseksi jokaisen toimijaryhmän kohdalla tulee huomioida sekä niiden keskinäiset vuorovaikutussuhteet tai kytkökset että vuorovaikutussuhteet systeemin sisällä oleviin muihin toimijoihin. Globaalikasvatuksen muutosteoriaan on nostettu esille muutamia halutun muutoksen kannalta oleellisia toimijoita niin koulumaailmasta kuin laajemmin yhteiskunnasta. Muutosteorian näkökulmasta vuorovaikutussuhteita on kuvattu lukuisin pienin nuolin. Kaikkea tapahtuvaa ja mahdollista vuorovaikutusta ei luonnollisesti ole sisällytetty kuvioon.

Keskiössä oleviin nuoriin lasketaan mukaan myös globaalikasvatustyöpajoihin ja -tapahtumiin sekä Taksvärkki-kampanjoihin osallistuvat lapset ja nuoret. Nämä nuoret saavat yksittäisissä interventioissa tietoa ja motivointia globaalikasvatuksen arvojen ja kriittisen ajattelun edistämiseen sekä kannustusta ryhtyä toimiin sosiaalisesti kestävästä tulevaisuudesta takaamiseksi.

Koulukontekstissa Maailmankansalaisen koulujen **rehtoreita sekä muita oppilaita ja opettajia** (*Other teachers/ School management/ Governance*) tavoitetaan työpajoissa, tapahtumissa ja koulutuksissa. Lisäksi vastuuopettajat ja -oppilaat ovat yhdessä ja erikseen vuorovaikutussuhteessa oman koulunsa toimijoihin sekä laajempaan koulukontekstiin ja edistävät globaalikasvatuksen arvojen integroimista kouluihin ja opetukseen.

Taksvärkin ja toimijoiden yhteistyössä suunnittelemiin globaalikasvatukseen koulutuksiin osallistuvat **yksittäiset opettajat, opettajaksi opiskelevat ja muut kasvattajat** (*Wider community*) voivat mahdollisesti myös yksittäisten interventioiden myötä yhdistää globaalikasvatuksen arvoja omaan kasvatustyöhönsä.

Laajemmin yhteiskunnassa Taksvärkin muutosteorian systeemisen muutoksen toteutumista on tukemassa myös muita toimijoita, joihin Taksvärkillä ei ole suoraa vaikutuslinkkiä, mutta joiden tuki muutokseen on oleellinen. Yhteiskunnallista muutosta tapahtuu kaiken aikaa ja moneen yllättäväänkin suuntaan ja muutokseen vaikuttavat lukuisat tekijät, toimijat ja niiden väliset suhteet. Globaalikasvatuksen muutosteoriaan on nostettu kaksi toimijaryhmää, joiden toiminta toimintaympäristössä Taksvärkin rinnalla vaikuttaa myös laajemman systeemisen muutoksen aikaansaamiseen.

Kun systeemin sisällä muut **nuorten parissa toimivat toimijat** (*Other Youth focused actors*) edistävät tahoillaan globaalikasvatuksen jalkauttamista syvemmin yhteiskunnan rakenteisiin, myös Taksvärkin tavoittelemat muutokset saavat tukea. Syntyy myös mahdollisuuksia tehdä laajempaa yhteistyötä muutosten aikaansaamiseksi. Toisaalta kun toimitaan nuorten parissa ja tavoitellaan laajemmin nuoria, on otettava huomioon kontekstit, jotka ovat nuorille merkityksellisiä.

Viestinnässä yksi merkittävistä kanavista on sosiaalinen media ja sen vaikutus nuoriin ja heidän mielikuviinsa maailmasta, arvoista ja halutusta muutoksesta. Polulla kohti suurempaa muutosta voidaan siis tehdä yhteistyötä **sosiaalisen median vaikuttajien** (*Media and influencers*) kanssa, joiden viestit tavoittavat nuoria niin paikallisesti kuin jopa globaalisti.

Kun Taksvärkki tekee yhteistyötä eri systeemeissä eri toimijaryhmien kanssa, ovat toimintatavat vaihtelevia. Edellisellä ohjelmakaudella toimivaksi koettuja toimintamuotoja (*Observed effective strategies*) ovat olleet muun muassa koulutukset, erikseen tai yhdessä eri toimijaryhmien kanssa tuotetut globaalikasvatuksen materiaalit, yhteiset tapaamiset ja työpajat. Työpajoissa on mahdollisuus kertoa ja tulla kuulluksi ja oppia

yhdessä sekä nuorten keskinäinen dialogi yhteiskunnallisista kysymyksistä. Lisäksi viestinnän näkökulmasta erilaisten keskustelualustojen, kuten sosiaalisen median kautta, käydään vuoropuhelua, joka edistää toivottua muutosta.

Yhteistyö nuorten välillä on oleellinen osa muutosteoriaa. Taksvärkin kehitysyhteistyöohjelman muutosteoria näyttää, kuinka Taksvärkin kehitysyhteistyötä ja globaalikasvatusta yhdistävät molemmissa tapauksissa nuorten välille luodut yhteydet. Koko ohjelmassa keskeistä on tukea nuorten keskinäistä toimintaa ihmisoikeuksien edistämisen, moninaisuuden kunnioittamisen, sosiaalisen kestävyuden luomisen, globaalin solidaarisuuden kasvattamisen, yhteisen inspiraation jakamisen sekä vuorovaikutteisen oppimisen kautta.

Tulosten saavuttamista seurataan ohjelmakaudella 2022–2025 entistä tarkemmin, ja ohjelmasuunnittelussa muutosteoriaa luotaessa on aloitettu myös seurannan ja arvioinnin systemaattisempi selkeyttäminen. Sitä on kuvattu tarkemmin luvussa 4. Muutosteoriaa ja koko seurannan ja arvioinnin suunnitelmaa kehitetään jatkuvasti yhteistyössä sidosryhmien kanssa läpi koko ohjelmakauden. Oleellista on olla tarttumatta ainoastaan ennalta määriteltyihin tulostavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Toiminnan seurannassa ja arvioinnissa jätetään tilaa myös odottamattomien muutosten havaitsemiselle ja hyödyntämiselle jatkossa.

Taksvärkki globaalikasvatuksen toimijana tiedostaa oman asemansa ja mahdolliset rajoitteensa nykyisissä systeemeissä. Taksvärkin globaalikasvatustyössä otetaan huomioon sekä Taksvärkin oma asema vallitsevassa järjestelmässä että luodaan uusia toimintamahdollisuuksia.

Kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen Taksvärkin ohjelman keskiössä

Kansalaisyhteiskuntien vahvistaminen on olennainen osa Taksvärkin ohjelmatyön kaikkia tasoja. Tätä tehdään vahvistamalla ja kehittämällä nuorten kansalaisaktiivisuutta, vaikuttamismahdollisuuksia ja järjestäytymistä sekä Suomessa että kaikissa ohjelmamaissa. Toiminta luo pohjaa vahvalle ja toimivalle kansalaisyhteiskunnalle. Toiminta tukee demokratiaa ja hyvän hallinnon periaatteita, sekä edistää ihmisoikeusperustaisuutta yhteiskuntien rakenteissa. Prosessiin osallistetaan sidosryhmät ja vastuunkantajat. Ihmisten ja kumppanijärjestöjen kapasiteettia vahvistetaan pitkäjänteisesti, mikä tukee samalla ohjelmamaiden kansalaisyhteiskuntien vahvistumista. Kaikki toiminta on osallistavaa ja nuorisolähtöistä, joten nuorten järjestäytynyt toimijuus ja aktiivisuus yhteisöjensä kehittämisen puolesta on jo itsessään osoitus kansalaisyhteiskuntien vahvistumisen tuloksellisuudesta. Ohjelman tukemat aloitteet nousevat yhteisöistä ja nuorilta itseltään, joten nuoret kokevat ne merkityksellisiksi ja niiden omistajuus on kestäväällä pohjalla.

Usko muutoksen mahdollisuuteen sekä omiin kykyihin toimia ja vaikuttaa motivoi nuoria toimimaan muutoksentehtäjinä ja roolimalleina muille yhteisöjen nuorille. Tämä kasvava ja leviävä aloitteellisuus kutsuu mukaan uusia nuoria liittymään toimintaan. Tavoitteena ovat kestävät rakenteelliset muutokset. Lapsia, nuoria, vastuunkantajia ja kumppanijärjestöjä koulutetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon, syrjimättömyyden ja eriarvoisuuden vähentämisen teemoissa sekä Suomen ja Taksvärkin kehitysyhteistyöohjelman muiden läpileikkaavien teemojen kysymyksissä. Siten ne jalkautuvat keskeisiksi toimintaa ohjaaviksi periaatteiksi ja tulevat huomioiduiksi myös nuorten ryhmien ja kumppanijärjestöjen tahoilla.

Kansalaisyhteiskuntatoimijoiden välille sekä virallisten vastuunkantajien kanssa luodut suhteet, verkostot ja yhteistyömallit lisäävät näiden toimijoiden moninaisten äänten kuulumista ja vaikuttavuutta yhteiskunnassa. Pitkän aikavälin kehitystavoitteena on, että johtajuustaitoja sekä ihmisoikeusperustaista

tietämystä ja osaamista vahvistaneet nuoret sijoittuvat työelämässä ennen pitkää myös julkisen hallinnon virkoihin ja asemiin, joissa he voivat hyödyntää näitä periaatteita laaja-alaisesti osana yhteiskuntien kestävä kehitystä.

Myös Taksvärkin globaalikasvatuksella tavoitellaan kansalaisyhteiskunnan vahvistamista, joka on edellytys kestävälle kehitykselle. Taksvärkin globaalikasvatus tuo esille nuoria ja on yhdessä nuorten kanssa luomassa tilaa, jossa nuoret voivat sekä osallistua keskusteluun, että toimia oma-aloitteisesti sopivaksi katsomallaan tavalla kestävä kehityksen edistämiseksi, niin paikallisesti kuin globaalisti. Taksvärkin globaalikasvatus ei näe nuoria pelkästään tulevaisuuden toimijoina vaan jo nyt oleellisena osana kansalaisyhteiskuntaa ja sen muutosvoimaa. Toisaalta nuoria kannustetaan pohtimaan omaa rooliaan ja vastuutaan paikallisesti ja globaalisti. Globaalikasvatus tavoittelee niin koulukontekstissa kuin non-formaaleissa ja informaaleissa yhteyksissä kansalaisyhteiskunnan vahvistamista, jossa ikään katsomatta jokaisella olisi kestävä kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot ja rohkeus tuoda oma äänensä esiin haluamallaan tavalla.

Kansalaisyhteiskunta on merkittävä vaikuttaja ja Taksvärkin globaalikasvatustyö kannustaa ohjelman globaalikasvatuksen toimijoita – aikuisia ja nuoria – omannäköiseensä vaikuttamistyöhön. Nuorten näkemysten aito kuuleminen ja muutosvoiman tunnistaminen on Taksvärkin globaalikasvatuksen kulmakiviä. Taksvärkin globaalikasvatus edistää kaikkien nuorten, myös vähemmistöihin kuuluvien nuorten osallisuutta ja on osaltaan luomassa kansakunnalle identiteettiä, jossa jokaisen nuoren oikeudet toteutuvat ja moninaisuus ja toinen toisista huolehtiminen pysyy kansalaisyhteiskunnan keskeisenä arvona.

3.3. Kehitysyhteistyö ohjelmamaiden kumppanijärjestöjen kanssa

Taksvärkin kehitysyhteistyön **kehitysvaikutustavoite** perustuu Taksvärkki ry:n strategiseen visioon: ”kestävä ja oikeudenmukainen moninaisuutta kunnioittava maailma, jossa jokaisen nuoren ihmisoikeudet toteutuvat”.

Taksvärkin kehitysyhteistyössä edistysaskelia vision saavuttamiseksi arvioidaan kehitysyhteistyöohjelman toimijälähtöisten ohjelmaston tulostavoitteiden etenemisen sekä toimijaryhmissä havaittujen muutosten kautta suhteessa toisiinsa sekä toistensa tuloksellisuutta vahvistaen. Paikallisissa konteksteissa jokaisen toimijaryhmän rooli on tärkeä kestävä muutoksen saavuttamiseksi.

Ohjelmaston kehitysyhteistyön tulostavoitteet on esitelty alla eritellysti, samalla kuvaten niihin liittyviä tavoiteltuja muutoksia.

Kehitysyhteistyön tulostavoite 1

”Vastuuntuntoiset viralliset vastuunkantajat tekevät päätöksiä ja tarjoavat palveluja oikeusperustaisesti. He huomioivat, osallistavat ja luovat tilaa moninaisten ryhmien edustuksellisuudelle (kuten lapset, nuoret, vammaiset ja etniset ryhmät) päätöksentekoprosesseissa merkityksellisellä tavalla.”

Viralliset vastuunkantajat koostuvat päätöksentekijöistä, palveluiden tarjoajista sekä yhteisö rakenteista. Virallisilla vastuunkantajilla on keskeinen rooli ohjelman tulosten toteutumisessa. Heidän asemansa huomioiminen sekä strateginen osallistaminen vahvistaa ja kasvattaa ohjelman vaikuttavuutta. Nuorten osallistuminen yhteiskuntien ja paikallisyhteisöjen päätöksentekoprosesseihin on osittain huomioitu entistä paremmin ohjelmamaiden lainsäädännössä. Nuorten toimijuutta edistäviä linjauksia on päivitetty ja ollaan päivittämässä. Käytännössä nuorten moninaisten (erityisesti marginalisoitujen nuorten) äänten

kuuluminen, mutta myös aito kuuleminen ja huomioiminen päätöksenteossa on vielä kehitysvaiheessa. Nuorten muodostaessa kaikissa ohjelmamaissa väestönrakenteellisen ja vielä alati kasvavan enemmistön, on tähän kehitysprosessiin löydyttävä poliittista tahtotilaa. Nuorten merkityksellisen osallisuuden (*Meaningful Youth Participation, MYP*) voidaan perustellusti todeta olevan kunkin ohjelmamaan kestävän kehityksen edellytys. Millään yhteiskunnalla ei ole varaa jättää sen suurinta väestönrhmää sekä heidän kansalaisoikeuksiaan ja hyvinvointiaan huomioimatta.

Ohjelma vaikuttaa suoraan virallisiin vastuunkantajiin heitä kouluttamalla, vaikuttamistyöllä, kampanjoilla, aloitteilla sekä luoden suhteita heidän ja nuorten ryhmien välille esimerkiksi dialogisessioilla ja sidosryhmäyhteistyöllä. Tavoitteena on, että viralliset vastuunkantajat toimivat vastuullisesti roolissaan ja valta-asemassaan nuorten oikeuksien, mukaan lukien marginalisoitujen ryhmien, kuten vammaisten nuorten oikeuksien kokonaisvaltaisen toteutumisen hyväksi. He osallistavat nuoria itseään aidosti, sekä tarjoavat heille kuuluvia laadukkaita palveluita. Nuorten merkityksellisen osallistumisen agendassa nuorten elinkeino- ja koulutusmahdollisuuksien, seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja oikeuksien sekä tyttöjen, naisten ja vammaisten oikeuksien ja syrjimättömyyden turvaaminen kuuluvat ohjelman keskeisiin tavoitteisiin, joiden toteutumisessa virallisten vastuunkantajien oikeusperustainen vastuu, tilivelvollisuus ja kontribuutio ovat merkittävässä roolissa.

ECCAn hankkeessa nepalilaisten oppilaskuntien nuoret ja opettajat kehittävät lapsiystävällisiä ja ekologisesti kestäviä kyläkoulujen oppimisympäristöjä.

Kehitysyhteistyön tulostavoite 2

“Taitavat ja osaavat nuoret omaavat äänen ja päätöksentekovaltaa luodakseen tasa-arvoisia ja kestäviä yhteisöjä, joissa kunnioitetaan moninaisuutta ja ihmisoikeuksia.”

Taksvärkin kehitysyhteistyöohjelmaan ohjelmamaissa osallistuvat nuoret on jaoteltu osallistuviin ja aktiivisiin nuoriin. Aktiiviset nuoret ovat ohjelman keskeinen sidosryhmä. He ovat muutoksentekijöitä, joiden aktiiviseen toimijuuteen aikuisten hyväksymänä ja tukemana koko ohjelman muutoslogiikka perustuu. Ohjelmassa tavoiteltava merkityksellinen nuorten osallisuus ja nuorten aktivismi kohdistuvat laaja-alaisesti kaikkiin paikallisissa systeemeissä vaikuttaviin toimijoihin sekä nuorten paikallisyhteisöjen kehittämiseen. Vaikuttamistyöllä ja aloitteilla pyritään vaikuttamaan ja toimimaan yhteistyössä virallisten vastuunkantajien kanssa. Tavoite on, että he vastuullisesti huomioivat työssään paremmin nuorten oikeudet, mukaan lukien vammaisten ja muiden marginalisoitujen ryhmien nuorten oikeudet, ja osallistavat ja kuulevat nuoria aidosti. Nuorten kansalaisaktiivisuus kohdistuu keskeisesti myös muihin nuoriin, jotka osallistuvat vertaiskoulutuksiin ja aktiivisten nuorten järjestämiin julkisiin tilaisuuksiin. Lisääntyneet tiedot, taidot ja motivaatio saavat toiminnan tavoittamia nuoria puolestaan liittymään aktiivisten nuorten joukkoon. Tämä kasvattaa nuorten muutoksentekijöiden määrää ja vaikuttavuutta yhteisöissä. Nuoret organisoivat oma-aloitteisesti tärkeäksi kokemiaan aloitteita ja toimintaa omien yhteisöjensä kehittämiseksi, joihin he pyrkivät saamaan osallistumaan ja toimintansa tueksi kaikki muutkin yhteisöjensä keskeiset toimijat.

Nuorten ryhmät ovat tässä prosessissa keskeinen strateginen toimintamalli. Ryhmien luonne vaihtelee hankekohtaisesti kadulla asuvien ja työskentelevien nuorten yhdistyksistä, nuorisoneuvostoista, koulujen oppilaskunnista, tyttöjen kerhoista, vammaisten nuorten ja maanviljelijänaisten yhdistyksiin, joiden järjestäytymismalli on lähtökohtaisesti tasa-arvoinen, syrjimätön, autonominen ja nuorten johtajuutta vahvistava. Vammaisten nuorten osallisuutta lisätään ryhmien toiminnassa. Yhdistävänä tekijänä nuorten ryhmät tarjoavat nuorille heidän agendaansa edistävän rakenteen, vaikuttamiskanavan, vertaistukea, roolimalleja, verkostoja sekä merkityksellisiä osallistumismahdollisuuksia omien yhteisöjensä kehittämiseksi. Toimintaa, aloitteita ja tapahtumia järjestetään lähtökohtaisesti nuorten ehdoilla ja heidän aloitteistaan.

Barefeet Theatre käyttää toiminnallisia menetelmiä työssään syrjäytymisriskin alaisten nuorten parissa Sambiassa.

Nuorten ryhmien aktiiveja koulutetaan mm. ihmisoikeuksista, vaikuttamistyöstä, seksuaali- ja lisääntymisterveydestä ja -oikeuksista, ilmastonmuutokseen sopeutumisesta, tasa-arvosta, yhdenvertaisuudesta, syrjimättömyydestä, vammaisten oikeuksista ja sosiaalisesta inklusiosta ja johtajuustaidoista. Nuorten ryhmät osallistetaan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja oppimiseen alusta alkaen, joten heidän omistajuutensa hankkeissa ja niiden tavoitteissa ovat kestäväällä pohjalla. Aktiiviset nuoret vertaiskouluttavat muita yhteisöjensä nuoria, jotta hankitut tiedot ja taidot saavat vaikuttavuutta mahdollisimman laajasti. Tietoja, toimintavalmiuksia ja koordinaatiota lisäämällä yhteisöissä ohjelmassa ehkäistään nuorten, etenkin nuorten tyttöjen koulupudokkuutta, nuoriin kohdistuvaa seksuaalista häirintää ja väkivaltaa, lapsiavioliittoja ja teiniraskauksia. Samalla edistetään nuorten toimeentulo- ja koulutusmahdollisuuksia sekä merkityksellistä osallisuutta yhteisöjen kehittämisessä.

Moraaliset vastuunkantajat, kuten opettajat, vanhemmat sekä perinteiset ja uskonnolliset johtajat tukevat nuoria sekä heidän kansalaisaktiivisuuttaan ja aloitteitaan tässä laajassa prosessissa. Moraaliset vastuunkantajat toimivat **nuorten** sekä **kumppaniorganisaation** ja muiden yhteistyöhön verkostoituneiden järjestötoimijoiden, kuten vammaisjärjestöjen kanssa osana **paikallista kansalaisyhteiskuntaa**. Heidän toimijakohtainen tulostavoitteensa on määritelty osana kehitysyhteistyön tulostavoitetta 3 seuraavasti:

Kehitysyhteistyön tulostavoite 3

“**Aktiiviset paikalliset kansalaisyhteiskuntatoimijat** (sisältäen paikalliset kansalaisjärjestöt, nuoret, yhteisö rakenteet, vanhemmat) tukevat nuorten osallistumista sekä verkostoituvat vaikuttamaan ja vaatimaan ihmisoikeuksia (etenkin lasten ja nuorten oikeuksia, vammaisten oikeuksia ja sukupuolten välistä tasa-arvoa).”

Kehitysyhteistyön tulostavoite 3 pitää sisällään kaikki **paikalliset kansalaisyhteiskuntatoimijat** laajassa merkityksessä, mukaan lukien myös nuoret (kehitysyhteistyön tulostavoite 2) sekä erityisesti Taksvärkin **kumppanijärjestöt** (ohjelman tulokset [liite 3] kehitysyhteistyön tulostavoite 3a). Näiden keskeisten toimijoiden lisäksi tulostavoitteen 3 alla seurataan myös muiden kumppanijärjestöjen kanssa yhteistyössä toimivien kansalaisjärjestöjen kuten vammaisjärjestöjen, sekä moraalisten vastuunkantajien kuten vanhempien, opettajien sekä perinteisten ja uskonnollisten johtajien piirissä ja vuorovaikutuksessa havaittuja muutoksia. Moraalisten vastuunkantajien rooli on ennen kaikkea nuorten oikeuksia, osallistumista ja kansalaisaktiivisuutta tukeva. Nuorten aktiivinen toimijuus ja rooli ohjelmassa kansalaisyhteiskuntien vahvistamisen keskiössä tulee kuitenkin kuvatuksi pääosin nuorten tulostavoitteessa 2. Tulostavoitteen 3 alla kuvataan laadullisesti muiden edellä mainittujen kansalaisyhteiskuntatoimijoiden osallisuutta tässä prosessissa ja suhteessa nuoriin.

Opettajat kuuluvat myös palvelujen tarjoajiin virallisten vastuunkantajien piirissä, mutta heidän läheisen ja vaikuttavan asemansa puolesta suhteessa nuoriin on haluttu korostaa heidän nuoria tukevaa rooliaan kasvattajina. Vastaavasti **perinteiset ja uskonnolliset johtajat** kuuluvat asemansa puolesta myös virallisten yhteisö rakenteiden piiriin, mutta heidän erityinen roolinsa moraalina ja nuoria läheisesti tukevana vastuunkantajina, sekä samalla keskeisinä asennevaikuttajina yhteisöissä, koetaan huomionarvoisena ohjelman muutoslogiikan ja tavoiteltavien tulosten kuvauksessa. Etenkin tyttöjen ja naisten oikeuksia ja tasa-arvoista asemaa koskevissa asenteellisissa muutoksissa heidän parissaan tehtävä vaikuttamistyö on keskeisessä asemassa tulosten pitkäjänteisessä kestävyudessa sekä kattavassa jalkauttamisessa osaksi yhteisöjen käytäntöjä sekä uudelleen arvioitavia perinteitä. Työ on erittäin kulttuurisensitiivistä, paikallisia näkemyksiä kunnioittavaa. Tavoitteena ei ole poistaa tai kieltää kulttuuriperinnöllisesti tärkeitä käytäntöjä, kuten esimerkiksi siirtymäriittä naiseksi, vaan muokata ja uudelleen arvioida niitä paremmin tasa-arvoa ja naisten oikeuksia huomioiviksi, ajan saatossa adaptoituviksi ja uusiutuviksi perinteiksi.

Vanhempien ja huoltajien rooli lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen tukena sekä heidän oikeuksiensa toteutumisen varmistamisessa on kiistämätön. Siten ohjelma tiedottaa ja kouluttaa vanhempia, jotta he voivat tukea lapsiaan ja heidän toimijuuttaan.

Avainasemassa ovat ennen kaikkea **Taksvärkin paikalliset osaavat kumppanit**, joiden kapasiteetin vahvistaminen ja tukeminen kaikkien edellä kuvailtujen prosessien yhtenä katalyyttinä ja mahdollistajana kuuluu Taksvärkin kehitysyhteistyöohjelman toimintaedellytyksiin. Kumppaneita tuetaan ja kannustetaan jatkuvaan oppimiseen paikallisesta sosiaalisesta systeemistä, toimintamallien säännölliseen uudelleen arvioimiseen ja muokkaamiseen. Samasta oppimisprosessista myös Taksvärkki itse ammentaa, seuraa, uudelleenarvioi sekä mukauttaa ohjelmansa toteutusta paikallisista konteksteista nousevien tarpeiden sekä hyvien käytäntöjen mukaisesti tapauskohtaisesti, mutta myös laajemmin vaikuttavuuden ja vipuvarren aikaansaamiseksi.

Suomen kehityspoliittiset painopisteet (ja aggregaatti-indikaattorit) Taksvärkin kehitysyhteistyössä

Taksvärkin kehitysyhteistyöohjelma 2022–2025 kontribuoi osaltaan suoraan Suomen kehityspoliittisiin painopisteiden saavuttamiseen ohjelmamaissaan ja niiden etenemistä kuvaavat indikaattorit on relevanteilta osin huomioitu ja sisällytetty ohjelman tuloskehikon mittareihin.

Painopistealue 1 - Naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen, on ohjelman tavoitteiden keskiössä. Kehitystä niiden edistämisessä tapahtuu laajasti myös Suomen kehityspoliittisten aggregaatti-indikaattoreiden painopistealueen 1 määrittelemien tavoitteiden lisäksi. Seksuaaliseen häirintään ja hyväksikäyttöön puututaan yhdistävänä tekijänä eri ohjelmamaissa. Toimintoja, koulutuksia, tapahtumia ja kampanjoita, jotka edistävät naisten ja tyttöjen oikeuksien vahvistumista seurataan ohjelmatasolla, sekä nuorten itsensä järjestäminä että heille kohdistettuina. Nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveydessä koulutettujen määrää seurataan aggregaatti-indikaattori 1.2. tuotoksen mukaisesti. Tyttöjen ja nuorten naisten osuus nuorten ryhmissä, johto- ja vastuuasemissa sekä päätöksenteossa vahvistuvat ohjelman tuloksena (Painopistealue 3 tuotostavoite 4.1).

Nuorten naisten sekä vammaisten osuutta toimeentulo- ja elinkeino-, ammatillisten koulutusten kohderyhminä vahvistetaan. Tavoitteena on heidän toimeentulomahdollisuuksiensa, taloudellisen asemansa ja itsenäisyytensä vahvistuminen. Tämä tulostavoite liittyy suoraan myös Suomen kehityspoliittisen **painopistealueen 2** tulostavoitteeseen 1 - naisten, nuorten ja muiden haavoittuvaisessa asemassa olevien oikeuteen ihmisarvoiseen työhön. Ohjelmamaiden konteksteissa tämän oikeuden toteutuminen on merkityksellistä ja edellytyksenä myös muiden oikeuksien toteutumiselle. Näin heillä on mielekkäällä tavalla mahdollisuus osallistua yhteisöjensä kehittämiseen ja kansalaisaktivismiin, kun oman elämän keskeinen peruspilari on kunnossa. Nuorten ihmisarvoista työtä ja toimeentulomahdollisuuksia edistävänä lähtökohtana ja edellytyksenä on puolestaan laadukas koulutus ja koulun suorittaminen loppuun asti. Siten tyttöjen, nuorten naisten ja vammaisten tukiopeus, tai koulupudokkuuden, teiniraskauksien ja lapsiavioliittojen ehkäisy kontribuoivat sekä painopistealueeseen 1 että painopistealueeseen 3. Lisäksi erityisesti tuotostavoitteeseen 1.1. koulutusjärjestelmien inklusiivisuudesta sekä koulutuksen toteutumisesta edellä mainittujen nuorten osalta.

Vaikuttamistyöllä tavoitetaan virallisia vastuunkantajia sosiaalisen inklusion ja tasa-arvon teemoissa ja aloitteilla, joka kontribuoi painopistealueen 1 tuotostavoitteeseen 1.1. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden, etenkin haavoittuvaisessa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvien kapasiteettia toteuttaa tätä vaikuttamistyötä vahvistetaan **painopistealueen 3** tulostavoitteen 4 mukaisesti ja samalla edistetään tätä vaikuttamistyötä mahdollistavaa ilmapiiriä. Etenkin painopistealueen 3 tuotostavoitteen 4.1. mukaisesti nuorten osallistumista paikallisiin, alueellisiin ja kansallisiin päätöksentekoprosesseihin vahvistetaan ohjelman keskeisenä tavoitteena, mikä edellä mainitusti edistää nuorten naisten ja vammaisten osalta myös Painopistealuetta 1, vaikka se huomioidaan aggregaatti-indikaattoreiden osalta ainoastaan painopistealue 3 tuotostavoitteen 4.1. alla. Taksvärkin kumppaneiden kapasiteettia vahvistetaan läpi ohjelman painopistealue 3 tuotostavoitteen 4.2 mukaisesti muun muassa vammaisinklusiiossa, osallistavan seurannan menetelmissä, riskienhallinnassa, ilmastonmuutokseen varautumisessa ja ilmastokestävyyydessä sekä verkostoitumisessa. **Painopistealueen 4** - Ilmastonmuutos ja luonnonvarat -tematiikkaan liittyvä työ on huomioitu kaikissa hankkeissa erityisesti nuorten ryhmien ilmastoaktivismiin sekä yhteisöjen kehittämisaloitteiden kautta heidän paikallisyhteisöissään. Aggregaatti-indikaattoreista painopistealue 4 tuotostavoitteen 4.1. (sekä 4.3./1.2.) alla edistetään paikallisesti rajatusti pienmaanjelijöiden toimeentulomahdollisuuksia ja ilmastokestävyyttä lähinnä Sierra Leonessa ja Keniassa.

3.4. Globaalikasvatus ja viestintä Suomessa

Taksvärkki ry:n globaalikasvatus ja kehitysviestintä ovat vakiintunutta ja tavoitteellista toimintaa. Taksvärkin globaalikasvatus edistää ihmisoikeuksia ja Yk:n kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista, edistäen etenkin Kestävän kehityksen tavoitetta 4.7., jonka tarkoituksena on varmistaa kaikille oppijoille kestävän kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot. Taksvärkki on muodostanut globaalikasvatustyölleen oman tarkemman kuvauksen, taustalla viitteitä ovat antaneet niin kansainvälisten organisaatioiden globaalikasvatuksen määritelmät, Maastrichtin julistus sekä globaalikasvatuksen tutkimus ja etenkin tutkimuksesta noussut kriittinen keskustelu eri näkökulmista.

Kestävän kehityksen edellytykset ovat moniulotteisia ja laajoja kokonaisuuksia. Taksvärkki tiedostaa tämän globaalikasvatustyössään ja keskittyy omassa työssään etenkin kestävän kehityksen sosiaaliseen ulottuvuuteen, etenkin nuorten kannalta olennaisissa konteksteissa. Taksvärkin globaalikasvatuksen tavoitteena on havainnoida ja toimia edistääkseen nuorten perusoikeuksia ja tasavertaisia mahdollisuuksia sekä nyt että tulevaisuudessa. Taksvärkin globaalikasvatus tuo esille maailman viheliäisten haasteiden vaikutuksia ihmisiin ja ihmistenvälisyyteen, etenkin nuorten elämässä. Yhdenvertaisuuden ja moninaisuuden edistäminen ovat Taksvärkin globaalikasvatuksen ydintä.

Taksvärkin globaalikasvatuksessa pohditaan ja haastetaan ihmisten suhdetta moninaisuuteen ja tuodaan toimijuuden pohjaksi näkemyksiä monimutkaisuudesta, keskinäisriippuvuudesta ja vallasta. Taksvärkin globaalikasvatus tiedostaa systeemiset riippuvuussuhteet ja on omalla työllään osana tekemässä isompaa systeemistä muutosta. Taksvärkin globaalikasvatus on kattavaa ja osallistavaa, mutta luonnollisesti se ei ole kaiken kattava vastaus globaaleihin ylitajallisiin haasteisiin ja systeemiseen muutokseen. Taksvärkin globaalikasvatukseen osallistuvat nuoret ja kasvattajat osoittavat globaalin osaamisensa omien kykyjensä ja resurssiensa mukaan ensisijaisesti omissa yhteisöissään.

Taksvärkin globaalikasvatuksen strategisia kulmakiviä ovat:

Kriittinen tiedostaminen

Taksvärkin globaalikasvatus valjastaa yhdeksi muutoksen kulmakiveksi kriittisen tiedostamisen. Taksvärkin globaalikasvatus tiedostaa, että ylitajaiset haasteemme vaativat jatkuvaa kriittistä tarkastelua, tieteellisiä faktoja, tunteiden käsittelyä ja toisaalta toimintaympäristön perusteellisen muutoksen peräänkuuluttamista.

Taksvärkin globaalikasvatuksessa tavoitteena on tuoda esiin kyseenalaistamisen syvemmät muodot ja asioiden tarkastelun yhä laajemmasta perspektiivistä. Taksvärkin globaalikasvatuksessa halutaan tarkastella erilaisia todellisuuksia ja tuoda esille moninaisia näkökulmia, ei ainoastaan tiettyjen etuoikeutettujen ryhmien tarinoita. Taksvärkin globaalikasvatus haluaa nostaa keskusteluun ne seikat, jotka estävät tiettyjen tarinoiden ja vähemmistöjen pääsyn ääneen ja ylläpitävät tiettyjen toimijoiden positiota maailmassa. Taksvärkki tarkastelee nuoret ja vastuunkantajien kanssa kriittisesti ja muokkaa muun muassa sukupuoleen, etnisyyteen ja vammaisuuteen perustuvan syrjinnän taustalla olevia haitallisia normeja ja rakenteita.

Kriittisen ajattelun rinnalla Taksvärkin globaalikasvatus näkee yhdeksi tärkeäksi osaksi kriittistä tiedostamista ottaa huomioon ja käydä läpi niitä tunteita, jotka ohjaavat ajattelua ja toimintaa. Globaalikasvatuksessa vähintäänkin sivutaan vaikeita tunteita jatkuvasti ja Taksvärkin globaalikasvatus ei aseta sivuun tunteista puhumista ja tunteiden käsittelyn taitojen opettelua. Taksvärkin globaalikasvatuksen

tavoitteena on herättää avointa keskustelua epäkohtien tuomista tunteista, toisaalta luoda toivoa ja halua toimia.

Nuoret

Taksvärkin globaalikasvatuksen tavoitteena on luoda ensisijaisesti nuorille ja kasvattajille areena etenkin sosiaalisen kestävän kehityksen rakenteellisten syy-seuraussuhteiden käsittelemiseksi. Aktiivisesti ja aidosti kuuntelemalla ja erilaisia narratiiveja esiin tuomalla Taksvärkin globaalikasvatuksessa muodostetaan yhdessä nuorten ja kasvattajien kanssa vaihtoehtoisia tulevaisuuksia, ja peilataan niitä sen hetkiseen toimintaan. Samalla nostaen esille erilaisia käytännön tapoja globaalien eriarvoisuuksien poistamiseksi ja niiden taustalla olevia oletuksia tulevaisuudesta. Tulevaisuutta pidetään helposti itsestään selvyytenä tai tiettyihin mielikuviin pohjautuvina odotuksina tai saatetaan jättää huomiotta asioita, jotka ovat syvällä systeemeissä. Taksvärkin globaalikasvatustyön tavoitteena on luoda yhdessä kasvattajien kanssa nuorille tunne, että tulevaisuudelle on olemassa vaihtoehtoja.

Eri toiminnoissa mukana olevat nuoret voivat vaihtaa ajatuksia keskenään, nuorelta nuorelle. Nuoret eri konteksteissa edustavat itse itseään ja jakavat aidosti toinen toisilleen ajatuksia kestävän kehityksen edistämiseksi. Nuorten vaikutusmahdollisuuksien korostaminen ja aktiiviseen omannäköiseen toimijuuteen kannustaminen on Taksvärkki ry:n globaalikasvatuksessa keskeinen viesti. Vaikuttavuuden lisäämiseksi ja nuorten oikeuksien edistämiseksi Taksvärkki työskentelee globaalikasvatuksessaan eri toimijaryhmien kanssa, ei ainoastaan suoraan nuorten kanssa.

Taksvärkin kehitysviestintä tukee ohjelman tavoitetta lisätä nuorten tietoa ja ymmärrystä kehityskysymyksiä kohtaan. Viestinnässä kuuluun etelän hanketoiminnassa mukana olevien nuorten ääni – erityisesti nuorten näkemykset yhdenvertaisuuden näkökulmasta ja nuorten aktiivinen toiminta kestävän kehityksen edistämiseksi.

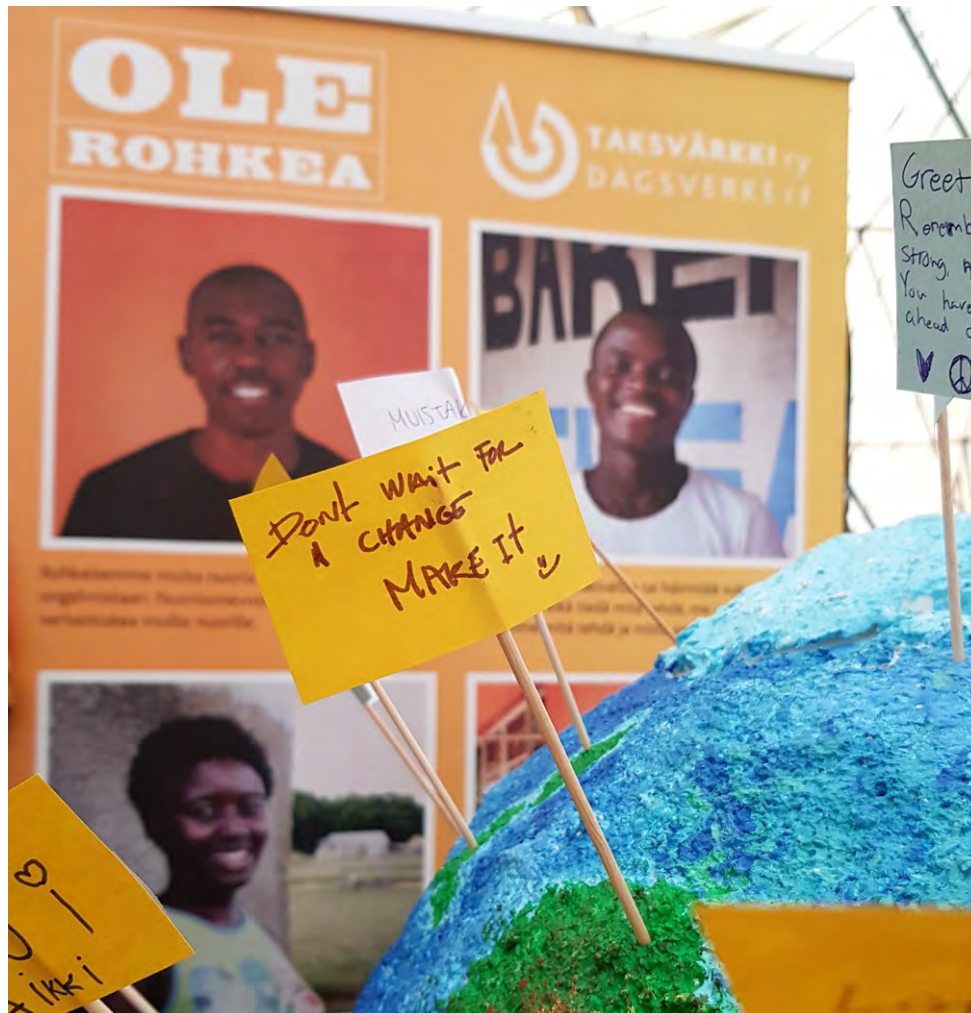
Toiminta

Taksvärkin globaalikasvatus alleviivaa toiminnan tärkeyttä systeemisen muutoksen aikaansaamisessa. Taksvärkin globaalikasvatus tuo myös esille toimijoiden oman yhteiskunnallisen aseman vaikutuksen toimintaan. Taksvärkin globaalikasvatuksen mukaan kaikilla nuorilla tulisi olla mahdollisuus toimijuuteen ja omannäköiseen toimintaan. Toimintaa ei rajoiteta vain niihin nuoriin, joilla on sosiaalista, kulttuurista ja/tai taloudellista pääomaa. Maailmankansalaisuuteen ei Taksvärkin globaalikasvatustyössä haluta luoda mielikuvia valikoidusta etuoikeutetusta ryhmästä, vaan osallisuuden tunne ja toiminta tulee taata kaikille nuorille globaalisti.

Taksvärkin globaalikasvatustyö peräänkuuluttaa nuorten oikeutta osallistua sekä Taksvärkin toimintaan osallistuvissa suomalaisissa kouluissa että laajemmin yhteiskunnassa. Pohja-ajatuksena on, että jokaisella nuorella, myös vähemmistöön kuuluvilla, on yhteisössään ja yhteiskunnassa mielekkäitä ja helposti saatavissa olevia tapoja toimia ja vaikuttaa. Taksvärkin globaalikasvatus pitää itsestään selvänä kuulla nuorten omia näkemyksiä tavoista vaikuttaa ja näin edistää kestävä ja oikeudenmukaista maailmaa.

Gloaalikasvatustyön ensisijaisena painopisteenä ei ole opettaa tietynlaista aktiivista toimijuutta tai tiettyjä vaikuttamistapoja, joita aikuisilla on esimerkiksi suomalaisen yhteiskunnan rakenteissa, vaan antaa nuorille tilaa harjoittaa näköistään aktiivista kansalaisuutta edellytyksenä mielekkäälle ja kestäväälle elämälle nyt ja tulevaisuudessa. Toiminta tuo rohkeasti esille yhteiskunnallisten kysymysten taustoja, mutta jättää nuorelle vaihtoehtoja ja matalan kynnykset toimia.

Viime vuosien COVID-19-pandemialla on ollut vaikutuksia nuorten elämään Suomessa. Poikkeusolot ovat aiheuttaneet merkittäviä muutoksia muun muassa koulusysteemissä ja nuorten elämässä. Poikkeusolojen jälkeisissä toimissa on paljon työtä, mikä luonnollisesti hidastaa muutosprosesseja ja toimintaa, jotka on aloitettu ennen pandemiaa. Taksvärkin järjestöyhteistyö tuo globaalikasvatuksen kautta tukea kouluille ja nuorille pandemian jälkeisessä uudelleenjärjestäytymisessä. Myös tunteiden käsittely nuorten kanssa globaalikasvatustoiminnassa tukee osaltaan nuorten hyvinvoinnin turvaamista pandemian aikana ja sen jälkeen.

Taksvärkin globaalikasvatus tarjoaa kasvattajille ja nuorille erilaisia mahdollisuuksia pohtia yhdessä globaaleja ilmiöitä ja vaikuttaa.

Gloaalikasvatuksen ohjelmataidon tulostavoitteet on esitelty alla eritellysti. Samalla kuvataan niihin liittyviä tavoiteltuja muutoksia.

Gloaalikasvatuksen ja viestinnän tulostavoite 1

“Suomalaiset koulut ja koulutusjärjestelmät ovat sisällyttäneet koulujen ja kasvattajien käytäntöihin globaalikasvatuksen arvot: sosiaalisen kestävän kehityksen, kriittisen ajattelun ja nuorten toimijuuden.”

Tulostavoite 1 tavoittelee globaalikasvatuksen sekä sosiaalisen kestävän kehityksen ja systemisen ajattelun edistämistä koulujen toimintakulttuurissa ja nuorten kanssa työskentelevien kasvattajien käytännöissä. Tavoitteena on, että nuorten aktiivinen kuuntelu, kriittiseen ajatteluun kannustaminen ja

moninaisuuden edistäminen ovat koulujen ja yhteisöjen toiminnan ohjaavia periaatteita. Tavoitteena on rakentaa yhdessä kasvattajien kanssa tapoja, joiden kautta opettajat ja koulujärjestelmässä toimivat reflektoivat omia näkemyksiään ja narratiiviaan maailmasta ja edistävät omassa työssään ihmstenvälisyyttä.

Tulostavoitteen keskiössä on tavoite, että nuorilla on kouluissa ja yhteisöissä tilaa, jossa nykyisyyttä ja tulevaisuutta voidaan tutkia ja erilaisista tulevaisuuksista voidaan keskustella avoimesti. Opettajat ja kasvattajat luovat aktiivisesti ja aidosti nuoria kuuntelemalla, tukemalla ja yhteistyöllä tapoja vaikuttaa siihen, että nuoret voivat olla tekemässä haluamaansa muutosta kestävän kehityksen edistämiseksi niin paikallisesti kuin globaalisti.

MAAILMANKANSALAISEN KOULUT JA NIIDEN VASTUUOPETTAJAT

Tiivis strateginen kouluyhteistyö Maailmankansalaisen kouluverkoston kanssa on oleellinen osa tulostavoitteeseen 1 pääsyä. Koulujen toimintakulttuurilla on merkitystä siihen, miten globaalikasvatuksen arvot toteutuvat koulujen opetuksessa ja arjessa. Koulujen sisäiset ja sen yksittäisten toimijoiden (rehtorit, opettajat, koulunkäynninohjaajat) omat arvot ohjaavat globaalikasvatuksen toteutumista ja näin ollen myös kestävän kehityksen tavoitteisiin pääsyä.

Ohjelmakauden 2022–2025 tavoitteena on muodostaa Maailmankansalaisen koulu -toiminnasta laajemmin mallinnettu ja yhtenäinen toimintatapa, joka kontribuoi vahvasti tulostavoitteeseen 1. Tiiviimmän ja pitkäkestoisemman kouluyhteistyön kautta syvennetään globaalikasvatuksen laatua ja vaikuttavuutta koulukontekstissa ja mallinnetaan hyviä käytäntöjä kaikkien koulujen käytettäväksi, niin Suomessa kuin verkostojen kautta myös globaalisti. Toimintamuoto lisää myös koulujen välistä oppimista ja kokemuksenvaihtoa globaalikasvatuksen toteuttamisesta, onnistumisista ja haasteista.

Tavoitteena on, että ohjelmakauden aikana Maailmankansalaisen koulu -toiminnan myötä pystytään yhä selkeämmin seuraamaan ja arvioimaan globaalikasvatuksen arvojen (Taksvärkin näkökulmasta etenkin sosiaalisen kestävän kehityksen, kriittisen ajattelun ja nuorten toimijuuden) juurruttamista osaksi koulujen toimintakulttuuria. Laadun ja vaikuttavuuden kehittämiseksi ohjelmakaudella keskitytään Maailmankansalaisen koulujen vastuuopettajiin ja vastuuoppilaisiin omina toimijaryhminään.

Vastuuopettajien kanssa yhteistyössä tavoitteen on, että yhteistyön ja vastuuopettajien verkoston asiantuntemuksen avulla vastuuopettajien itseluottamus ja identiteetti globaalikasvatuksen asiantuntijoina kasvaa. Vastuuopettajat tiedostavat, haastavat ja tarvittaessa monipuolistavat narratiiveja ihmisistä ja yhteiskunnallisista kysymyksistä. Vastuuopettajat motivoivat myös kollegoitaan toteuttamaan ja kiinnostumaan globaalikasvatuksen teemoista ja tuovat jatkuvasti esiin yhteisöissään globaalikasvatuksen tärkeyttä (etenkin yhdenvertaisuuden ja sosiaalisen kestävän kehityksen näkökulmasta).

Maailmankansalaisen koulu -toiminnassa vastuuopettajat suunnittelevat koulun globaalikasvatustyötä ja tuovat esiin globaalikasvatuksen tarpeen koulun tasolla. Toiminnan tuloksena vastuuopettajat esittävät opetuksessaan näkemyksiä maailman erilaisista todellisuuksista ja kuuntelevat oppilaitaan aktiivisesti. Yhdessä oppilaiden, erityisesti vastuuoppilaiden, kanssa vastuuopettajat pohtivat maailmasta kerrottuja narratiiveja ja haastavat heille sopivalla toiminnan tasolla valtarakenteita yhdenvertaisemman tulevaisuuden rakentamiseksi. Kansalaisjärjestöjen, vastuuoppilaiden ja toisten vastuuopettajien yhteistyön avulla vastuuopettajat edistävät globaalikasvatuksen laatua ja vaikuttavuutta, tulostavoitetta 1, sekä omassa koulussaan että yhteiskunnassa yleensä.

OPETTAJAOPISKELIJAT OSANA VAIKUTTAMISTYÖTÄ

Suomalaisen koulutuksen keskiössä ovat koululaitokset toimintakulttuureineen, kansalliset opetussuunnitelmat, oppimateriaalit sekä laadukas opettajankoulutus. Koulujen toimintakulttuurin kehittämisen parissa Taksvärkki työskentelee ohjelmakaudella 2022–2025 etenkin yhdessä Maailmankansalaisen koulujen kanssa. Yksittäisiin kouluihin vaikuttamisen lisäksi opetussuunnitelmat, oppimateriaalit ja opettajankoulutus yhdistetään ohjelmakaudella vaikuttamiskokonaisuudeksi.

Ohjelmakauden 2022–2025 uutena kohderyhmänä ja innovatiivisena ratkaisuna toteuttaa vaikuttamistyötä on opettajaopiskelijaryhmä, jonka kanssa yhteistyössä Taksvärkki haluaa edistää tulostavoitteen 1 saavuttamista. Yhdessä opettajaopiskelijoiden kanssa keskustellaan ja kerätään tietoa ja samalla valjastetaan yhteinen muutosvoima osaksi oppimateriaali- ja opetussuunnitelmavaikuttamista kestävän kehityksen edistämiseksi. Opetussuunnitelman ja sitä noudattavien oppimateriaalien pitää olla pedagogisesti harkittuja, mutta myös globaalikasvatuksen arvoja tukevia. Jotta kestävän kehityksen tavoitteisiin päästään, tulee jokaiselle tarjota riittävät tiedot ja taidot kestävän kehityksen edistämisestä. Taksvärkin vaikuttamistyön keskiössä onkin Agenda 2030:n alatavoitteen 4.7 toimeenpano ja vaikuttamistyö, niin koulujen toimintakulttuurin, opetusta ohjaavien dokumenttien kuin oppimateriaalienkin osalta. Oppimateriaalien tietoihin tulee pystyä luottamaan ja erilaisten laadukkaiden ja monipuolisten materiaalien kautta on mahdollista myös luoda maailmasta todenmukainen ja moninainen kuva. Koulukontekstissa ohjaavien dokumenttien, oppimateriaalien ja toimintatapojen tulee ottaa yhteiskunnalliset kysymykset huomioon ja jatkuvasti reflektoida narratiivia, jota materiaalit tuottavat.

Yhteistyön tavoitteena on, että opettajaopiskelijat haluavat olla mukana kehittämässä koulujen ja kasvatuksen arvoja ja sisältöjä nyt ja tulevaisuudessa, luoden näin pitkän vaikutuspolun tulostavoitteelle 1. Yhteistyön tavoitteena on kasvattaa opettajaopiskelijoiden itseluottamusta ja osaamista globaalikasvatuksesta, etenkin kriittisen tiedostamisen näkökulmasta. Tavoitteena on, että opettajaopiskelijat tunnistavat rakenteita, jotka ylläpitävät maailmanlaajuista eriarvoisuutta, pystyvät kyseenalaistamaan yhteiskunnassa vallitsevat asenteet / käytännöt ja tunnistavat ja tuovat aktiivisesti esiin suomalaisen koulurakenteen aikkokohtia sosiaalisen kestävän kehityksen näkökulmasta, erityisesti kriittisen tiedostamisen ja yhdenvertaisuuden osalta.

Näiden tietojen, taitojen ja motivaation kautta on tarkoitus valjastaa yhteinen muutosvoima tulostavoitteen 1 saavuttamiseksi: vaikuttaa yhdessä esimerkiksi päättäjiin ja oppikirjojen tuottajiin korostamalla heidän rooliaan sen varmistamisessa, että koulujen toimintakulttuureissa ja ohjaavissa dokumenteissa edistetään sosiaalista kestävää kehitystä sekä kriittistä tiedostamista ja ajattelua.

ALUEKOORDINAATTORIT

Taksvärkki ry:n aluekoordinaattorit ovat osa-aikaisia työntekijöitä, joita ei Taksvärkin muutosteoriassa nosteta erillisiksi toimijoiksi, koska he ovat osa Taksvärkin henkilöstöä. Kuitenkin aluekoordinaattorien rooli tulostavoitteen 1 saavuttamisessa on oleellinen ja tukee muiden toimijoiden tulostavoitteisiin pääsyä. Kuusi aluekoordinaattoria koordinoi globaalikasvatuksen kouluvierailutoimintaa paikallisesti pääkaupunkiseudulla, Turussa, Tampereella, Jyväskylässä ja Oulussa. Aluekoordinaattorit toimivat linkkinä globaalikasvatuksen suunnittelijan, koulujen ja vapaaehtoisten globaalikasvatuksen kouluttajien välillä.

Aluekoordinaattorit työskentelevät globaalikasvatuksen suunnittelijan ohjauksessa. Aluekoordinaattorit mahdollistavat Taksvärkin globaalikasvatustoiminnan toteutumisen eri alueilla ja osaltaan vakiinnuttavat globaalikasvatusta osaksi koulujen arkea ja tukevat näin tulostavoitteen 1 toteutumista. Ohjelmakaudella 2022–2025 aluekoordinaattoritoimintaa jatketaan kuuden koordinaattorin voimin. Ohjelmakaudella

korostetaan aluekoordinaattorien roolia globaalikasvatuksen alueellisen toiminnan seurannan ja arvioinnin prosesseissa.

Gloaalikasvatuksen toiminnallisissa työpajoissa pohditaan kriittisesti globaaleja haasteita ja nuorten näköisiä vaikutusmahdollisuuksia

Gloaalikasvatuksen ja viestinnän tulostavoite 2

“Taitavilla ja osaavilla nuorilla on ääni- ja päätöksentekovalta luoda yhdenvertaisia ja kestäviä yhteisöjä moninaisuutta ja ihmisoikeuksia kunnioittaen.”

Taksvärkki ry:n globaalikasvatuksen keskeisenä tavoitteena on luoda nuorille areena kestävän kehityksen, erityisesti sen sosiaalisen ulottuvuuden, rakenteellisten syy-seuraussuhteiden käsittelemiselle, asioiden kriittisen tiedostamisen mahdollistamiselle ja luotettavan tieteellisen tiedon saamiselle. Lisäksi tavoitteena on luoda nuorille tunne ja varmuus siitä, että nuoret voivat tulla aidosti kuulluksi, kun he pohtivat näitä asioita. Oleellista on myös tuoda yhteen nuoria ja heidän narratiivejaan maailmasta luoden dialogia nuorelta nuorelle.

Taksvärkin ohjelmatyön kautta nuorten oikeus, ja halutessaan mahdollisuus, osallistua toteutuu vakiintuneella tavalla ja yhdenvertaisesti niin nuorten omissa yhteisöissä, Taksvärkin ohjelmaan osallistuvissa suomalaisissa kouluissa kuin laajemminkin yhteiskunnassa. Jokaisella nuorella, myös vähemmistöihin kuuluvilla nuorilla, on mielekkäitä ja helposti saavutettavissa olevia tapoja osallistua kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseen. Lisäksi Taksvärkin globaalikasvatustyössä on itsestään selvää kuulla nuorten omia intressejä ja tapoja vaikuttaa kestävän ja oikeudenmukaisen maailman edistämiseksi.

MAAILMANKANSALAISEN KOULUJEN VASTUUOPPILAAT

Koulukontekstissa nuorten ääntä ja vaikuttajaroolia peräänkuuluttavat strategisten kumppanikoulujen Maailmankansalaisen koulujen vastuuoppilaat. Tulostavoitteen 2 osana oppilaat pitävät kriittistä ajattelua ja nuorten merkityksellistä osallisuutta olennaisena osana koulun toimintakulttuuria. Vastuuoppilaiden ryhmät tekevät itsenäisesti aloitteita - jopa provosoivasti - edistääkseen näkemystään sosiaalisesti kestävästä tulevaisuudesta ja määrittelevät omat innovatiiviset tapansa toimia tämän ja siten myös tulostavoitteen 2 edistämiseksi.

Vastuuoppilaat tekevät yhteistyötä vastuuopettajien sekä toisten projektien nuorten kanssa tukeakseen toinen toisiaan sekä tunnistaakseen ja ratkaistakseen haasteita. Nuoret tuovat esiin maailman moninaisuutta ja motivoivat ikäisiään kiinnostumaan globaalikasvatuksen teemoista sekä merkityksellisestä nuorten osallisuudesta. Vastuuoppilaat ottavat aktiivisesti mukaan muut oppilaat ja pyrkivät valjastamaan voimansa, jotta he voivat edustaa kaikkia oppilaita asianmukaisesti. Vastuuoppilaat varmistavat, että jokaisen nuoren moninainen ääni kuuluu heidän omassa koulussaan ja että nuorten ääni tuodaan esiin ja kuullaan laajemmin.

GLOBAALIKASVATUKSEN KOULUTTAJAT

Gloaalikasvatuksen kouluttajat (noin 30 henkilöä vuodessa) ovat nuoria aikuisia vapaaehtoistyöntekijöitä, jotka ohjaavat Taksvärkki ry:n globaalikasvatuksen työpajoja kouluissa ja edustavat Taksvärkkiä muissa koulun ulkopuolisissa tilaisuuksissa. Nuorina aikuisina he ovat avainasemassa toteuttamassa Taksvärkin Nuorelta nuorelle -työtä edistäen nuorten äänen kuulumista ja jakaen muutosvoiman yhdessä oppilaiden ja muiden nuorten kanssa. Globaalikasvatuksen kouluttajat ovat avainasemassa korostamassa lapsille ja nuorille, että tulevaisuus *ei ole* vain *samaa rataa* menemistä. Kouluttajien oma oppimisprosessi vapaaehtoistyössä on myös oleellisessa osassa muovaamassa tulostavoitteeseen 2 pääsyä. Vapaaehtoistyössään kouluttajat tukevat globaalikasvatuksen juurruttamista niin suomalaiseen koulukontekstiin kuin laajemminkin yhteiskuntaan ja etenkin omiin vaikutuspiireihinsä.

Gloaalikasvatuksen kouluttajien vapaaehtoistyön oppimisprosessiin sisältyy Taksvärkin koulutuskokonaisuus, jossa syvennyttään globaalikasvatukseen, työpajoissa käytettäviin menetelmiin sekä Taksvärkin kehitysyhteistyöhön ja järjestön kotimaan toimintaan. Koulutuskokonaisuus tukee tulostavoitteeseen pääsyä lisäten kouluttajien tarvittavia tietoja ja taitoja kestävän kehityksen edistämiseksi. Koulutukset tarjoavat myös globaalikasvatuksen kouluttajille mahdollisuuden verkostoitua muiden globaalikasvatuksesta kiinnostuneiden henkilöiden kanssa. Verkostoituminen tukee yhteistä muutosvoimaa, joka on avainasemassa tulostavoitteen 1 saavuttamisessa. Aluekoordinaattorit tukevat globaalikasvatuksen kouluttajien työtä paikallisesti koko lukuvuoden ajan. Ohjelmakaudella 2022–2025 globaalikasvatuksen kouluttajien osaamista kehitetään tarjoamalla laadukasta koulutusta ja materiaaleja, monipuolisia vapaaehtoistyötehtäviä sekä työkaluja oman oppimisen seurantaan ja arviointiin.

NUORTEN RYHMÄ

Taksvärkki ry perusti tammikuussa 2021 vapaaehtoisten nuorten Challengers-ryhmän. Ryhmä on tarkoitettu 13–18-vuotiaille yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta kiinnostuneille nuorille. Kyseessä on uusi, innovatiivinen toiminnan muoto, jonka kautta Taksvärkki tarjoaa nuorille mahdollisuuden toimia haluamansa muutoksen edistämiseksi vapaa-ajalla.

Matalan kynnyksen ryhmätoiminnan tavoitteena on nuorten roolin ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistaminen Taksvärkin toiminnassa, nuortennäköisten kansalaisvaikuttamisen taitojen lisääminen sekä yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen rohkaiseminen nuorten vapaa-ajan toiminnassa. Ryhmän taitavat ja

osaavat nuoret ovat luontevia toimijoita tulostavoitteen 2 edistämiseksi. Ryhmä luo nuorille helposti lähestyttävän kanavan käsitellä yhteiskunnallisia kysymyksiä virallisten yhteyksien, mm. koulukontekstin, ulkopuolella. Ryhmän jäsenet motivoivat ikäisiään kiinnostumaan globaalikasvatuksen teemoista ja merkityksellisestä nuorten osallisuudesta sekä toimivat ryhmässä nuorten oikeuksien ja kestävän tulevaisuuden edistämiseksi.

TAKSVÄRKKI-KAMPANJAT

Taksvärkki-kampanjoiden tavoitteena on tarjota nuorille luotettavaa tietoa globaaleista kehityskysymyksistä sekä herättää heidän kiinnostuksensa näitä teemoja kohtaan. Kampanjoiden monipuoliset materiaalit, oppituntiharjoitukset ja työpajat lisäävät nuorten ymmärrystä globaaleista kehityskysymyksistä ja mahdollistavat globaalien ilmiöiden kriittisen tarkastelun. Taksvärkki-kampanjat tarjoavat lisätietoja ja antavat taitoja toimia ja tukevat siten suoraan tulostavoitteen 2 saavuttamista.

Kampanjat ovat luonteeltaan globaalikasvatuksellisia. Yhden lukuvuoden mittaiset kampanjat on rakennettu erilaisten, nuoria koskettavien globaalien teemojen ympärille. Globaaleja kehityskysymyksiä, nuorten toimintaa ja esimerkkejä positiivisesta muutoksesta käsitellään ohjelmakaudella 2022–2025 toteutettavan kehitysyhteistyön tarjoamien esimerkkien kautta. Kampanjoissa tutustutaan nuorten kohtaamiin globaaleihin haasteisiin sekä opitaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoja. Kampanjassa kuullaan myös suomalaisia nuoria, mikä edistää globaalia kumppanuutta ja dialogia nuorten välillä. Ohjelmakaudella 2022–2025 kehitetään edelleen globaalin etelän ja Suomen nuorten välistä dialogia ja vuorovaikutuksellisuutta. Pelkistettyjen representaatioiden sijaan pyritään nuorten väliseen aitoon ja nuoria koskettavaan vuorovaikutukseen. Samalla nuorille syntyy kokemus nuorten jakamasta maailmankansalaisuudesta sekä kestävästä kehityksestä kaikkien yhteisenä tavoitteena. Nuoria osallistetaan Suomessa ja ohjelmamaissa kampanja- ja viestintämateriaalien suunnitteluun ja toteutukseen.

Taksvärkki tiedostaa kampanjoissaan varainhankintakampanjaan liittyvän auttamisnarratiivin riskin ja stereotypioita vahvistavien ja yksinkertaistavien tarinoiden vaarat. Taksvärkin tavoitteena on huomioida nämä materiaalien valmistelussa ja ehkäistäkseen näitä väärinymmärryksiä Taksvärkki tarjoaa kaikille kampanjaan osallistuville kouluille mahdollisuutta työpajoihin ja kampanjainfoon, joissa kerrotaan lisää etelän nuorten aktiivisesta vaikuttamistyöstä. Näissä tilaisuuksissa puretaan globaaliin etelään liittyviä stereotypioita koulutettujen globaalikasvatuksen kouluttajien ohjauksessa. Ohjelmakaudella 2022–2025 Taksvärkki tuo työpajoissa ja kampanjainfoissa aiempaa selkeämmin ja nuorten ikätasoon sopivalla tavalla esille kehitysyhteistyörahoituksen logiikkaa ja Taksvärkin varainkeruumekanismeja.

Kampanjamateriaaleissa Taksvärkki purkaa aktiivisesti haitallisia narratiiveja siten, että nuoret Suomessa oppivat yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta kampanjoissa esiintyviltä globaalin etelän nuorilta.

Kampanjat tavoittavat nuoria monikanavaisesti koulumaailmassa ja sen ulkopuolella. Kaikki kampanjamateriaalit tuotetaan saavutettavina suomeksi ja ruotsiksi. Kampanjoihin tuotetaan myös selkokielistä materiaalia. Näin mahdollisimman moni nuori voi lukea ja käyttää kampanjoiden materiaaleja eri kanavissa, saada uutta tietoa ja osallistua vaikuttamiseen. Vammaiskumppanuuden tuen käyttämistä jatketaan ohjelmakaudella 2022–2025. Vammaiskumppanuus on mukana varmistamassa, että vammaisinkluusion näkökulma otetaan monipuolisesti huomioon, kun suunnitellaan ja kehitetään Taksvärkin erilaisia globaalikasvatus- ja viestintämateriaaleja.

TAKSVÄRKKI RY:N KOULUVIERAILUT

Taksvärkki ry:n työpajatoiminta on vakiintunutta ja tavoittaa sadoilla työpajoilla tuhansia nuoria vuosittain. Taksvärkin työpajat ovat sekä yksittäisiä, 90 minuutin mittaisia interventioita, että useamman työpajan projekteja. Taksvärkin työpajojen tavoitteena on tarjota luotettavaa tietoa viheliäisistä ongelmista ja kestävästä kehityksestä sekä välineitä globaalien ilmiöiden syy-seuraussuhteiden kriittiseen tarkasteluun ja taitoja toimia positiivisen muutoksen eteen niin nuorille kuin heidän kanssaan työpajoissa oleville kasvattajillekin. Tulostavoitteen 2 mukaisesti nuorten ääntä tuodaan esille ja työpajojen temaattinen runko on sosiaalisessa kestävässä kehityksessä ja sen suhteessa nuorten elämään ja oikeuksiin. Työpajoissa hyödynnetään Taksvärkin monipuolista globaalikasvatuksellista materiaalia.

Ohjelmakaudella 2022–2025 Taksvärkki kehittää työpajatoimintaa erityisesti kriittisen tiedostamisen näkökulmasta. Tavoitteena on antaa nuorille ja heidän kanssaan työskenteleville kasvattajille entistä parempia välineitä käsitellä monimutkaisia globaaleja ilmiöitä ja myös niiden herättämiä moninaisia tunteita. Globaalien aiheiden käsittelyssä korostetaan toivon ja positiivisen muutoksen näkökulmaa ja keskustellaan nuorten kanssa keinoista, joilla he itse voivat toimia haluamallaan tavalla. Työpajat ovat aina luonteeltaan nuoria osallistavia ja niissä kuullaan osallistujien ääntä. Myös uusien harjoitusten ja työpajakokonaisuuksien suunnitteluun osallistetaan nuoria.

Nämä yksittäiset työpajainterventiot tuhansille nuorille tuovat lisää tietoa ja motivoivat globaalikasvatuksen arvojen ja kriittisen ajattelun edistämiseen sekä kannustavat toimiin sosiaalisesti kestävä tulevaisuuden takaamiseksi. Tämä kestoltaan lyhyt, mutta laajalle oppilaiden ja opiskelijoiden pariin ulottuva toimintamuoto tukee osaltaan tulostavoitteeseen 2 pääsyä.

Gloaalikasvatuksen ja viestinnän tulostavoite 3

“Kansalaisyhteiskunnan toimijat (esim. globaalikasvatuksesta kiinnostuneet opettajat, vanhemmat, nuoret) Suomessa edistävät sosiaalista kestävä kehitystä vaikutusalueillaan hyödyntämällä Taksvärkin toimintaa, asiantuntemusta ja materiaaleja.”

Taksvärkin ohjelmatyön tavoitteena on tavoittaa ohjelman toimijoiden ohella myös kaikkia niitä kansalaisyhteiskunnan toimijoita, jotka ovat kiinnostuneita kuulemaan lisää globaalikasvatuksesta, kestävästä kehityksestä ja Taksvärkin työstä näiden edistämiseksi. Osallistumalla Taksvärkin yksittäisiin interventioihin (koulutuksiin, tapahtumiin) ja tutustumalla Taksvärkin globaalikasvatus- ja tiedotusmateriaaleihin yksittäiset kansalaisyhteiskunnan toimijat voivat mahdollisesti kannustaa heitä integroimaan globaalikasvatuksen arvoja yhä selkeämmin omiin kouluihinsa ja kasvatukseensa.

Yhteistyön ja verkostoitumisen myötä Taksvärkin globaalikasvatustyössä, niin vaikuttamistyön kuin viestinnänkin osalta, nuorten ja kasvattajien aktiivinen toiminta ja haastavakin kyseenalaistaminen luo myös painetta kansalaisyhteiskunnan toimijoille sekä päättävälle tahoille tehdä konkreettisia toimia globaalikasvatuksen arvojen esiin tuomiseksi ja sisällyttämiseksi yhteiskunnallisiin rakenteisiin.

GLOBAALIKASVATUKSEN TYÖRYHMÄ

Osana laajemman globaalikasvatuksellisen yhteiskunnallisen muutoksen aikaansaamiseksi Taksvärkki tekee jatkuvaa strategista arviointia ja suunnittelua sekä tuottaa uutta ja uudistettua globaalikasvatusmateriaalia. Uusien kohderyhmien tavoittamiseksi ja etenkin jaetun asiantuntijuuden korostamiseksi Taksvärkki jatkaa myös ohjelmakaudella 2022–2025 globaalikasvatuksen työryhmän toimintaa.

Tulostavoitteeseen 3 päästäkseen Taksvärkin strategista suunnittelua tukevat vapaaehtoiset globaalikasvatuksen työryhmän jäsenet. He ovat globaalikasvatuksesta kiinnostuneita yksittäisiä kansalaisyhteiskunnan jäseniä, jotka työskentelevät Taksvärkin koordinoimassa työryhmissä sekä saadakseen aikaan muutosta Taksvärkin työn kautta että nimenomaan edistääkseen sosiaalista kestävä kehitystä vaikutusalueillaan hyödyntämällä Taksvärkin toimintaa, asiantuntemusta ja materiaaleja.

SOMEVAIKUTTAJAT

Ohjelmakaudella 2022–2025 jatketaan työskentelyä nuorten sosiaalisen median vaikuttajien kanssa. Edellisellä ohjelmakaudella kokeiltiin ensimmäistä kertaa vaikuttajayhteistyötä, jotta Taksvärkin kehitysviestintä tavoittaisi nuoria myös koulumaailman ulkopuolella. Somevaikuttajat ovat itse nuoria, jotka tavoittavat nuoria nuorten käyttämillä kanavilla kuten Instagram ja YouTube. Somevaikuttajat tukevat tulostavoitetta 3, kun he tekevät Taksvärkin globaalikasvatustyön teemoja käsittelevää sisältöä sosiaalisen median kanavilleen. Nuorten somevaikuttajien omasta näkökulmasta tehty viestit ja kannanotot kannustavat muita nuoria toimimaan ja edistämään sosiaalista kestävä kehitystä. Tavoitteena on yhteistyö moninaisten somevaikuttajien kanssa, jotta myös yhteistyön kautta syntyvät sisällöt tavoittavat mahdollisimman laajan ja moninaisen joukon nuoria.

GLOBAALIKASVATUKSEN MATERIAALIT

Taksvärkki tuottaa säännöllisesti maksutonta globaalikasvatusmateriaalia kasvattajien ja globaalikasvatuksesta kiinnostuneiden toimijoiden käyttöön. Materiaaleissa tarjotaan tarpeellisia tietoja ja konkreettisia välineitä globaalikasvatuksen käytännön toteutukseen. Materiaaleilla Taksvärkki tarjoaa monipuolisia menetelmiä globaalikasvatuksen teemoista, painottaen materiaaleissa nuorten oikeuksia, kriittistä tiedostamista sekä sosiaalisen kestävän kehityksen edistämistä nuorten näkökulmasta. Asiantuntevan, luotettavan ja kriittisen tiedon tarjoaminen tukee tulostavoitteeseen 3 pääsyä tarjoten kansalaisyhteiskunnan toimijoille sekä lisätietoa että tukea ja motivointia valjastaa yhteinen muutosvoima osaksi kestävän kehityksen edistämistä.

KASVATTAJIEN KOULUTUKSET

Tulostavoitteeseen 3 päästäkseen Taksvärkki globaalikasvatustoimijana järjestää yksittäisille opettajille, opettajaksi opiskeleville ja muille kasvattajille koulutuksia ja tilaisuuksia globaalikasvatuksen teemoista ja työkaluista. Nämä yksittäiset interventiot eri kasvattajille esimerkiksi Fingon koordinoiman Maailma koulussa -seminaarin kautta nähdään ohjelmatyössä sekä uusien kohderyhmien tavoittamisena että kertaluontoisena ajatusten herättelynä, joka kohderyhmän tavoittaessaan saattaa kannustaa heitä integroimaan globaalikasvatuksen arvoja yhä selkeämmin omiin kouluihinsa ja kasvatukseensa.

TIEDOTUS

Taksvärkin kampanjoista, globaalikasvatuksen palveluista ja ohjelmatyöstä tiedotetaan mm. Taksvärkin verkkosivuilla, sosiaalisen median kanavilla, uutiskirjeissä ja mediatiedotteissa. Verkossa julkaistavissa materiaaleissa ja sisällöissä huomioidaan tekninen saavutettavuus, helppokäyttöisyys ja ymmärrettävyys. Saavutettavuus tukee tulostavoitetta 3, koska tieto ja materiaalit ovat mahdollisimman monen käytettävissä.

Päästäkseen tulostavoitteeseen 3 Taksvärkin globaalikasvatuksen suunnittelijat, aluekoordinaattorit ja vapaaehtoiset tavoittavat erilaisissa tapahtumissa kasvattajia, nuoria, potentiaalisia vapaaehtoisia ja muuta kansalaisyhteiskuntaa. Tavoitteena on innostaa uusia toimijoita, kuten kasvattajia ja nuoria, mukaan

vaikuttamaan. Myös nuorten haasteita ja mielipiteitä esittelevät kampanjoiden valokuvanäyttelyt tavoittavat nuoria, kasvattajia ja suurta yleisöä koulumaailman ulkopuolella.

3.5. Taksvärkki kehittyvänä toimijana

Oppivaa toimintaa ja tavoitteellisuutta määrittävänä edellytyksenä Taksvärkki pitää omaa organisaatiotason kehitystään ja toimintamallien jatkuvaa uudelleentarkastelua. Tavoittelemansa laajemman muutoksen aikaansaamiseksi Taksvärkki hakee myös sisäistä muutosta, jotta yhä paremmin pystyisi toteuttamaan ajamiaan arvoja ja malleja käytännössä. Organisaation kaikkien toimijoiden tulee panostaa siihen, että kaikki sen vaikutuspiirin prosessit, tuotteet ja palvelut kontribuoivat asetettujen strategisten tavoitteiden saavuttamiseen. Siksi Taksvärkin ohjelmatyöhön sisältyy erityisiä ohjelmakaudelle määriteltyjä kehittämisprojekteja ohjelman laadun parantamiseksi.

Taksvärkin muutostavoite ohjelmakaudelle 2022–2025 on olla ”kehittyvä, näkyvä ja hyvin verkostoitunut toimija suomalaisella kansalaisjärjestökentällä. Taksvärkki tukee kumppaneitaan erityisesti yhdenvertaisuuden ja kestävyysnäkökulmista heidän toteuttamassaan laadukkaassa ja ihmisoikeusperustaisessa työssä nuorten parissa.” Käytännössä tämä tavoite toteutuu jatkuvan oppimisen kautta organisaation ja ohjelman käytäntöjä ja rakenteita kehittämällä. Avainasemassa oppimisessa on vuorovaikutus niiden toimijoiden kanssa, joiden kanssa yhteistyössä laajempaa muutosta tavoitellaan.

Kehittämistyöhön liittyy olennaisesti myös Taksvärkin, sen kumppanijärjestöjen henkilöstön ja ohjelman muiden toimijoiden asiantuntijuuden ja verkostojen vahvistaminen. Taksvärkki jatkaa edellisellä ohjelmakaudella aloitettua työtä vammaisinklusion ja muutuskartoitukseen perustuvan osallistavan seurannan kehittämisen parissa. Lisäksi huomiota kiinnitetään ilmastokestävyysnäkökulmien vahvistamiseen ja riskienhallinnan mekanismien arkipäiväistämiseen. Kumppaneiden tukemisessa näillä kaikilla osa-alueilla ohjelmatyöntekijöiden asiantuntemuksen ja koordinoinnin rooli korostuu. Toisena keskeisenä elementtinä nähdään eri maissa toimivien kumppaneiden sekä kotimaan toimijoiden keskinäinen kokemusten, haasteiden ja hyvien käytäntöjen jakaminen. Tätä mahdollistetaan järjestämällä toimijoiden välille lähi- tai etä tapaamisia keskeisten teemojen ympärille.

Ohjelmakauden 2022–2025 konkreettiset kehittämistavoitteet ovat:

1. Vammaisinklusion osaamisen syventäminen niin Taksvärkin kuin hankekumppaneiden työssä.

Vammaisinklusion osaamista syvennetään kiinnittämällä erityistä huomiota moniperustaiseen syrjintään ja vammaiskysymysten moninaisuuteen lisäämällä tietoa erilaisista vammatyypeistä ja niiden erilaisista vaikutuksista ihmisoikeuksien toteutumiseen. Järjestöjen osaamista sekä yhdenvertaisten ja esteettömien toimintamallien kehittämistä tuetaan pääasiassa syventävillä valtavirtaistamiskoulutuksilla ja kannustamalla yhteistyöhön paikallisten vammaisjärjestöjen kanssa. Kumppanijärjestöjä kannustetaan opitun perusteella edelleen kehittämään vammaisinklusion liittyviä ohjeistuksiaan, linjauksiaan ja käytäntöjään sekä oikeuksien edistämisen että vammaisten lasten ja nuorten hyväksikäytöltä suojelun näkökulmasta.

2. Yhtenäisen ohjelmatason seurannan, arvioinnin ja oppimisen järjestelmän jalkauttaminen globaalikasvatustoimintaan ja kehitysyhteistyöhankkeiden seurannan arkeen.

Ohjelmakaudella 2022–2025 vakiinnutetaan edellisen ohjelmakauden aikana luodun seurantajärjestelmän ja työkalujen käyttöä osana joustavaa tulosjohtamista, erityisesti tukemalla ja kouluttamalla kumppaneita ja ohjelman muita toimijoita työkalujen käyttöön ja luomalla yhdessä toimijoiden kanssa kuhunkin kontekstiin sopivia osallistavan seurannan menetelmiä ja käytäntöjä.

3. Riskienhallinnan mekanismien vakiinnuttaminen ohjelmatyön eri tasoilla.

Aiemman ohjelmakauden aikana päivitetyn riskienhallintajärjestelmän uusien elementtien jalkauttaminen kehitysyhteistyön kumppanijärjestöjen käyttöön sekä riskienhallinnan mekanismien arkipäiväistäminen avoimen ja jatkuvan riskeistä keskustelemisen kautta. Kotimaantyyssä huomioidaan riskien tunnistaminen ja systemaattisempi sisällyttäminen osaksi riskienhallintajärjestelmää.

4. Ilmastokestävyysnäkökulman vahvistaminen Taksvärkin ja sen kumppaneiden työssä.

Ilmastokestävyysnäkökulman vahvistamisessa keskeistä on aiheeseen liittyvän asiantuntemuksen syventäminen kannustamalla ja järjestämällä työaikaa ohjelmatyöntekijöiden kouluttautumiseen. Toisaalta huomiota kiinnitetään kumppaneiden ohjeistukseen, kapasiteetin vahvistamiseen sekä hankehallinnon työkaluihin toimintaa ohjaavina dokumentteina. Myös kumppanijärjestöjen henkilöstön ja muiden ohjelman toimijoiden koulutusta voidaan tukea toimintamallien kehittämisen ja ilmastonäkökulmien huomioimisen varmistamiseksi ohjelmatyössä.

Taksvärkki on Fingo ry:n aktiivinen jäsenjärjestö. Fingon strategisia painopisteitä ovat mm. uudistumiskykyiset järjestöt ja ilmasto-oikeudenmukaisuus. Tässä kehyksessä Taksvärkki tulee hyödyntämään kattojärjestön tarjoamaa asiantuntemusta ja koulutuksia erityisesti ilmastonäkökulmien syventämiseksi omassa työssään.

Nepal-hankkeessa nuorilla on tärkeä rooli tiedon ja hyvien käytäntöjen välittäjinä yhteisöissään.

4. Laatu ja tuloksellisuus

4.1. Tulosohjausjärjestelmä

Taksvärkki ry:n strategisesta ohjauksesta vastaa jäsenjärjestöjen edustajista koostuva hallitus, joka on laatinut järjestön vision, mission, arvot ja strategiset tavoitteet määrittelevän toimintastrategian. Hallituksen valitsemat työntekijät vastaavat toiminnanjohtajan ohjauksessa järjestön käytännön työn suunnittelusta, toteutuksesta, seurannasta ja raportoinnista. Strategian pohjalta laaditut toimintasuunnitelmat ohjaavat käytännön työtä. Taksvärkin strategiset periaatteet sekä niihin vaikuttavat kansainväliset raamit on esitelty alaluvussa 2.1.

Kehitysyhteistyöohjelma kuvaa toimintastrategiaa konkreettisemmin Taksvärkin kehitysyhteistyön ja globaalikasvatuksen sisällölliset tavoitteet, toiminnan, periaatteet ja seurantamekanismit. Ohjelmaan sisältyvien kehitysyhteistyöhankkeiden erityiset tavoitteet, strategiat ja seurantajärjestelmät kuvataan yhteistyössä hankekumppanien kanssa kullekin hankkeelle erikseen laadituissa hankedokumenteissa, ohjelmarakenteen luodessa niille yhteisen raamin ja muutoslogiikan.

Kehitysyhteistyöhankkeiden käytännön toteutuksesta, seurannasta ja raportoinnista vastaavat paikalliset kumppanijärjestöt ohjelmamaissa. Taksvärkin kumppanit ovat paikallisia nuorisojärjestöjä, joilla on Taksvärkin strategian ja ohjelman kanssa yhtenevät tavoitteet ja toimintamallit. Ohjelman globaalikasvatuksen ja viestinnän toteutuksesta ja seurannasta vastaa Taksvärkin henkilöstö ja vapaaehtoiset Suomessa yhdessä ohjelman toimijoiden kanssa.

Taksvärkin tulosajattelua ohjaa muutuskartoituksen lähestymistapa (esitelty tarkemmin ohjelmadokumentin alaluvussa 2.3.), jonka mukaan kehitys on sosiaalista muutosta, joka syntyy eri toimijoissa tapahtuvien muutosten yhteisvaikutuksessa, niiden keskinäisen vuorovaikutuksen kautta. Siksi tulosten seurannassa keskitytään muutoksiin toiminnan vaikutuspiirissä olevien ihmisten ja ryhmien asenteissa, käytöksessä, suhteissa ja käytänteissä, joiden yhteisvaikutuksessa laajempi systeeminen muutos tapahtuu. Muutos monimutkaisissa sosiaalisissa rakenteissa ei koskaan ole yksittäisen hankkeen tai ohjelman tulosta ja se on hankalasti kontrolloitavissa. Siksi osallistavan seurannan ja toiminnan uudelleen arvioimisen merkitystä ja sopeutuvaa tulosjohtamista korostetaan edellytyksenä hankkeiden ja ohjelman tuloksellisuudelle, toivottuun muutokseen myötävaikuttamisen varmistamiselle. Arkipäivän työhön sisällytetyt seurannan ja arvioinnin käytännöt ja työkalut vahvistavat ohjelman toimijoiden omistajuutta ja tulosten kestävyyttä.

Osallistava lähestymistapa vahvistaa tilivelvollisuutta ja toiminnan läpinäkyvyyttä yhteisöissä, kun niiden jäsenet ovat osa toimintaa ja kokevat muutoksen omakseen. Keskeisten tahojen aito osallisuus toiminnassa ja seurannassa takaa paitsi tulosten kestävyuden, myös avoimen tiedonkulun yhteisöjen ja hankeorganisaation tai Taksvärkin välillä. Toimijoita monipuolisesti osallistava seuranta on tehokkaan tulosohjauksen ja tulosten kestävyuden kannalta tärkeä elementti, jota Taksvärkki aktiivisesti kehittää ohjelmatyössään tekemiinsä havaintoihin ja saatuun palautteeseen perustuen.

Tulosohjauksen mekanismit ja työkalut Taksvärkin ohjelmassa

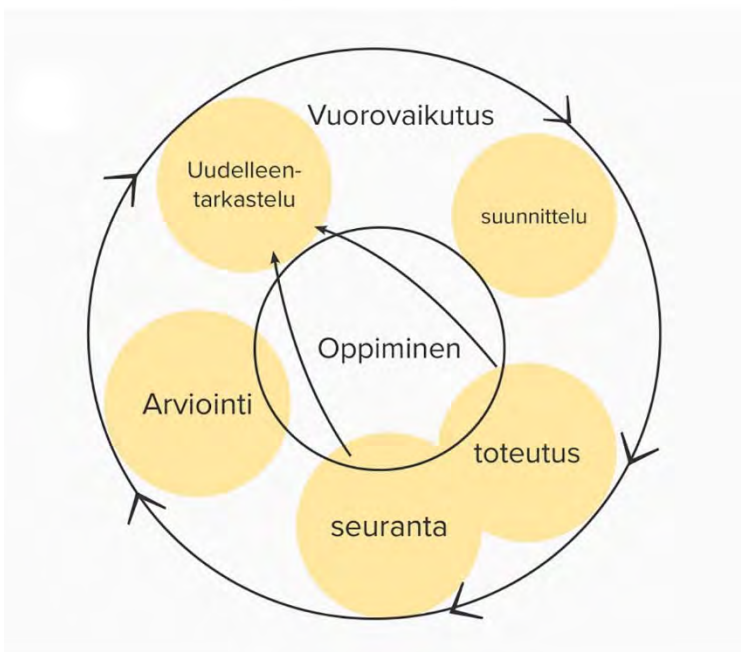
Taksvärkki ry:n kehitysyhteistyöohjelman tulosohjaus, niin kehitysyhteistyöhankkeissa kuin globaalikasvatustoiminnassa, perustuu toimijalähtöiseen tavoitteiden, muutoksen merkkien ja

indikaattorien sekä seurantamekanismien määrittelyyn, jatkuvaan seurantaan, itsearviointeihin, ulkopuolisiin arviointeihin ja opitun soveltamiseen toimintatapojen kehittämisessä ja suunnittelussa.

Tavoitteiden asettelu tehdään suunnitteluvaiheessa kullekin ohjelman toimijaryhmälle erikseen. Toimijakohtaiset muutostavoitteet määritellään ja niiden seuranta toteutetaan toimijoiden edustajien itsensä toimesta tai heitä osallistaen, Taksvärkin tai sen kumppaneiden fasilitoidessa suunnitteluprosessia. Toteutusvaiheessa ohjelmassa toimivat nuoret ja muut avaintahot havainnoivat, raportoivat ja analysoivat muutoksen tapahtumista ja merkityksiä sekä pohtivat tulevia kehittämisalueita ja mahdollisuuksia, joiden eteen toimia. Taksvärkin ja sen kumppaneiden rooli on fasilitoida osallistavan seurannan prosesseja sekä koota ja analysoida seurantatietoa globaalikasvatuksen ja kehitysyhteistyön hanketasolla sekä koko ohjelman tasolla. Muutosprosessien kehittymistä ja toimijoiden välisiä suhteita tarkastelemalla voidaan seurata muutoksen laatua ja laajuutta, mahdollisia negatiivisia vaikutuksia ja oppia lisää tapahtuvien muutosten merkityksistä ja vaikutuksista. Toimintamalleja tarkennetaan ja muokataan opitun perusteella tukemaan toivottua muutosta yhä paremmin.

Oppiminen ja strategioiden uudelleentarkastelu vuorovaikutuksessa eri toimijoiden kanssa ovat keskeinen osa Taksvärkin ohjelman tulosohtajasta ja sitä tapahtuu ohjelma- ja hankesykliä jokaisessa vaiheessa. Arkipäivän seuranta on olennainen osa toteutusvaihetta, samoin uusien oppien hyödyntäminen toiminnan, tavoitteiden asettelun ja seurannan mekanismien muokkaamisessa tarkoituksenmukaisempaan suuntaan. Kaavio 5 kuvaa Taksvärkin ohjelman ja hankkeiden suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja oppimisen sykliä.

Kaavio 5: Oppivan tulosohtajuksen sykli

Kehitysyhteistyöhankkeille ja globaalikasvatustyölle määritellään suunnitteluvaiheessa muutuskartoituksen metodologian mukaisesti **visio** eli se unelma, mihin toiminnalla kontribuoidaan, **missio** eli ohjelman rooli vision tavoittelussa sekä toimijakohtaiset **muutostavoitteet** (*Outcome Challenges*) ja **edistysmerkit** (*Progress Markers*) niiden seuraamiseen. Muutostavoitteissa kuvataan kussakin toimijaryhmässä ja niiden vuorovaikutuksessa muihin toimijoihin odotettuja muutoksia, joita pidetään ohjelman muutoslogiikassa edellytyksenä laajemman vision toteutumiselle.

Taksvärkin ohjelmataason visio on yhteinen kaikelle sen puitteissa tapahtuvalle toiminnalle. Ohjelmataasolla määritellyt toimijakohtaiset muutostavoitteet ovat muutosteoriasa (ohjelmadokumentin alaluku 3.2.) esitellyn logiikan mukaisesti synteesi paikallistason muutostavoitteille. Yhteisten nimittäjien myötä globaalikasvatustystössä ja kehitysyhteistystön hanketasoilla tapahtuvaa muutosta pystytään yleistäen analysoimaan koko ohjelman tasolla. Toimijakohtaisten muutostavoitteiden lisäksi ohjelmataasolle on määritetty yhteensä viisi tulostavoitetta, joiden toteutumista seurataan hankekohtaisten ja globaalikasvatuksen omien edistysten merkkien seurannassa kerättävien **muutoskuvausten** kautta.

Ohjelman vaikutuksia kehitysyhteistystöhankeiden kontekstissa seurataan **tuloskehikossa** (liite 3) määritellyjen nuorten hyvinvoinnin tasoa mittaavien indikaattorien valossa. Seurantatietoa keräävät hankeyhteistöjen avainhenkilöt hanketyöntekijöiden fasilitoimina tai ohjeistamina. Ohjelman globaalikasvatustystön uuden muutosteorian myötä myös globaalikasvatuksen tuloskehikko (liite 3) päivitetään vastaamaan globaalikasvatuksen tulostavoitteita ja niiden seurantaa. Globaalikasvatuksen seurantadatan keruusta vastaa Taksvärkin työntekijät sekä globaalikasvatuksen toimijat Taksvärkin toimijoiden ohjeistamana. Säännöllinen yhteydenpito globaalikasvatuksen toimijoiden kanssa on oleellinen osa tiedonkeruuta.

Toimintakauden alussa kehitysyhteistystön hankekumppanit toteuttavat itse, tai tarvittaessa heille fasilitoidaan, määrämuotoiset **alkukartoitusprosessit** (*baseline*). Alkukartoitusprosessi toteutetaan myös globaalikasvatustystössä yhteistystössä sen toimijoiden kanssa. Alkukartoituksen yhteydessä kerätään globaalikasvatustystön, kehitysyhteistystöhankeiden ja ohjelmataason indikaattoreihin tarvittavat lähtötasotiedot. Kehitysyhteistystön osalta kartoitus sisältää myös laajemman ihmisoikeus- ja sukupuolianalyysin tukemaan työn ihmisoikeusperustaisuutta. Taksvärkki on laatinut kumppaneilleen kirjallisen ohjeistuksen alkukartoitusprosessille, ja niiden käytännön toteutus ja suunnitellaan yhdessä Taksvärkin ohjelmatyöntekijöiden kanssa.

Kehitysyhteistystön hanketason seuranta perustuu kumppanijärjestöjen omiin seurantamalleihin, joiden kehittämistä Taksvärkki tukee ja ohjaa tulosajattelun suuntaan. Muutuskartoituksen metodologiaan kuuluu osallistava seuranta, jota toteutetaan sekä kehitysyhteistystöhankeissa että globaalikasvatustoiminnassa säännöllisten koordinointi- ja arviointitapaamisten myötä. Toimijoiden muutostavoitteisiin liittyvien edistysten merkkien toteutumista seurataan **Progress Markers monitoring sheet -työkalun** avulla merkkeihin liittyviä muutuskuvauksia keräten.

Edistysten merkkien seurannassa sekä muun toiminnan eri vaiheiden yhteydessä havaittuja muutoksia kerätään **muutoskuvaustietokantaan** (*Outcomes Database*), joka mahdollistaa ohjelmataason yhteenvetojen ja vertailun tekemisen osana ohjelman **tulosanalyysia**. Muutuskuvaukset ovat lyhyitä ja konkreettisia kertomuksia tapahtuneista muutoksista toimijoiden asenteissa, käytöksessä, suhteissa ja käytänteissä. Niissä kuvataan tapahtunut muutos suhteessa aiempaan asioiden tilaan: mikä on muuttunut ja miten, kuka tai ketkä muuttuivat, missä, milloin, sekä myös muutoksen merkitys hankkeen tai ohjelman tavoitteiden näkökulmasta. Keskeistä on myös tunnistaa hankkeen tai ohjelman kontribuutio kyseiseen muutokseen, ts. millä hankkeen toimilla muutosta on edistetty. Arkipäivän seurannassa kerättyjä muutuskuvauksia täydennetään osana hanketason seurantaa periodisesti toteutettavilla muutosharavoinneilla (*Outcome Harvesting*). Muutosharavoinnin prosessi hyödyntää erilaisia tutkimusmenetelmiä ja hakee kentältä eri toimijoilta, vahvistusta (*substantiation*) aiemmin kerätyille muutuskuvauksille. Osana prosessia voidaan kerätä lisää muutuskuvauksia, mutta ennen kaikkea syvennetään ymmärrystä identifioitujen muutosten merkityksestä ja laajuudesta. Menetelmän avulla voidaan todentaa merkkejä monitahoisista sosiaalisista muutoksista. Konkreettiset, todennettavissa olevat muutuskuvaukset, oman roolin analysoiminen niiden aikaansaamisessa, sekä niiden systemaattisen

tarkastelun kautta havaitut toistuvat suuntaukset ja mallit tarjoavat toimivan tavan seurata, raportoida ja arvioida muutoksia sekä hyödyntää havaintoja tulevien toimintamallien suunnittelussa.

Ohjelmataason seurantaan varten Taksvärkki, sen globaalikasvatuksen toimijat ja kehitysyhteistyön kumppanit keräävät **ohjelmaindikaattoreiden** mukaisesti sekä laadullista että määrällistä tietoa mm. toimijoista, järjestetyistä koulutuksista, tapahtumista ja niiden sisällöistä, nuorten osallisuuden lisääntymisestä esimerkiksi paikallistason päätöksentekokelemissä, tehdyistä aloitteista sekä verkostoituneisuudesta. Kehitysyhteistyössä kerättävä data eritellään sukupuolen sekä haavoittuvaisen aseman (vammainen ja marginalisoidut ihmisryhmät) mukaan.

Säännöllisen yhteydenpidon ja kumppaneiden välisen **luottamussuhteen** rakentamisen ohella keskeinen kehitysyhteistyöhankkeiden seurannan väline ovat ohjelmasuunnittelijoiden tekemät **seurantamatkat**. Niiden aikana käydään läpi hankkeiden ja toimintaympäristön ajankohtaisia asioita, suunnitellaan tulevaa yhdessä kumppaneiden kanssa, tavataan hankkeiden toimijoita yhteisöissä sekä käydään läpi järjestöjen hallinnollisia käytäntöjä ja tarkistetaan taloushallinnon dokumentointia ja kirjanpitoa.

Kehitysyhteistyökumppanit raportoivat Taksvärkille **neljännesvuosittain** hankkeen varainkäytöstä ja etenemisestä, peilaten kuhunkin toimijaan liittyviä muutoksia, onnistumisia ja haasteita heille asetettuihin muutostavoitteisiin (*outcome challenges*) ja koko hankkeen tavoitteisiin (*vision*). **Raportointilomakkeet** ohjaavat kumppaneiden fokuksa muutoksen todentamiseen ja analyysiin sekä onnistumisten, haasteiden ja opittujen asioiden pohtimiseen. Vuosiraportoinnissa tarkastellaan lisäksi toimintaympäristön muutoksia, päivitetään riskianalyysiä sekä analysoidaan ihmisoikeusperustaisuuden ja vammaisinklusion toteutumista.

Ohjelman **tuloskehikkoon** (liite 3) kootaan seurantatiedot **ohjelmataason indikaattoreille** sekä analysoidaan ohjelman tuloksellisuutta ja lisätoimien tai muutosten tarpeita. Tuloskehikkoa päivitetään tarpeen mukaan, jotta indikaattorit ja niitä vasten kerättävä tieto olisi selkeää, informatiivista ja tarkoituksenmukaista.

Gloaalikasvatuksen tulosohtauksen kehittämistyö

Taksvärkin vuonna 2020 toteuttama ensimmäisen isomman globaalikasvatuksen ulkopuolisen arvioinnin yksi oleellinen tulos oli kehoitus selkeyttää ja systematisoida Taksvärkin globaalikasvatuksen seurannan ja arvioinnin systeemiä, etenkin laadullisen seurannan ja raportoinnin osalta.

Syksyllä 2020 osana uuden ohjelmakauden suunnittelua Taksvärkki alkoi systemaattisesti soveltaa Outcome Mapping -lähestymistapaa osaksi globaalikasvatustoiminnan suunnittelua, seurantaan ja arviointia. Taksvärkki kehittää globaalikasvatuksen laadullista seurantaan ja arviointia ohjelmakauden 2022–2025 aikana myös jakamalla tietoa ja kokemuksia omissa globaalikasvatuksen verkostoissaan. Ohjelmakaudelle 2022–2025 tehtiin vaikutuspiirianalyysi ja linjattiin keskeiset toimijat ja näille toimijoille luotiin omat muutostavoitteet ja edistymisen merkit: mitä tavoitellaan ja mitkä asiat tuovat pala palalta esiin muutoksen tapahtumisen. Toimijoita, kuten Maailmankansalaisen koulujen opettajia ja globaalikasvatuksen kouluttajia osallistettiin prosessissa muun muassa muutostavoitteiden ja edistymisen merkkien validoinnissa.

Jotta kehittämistyö toteutetaan maltilla, valittiin ohjelman suunnitteluvaiheessa kaksi keskeistä toimijaa, joiden seurannan ja arvioinnin prosessien systemaattisesta kehittämisestä lähdetään liikkeelle. Näiden toimijoiden osalta osallistetaan toimijoita entistä enemmän seurantaan ja arviointiin. Ohjelmatyötä ohjataan yhdessä saatujen tietojen perusteella. Muiden keskeisten toimijoiden osalta aloitetaan

ohjelmakauden 2022–2025 seurannan ja arvioinnin datan keruu Taksvärkin toimesta ja pikkuhiljaa edistetään seurantaprosessia yhä osallistavammaksi.

Ohjelmakaudella 2022–2025 Taksvärkki ottaa käyttöön uusia arviointityökaluja *globaalikasvatuksen kouluttajien* oppimisprosessin arviointiin. Taksvärkki keskittää tulosohjauksen kehitystyössä laadullista seuranta- ja arviointia yhä enemmän pitkäaikaisiin toimijayhteistöihin, kuten globaalikasvatuksen kouluttajiin, yksittäisten interventioiden määrällisen listaamisen sijaan. Taksvärkki osallistaa arviointiprosessiin aiempaa enemmän myös aluekoordinaattoreita, joiden työtehtäviin sisällytetään seurannan ja arvioinnin komponentteja.

Toisena kehittämiskohteena ohjelman suunnittelussa ja sen alussa ovat *Maailmankansalaisen koulujen vastuuopettajat*. Outcome Mapping -prosessia on aloitettu Maailmankansalaisen koulu -toiminnassa jo edellisellä ohjelmakaudella ja ohjelmakaudella 2022–2025 rakennetaan systemaattinen laadullinen seurannan ja arvioinnin työkalukokoelma, jota kehitetään koko ohjelmakauden ajan. Näiden keskeisten toimijoiden seurantaan luodaan vuotuinen seurantaprosessi raportointilomakkeineen ja tietokantoineen.

Arviointitoiminta ohjelmakaudella 2022–2025

Ohjelmakauden aikana teetetään kaksi laajempaa ulkoista arviointia sekä kirjalliseen materiaaliin perustuva katsaus edellisten ohjelmakausien aikana rakennettuun seurantajärjestelmään. Lisäksi jokaisessa kehitysyhteistyöhankkeessa tehdään ohjelmakauden aikana yksi hanketason katsaus, joko ulkoisena evaluaationa tai fasilitoituna itsearviointiprosessina.

Vuoden 2022 lopulla arvioidaan edellisen ohjelmakauden vammaisinklusiotyön tuloksia Taksvärkin omassa ja kahden kumppanijärjestön toiminnassa. Arvioinnilla haetaan suuntaviivoja kehittämisalueen syventämiselle ja kumppaneiden valtavirtaistamistyön tehokkaammalle tukemiselle ohjelmakauden aikana. Arvioinnin toimeksianto laaditaan niin, että sen tulokset hyödyttävät kaikkia Taksvärkin ohjelmassa toimivia järjestöjä ja yhteistyötahoja vammaisinklusiotyössään. Toimeksiannon laatimisessa ja tekijän etsimisessä hyödynnetään Vammaiskumppanuus ry:n asiantuntemusta. Arvioinnin tulokset ja suositukset kommunikoidaan kaikille ohjelmakumppaneille järjestettävässä virtuaalisessa työpajassa ja niiden merkitystä ohjelman kehittämistarpeisiin pohditaan jokaisen kumppanijärjestön näkökulmasta erikseen.

Vuonna 2023 arvioidaan ensimmäisen ohjelmavuoden seuranta- ja raportointiaineistoon perustuen ohjelman seurantajärjestelmä ja siihen kehitetyt työkalut. Arvioinnilla haetaan ulkopuolista näkemystä seurannan tarkoituksenmukaisuudesta sekä suosituksia tulosohjauksen tehostamisen ja vaikuttavuuden seuraamisen parantamiseksi.

Ohjelmakauden puolivälissä, vuoden 2024 alkupuolella teetetään koko ohjelmaa koskeva arviointiprosessi antamaan tietoa ohjelman tuloksellisuudesta, onnistumisista, haasteista ja kehittämistarpeista seuraavan ohjelmakauden suunnittelun tueksi. Osa ohjelmakaudelle suunnitelluista hanketason arvioinneista yhdistetään tähän prosessiin. Kotimaan globaalikasvatustyö arvioidaan erillisenä osana tätä arviointia globaalikasvatuksen asiantuntijan toimesta.

Arvioinneissa suositetaan osallistavia, systeemiajatteluun perustuvia ja opitun hyödyntämiseen keskittyviä prosesseja, kuten esimerkiksi muutosharavointia (*Outcome Harvesting*) muilla soveltuvilla menetelmillä täydentäen. Outcome Harvesting perustuu Outcome Mapping -lähestymistavan tavoin ajatukseen, että muutos sosiaalisissa systeemeissä tapahtuu dynaamisesti ja monisyisesti eri tasoilla vaikuttavien, toisiinsa yhteyksissä olevien toimijoiden verkostojen kautta. Erotuksena perinteiseen, tuloksetjulähtöiseen

evaluaatioon, Outcome harvesting -menetelmässä käytetään käänteistä logiikkaa, fokusoiden ensin havaittuihin muutoksiin, joille haetaan kenttätutkimuksella lisää syvyyttä pyrkien ymmärtämään muutosten luonnetta ja merkityksiä ja todentamaan hankkeen tai ohjelman kontribuutio muutoksen tapahtumiseen. Muutosharavoinnin etu on laajempi näkökulma muutokseen, kun vaikutuksia tarkastellaan myös todennettavissa olevien ennakoimattomien muutosten näkökulmasta, mikä puolestaan tukee tulevien strategioiden suunnittelua.

Säännölliset **itsearviointit** ovat tärkeä oppimisen ja suunnittelun väline. Taksvärkki toteuttaa puolivuositain järjestötason itsearviointityöpajan, jossa käydään läpi kuluneen kauden onnistumisia ja haasteita henkilöstön omilta toimialueiltaan laatimiin yhteenvedoihin perustuen. Itsearviointi antaa mahdollisuuden pohtia toimialueen sisäisiä tilanteita ja ratkaisuja yhdessä koko henkilöstön kesken. Työpajojen huomioidut ovat pohjana Taksvärkin henkilöstön suunnittelupäivissä, joissa linjataan tulevaa toimintaa seuraavalle puolelle vuodelle. Myös kehitysyhteistyöhankeiden kumppanijärjestöt itsearvioivat toimintansa tuloksia vuosisuunnittelun yhteydessä.

Arviointitoiminnan tavoite on Taksvärkille ennen kaikkea oppimisen syventämisessä ja toimintatapojen kehittämisessä. Prosessit suunnitellaan toimijoille ja hankkeita toteuttaville kumppanijärjestöille mielekkäiksi ja tarkoituksenmukaisiksi. Arviointiprosesseihin sisältyy aina tulosten validointityöpaja relevanttien toimijoiden kanssa, huomioista keskusteleminen. Suositusten toimeenpanolle tehdään suunnitelmat, joita seurataan. Tuloksista viestitään avoimesti, jotta Taksvärkin teettämien arviointien opit olisivat mahdollisimman laajasti myös muiden toimijoiden hyödynnettävissä.

4.2. Riskienhallintajärjestelmä

Taksvärkki ry:n oma riskienhallinta on järjestetty kansalaisjärjestöille kehitetyn *Mango risk management* -menetelmän mukaisesti. Järjestelmässä toimijat

- 1) identifioivat potentiaaliset riskit
- 2) arvioivat niiden mahdollisen vakavuuden sovitun asteikon mukaan (1–5)
- 3) arvioivat niiden toteutumisen todennäköisyyden samalla asteikolla

Perusidentifioinnin jälkeen kattavampaa riskimatriisiin (liite 4) päivitystä tehdään kerran vuodessa osana henkilöstön suunnittelupäivää. Riskimatriisi on aktiivisesti ja jatkuvasti käytössä oleva työkalu, jota seurataan ja päivitetään kehitysyhteistyön ja globaalikasvatuksen viikkokokouksissa, sekä muuten tarvittaessa.

Riskin todennäköisyyden ja sen vakavuuden perusteella riskit jaetaan neljään ryhmään a) vakavat riskit, b) merkittävät riskit, c) kohtalaiset riskit ja d) vähäiset riskit. Kolmen vakavimman ryhmän riskeille on määritelty erilliset toimintamallit riskin ehkäisemiseksi ja sen mahdollisen toteutumisen varalle. Riskin toteutuessa päätetään tarkemmin toimenpiteistä, seurannasta ja aikatauluista, joita riskin selvittäminen edellyttää. Vähäiset riskit eivät edellytä toimenpiteitä. Kaikkien riskien varalle arvioidaan ja kirjataan riskimatriisiin kuvaukset seuraaville asioille:

- riskityyppi (kontekstuaalinen, ohjelmallinen, institutionaalinen)
- riskin kuvaus
- riskin arvioitu vakavuus, todennäköisyys ja kokonaisriskitaso
- riskin toteutumisen vaikutukset järjestön toimintaan ja ohjelman tuloksellisuuteen
- vaikutukset kehitysyhteistyöohjelman tuloskehikossa

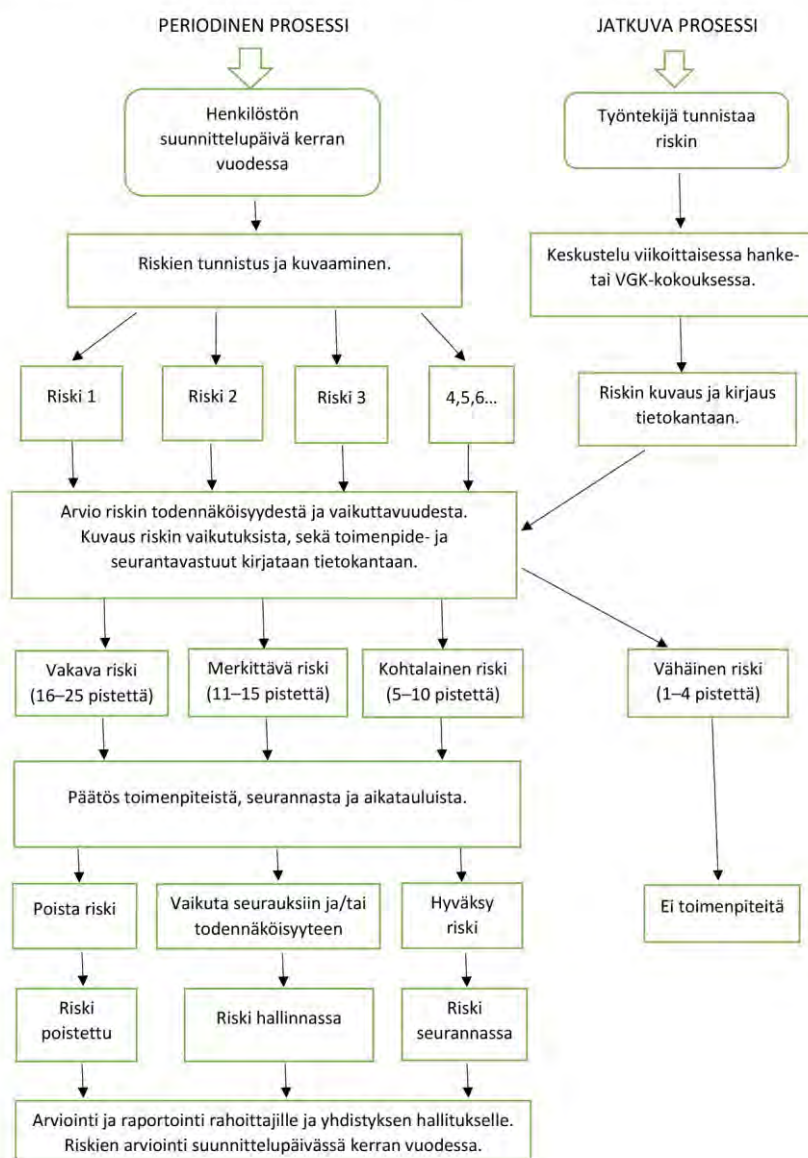
- riskiä ennakoiva ja ennaltaehkäisevä toiminta (vakavuutta ja todennäköisyyttä ehkäisevä)
- toimintavastuu riskin seurannassa
- toimenpiteet riskin toteutuessa
- riskin kirjauspäivä

Säännöllisen henkilöstön suunnittelupäivän lisäksi riskienhallintaa päivitetään jatkuvana työnä vaihtuvien tilanteiden ja tarpeen mukaan. Viimeisimmässä riskienhallintatyöpajassa huhtikuussa 2021 tarkennettiin kattavasti riskien vakavuutta ja todennäköisyyttä, kirjattiin toimenpideketjuja ja toimintavastuita riskin toteutuessa, sekä tarkennettiin riskien vaikutusta ohjelman tuloskehikossa.

Keskeisistä riskeistä ja niiden mahdollisesta toteutumisesta raportoidaan rahoittajille ja Taksvärkin hallitukselle vähintään vuosittain. Korruptioon liittyvistä ja muuten erityisen vakavista asioista raportoidaan ilman viivettä.

Kaavio 6: Taksvärkki ry:n riskienhallintajärjestelmä

Taksvärkki ry:n riskienhallintajärjestelmä

Riskienhallinta ja riskianalyysit kehitysyhteistyön hankesuunnittelussa ja -seurannassa

Hankekohtaiset riskianalyysit ja riskienhallintasuunnitelmat laaditaan osana hankesuunnitteluprosessia: identifioidaan riskit, arvioidaan niiden vakavuutta ja todennäköisyyttä sekä vaikutukset hankkeelle. Keskeisimmille riskeille määritellään ennaltaehkäisytoimet sekä vastaamissuunnitelma riskin toteutumisen varalle. Hankekumppanien riskienhallinnassa kiinnitetään erityistä huomiota lasten ja nuorten seksuaalisen hyväksikäytön ja muun vallan väärinkäytön ennaltaehkäisyyn, sekä korruption vastaisiin toimiin.

Hankekumppanit on ohjeistettu päivittämään riskianalyysiaan säännöllisesti osana seurantaansa. Päivitetty riskienhallintataulukko jaetaan Taksvärkille vuosiraportoinnin liitteenä. Toteutuneista tai uusista tunnistetuista riskeistä ollaan yhteydessä tarvittaessa ja toimenpiteitä ja suunnitelmia päivitetään tarvittaessa.

Kumppaneiden tueksi laadittu ohjelmamanuaali sisältää ohjeistukset riskianalyysin sekä riskienhallintasuunnitelman laatimiseen manuaalin luvussa 3.4. Ohjelmamanuaalia päivitetään riskienhallinnan ohjeistuksen tarkennuksilla ohjelmakauden 2022–2025 alussa.

4.3. Resurssit ja hallinto

Taksvärkki ry:n toiminnan tärkein resurssi ovat nuoret. Nuoret ovat ohjelman periaatteiden mukaisesti keskeisiä toimijoita kehitysyhteistyöhankkeiden suunnittelussa, toteutuksessa ja seurannassa. Kotimaan toiminnassa vapaaehtoiset kouluttajat, työryhmät ja tiedotustyötä tekevät varainhankkijat ovat keskeinen voimavara. Taksvärkin tavoite on lisätä vapaan kansalaistoiminnan roolia kaikessa työssään myös jatkossa.

Taksvärkki ry:n organisaatio ja toiminnan ohjaus

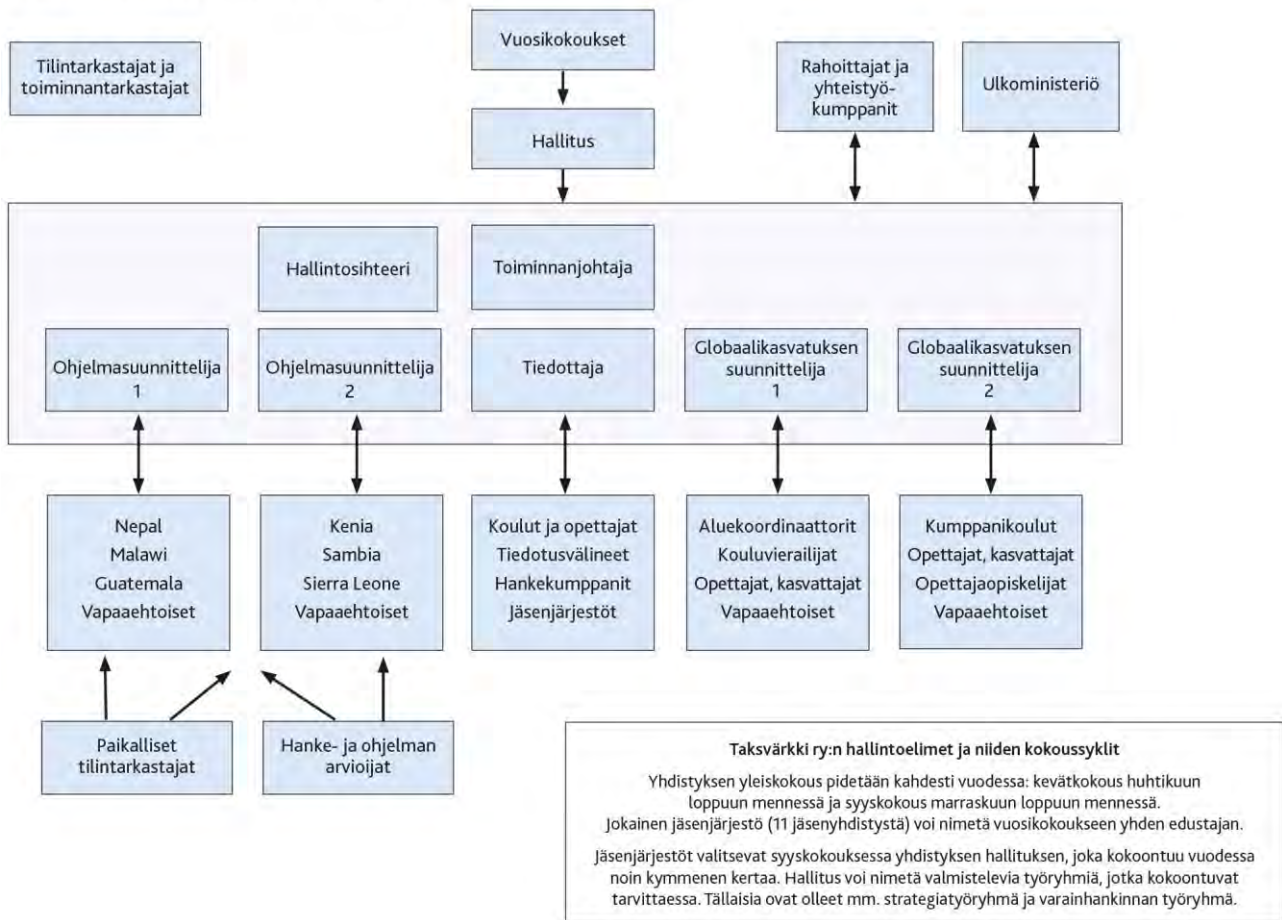
Taksvärkki ry:n organisaatio on kuvattu kaaviossa 7. Ohjelman toteutusta ohjaa yhdistyksen hallitus. Sen jäsenet edustavat lähinnä suomalaisia nuoriso- tai nuorisotyötä tekeviä järjestöjä. Hallitus on valittu 11 jäsenjärjestön edustajien joukosta. Vuodesta 2021 alkaen myös henkilöjäsenten on mahdollista hakeutua päättämään toiminnan yleisistä linjoista ja strategisista valinnoista. Toimintaa ohjaavat toimintastrategia, kehitysyhteistyöohjelma, toimintasuunnitelmat, hankesuunnitelmat ja talousarviot. Jäsenjärjestöjen kautta ja niiden tuella on mahdollista laajentaa Taksvärkin viestinnän ja vaikuttamisen verkostoja.

Taksvärkki ry:n jäsenjärjestöt ovat:

- Akava ry
- Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- Lasten ja nuorten keskus ry
- Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto SAKKI ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Lukiolaisten Liitto SLL ry
- Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry
- Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry
- Suomen Rauhanliitto – Finlands Fredsförbund ry
- Suomen Sadankomitea ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

Kaavio 7: Taksvärkki ry:n organisaatiokaavio

TAKSVÄRKKI RY:N ORGANISAATIOKAAVIO

Taksvärkki ry:n hallitus päättää työn käytännön toteutukseen ohjattavista resursseista. Suunnittelu ja toiminta perustuvat realistiselle taloudelliselle pohjalle ja toteutettavissa oleville toimintasuunnitelmille. Ohjelman talous perustuu omalle varainhankinnalle, omaisuuden mahdollisimman vähäriselle sijoittamiselle ja valtionavulle. Valtionavun varmistaminen ohjelmatyölle vaatii jatkuvaa työn laadun ylläpitoa ja kehittämistä.

Toiminnan taloudellinen tehokkuus varmistetaan pitkäjänteisellä taloussuunnittelulla ja tiiviillä talousseurannalla. Taloutta seurataan hankekohtaisilla taloustyökaluilla, järjestötason raporteilla ja kassavirtalaskelmilla. Käytössä oleva Netvisor kirjanpito-ohjelma antaa lähes reaaliaikaisen tiedon toiminnan kuluista ja taloustilanteesta.

Organisaation laadukkaan toiminnan perusta ovat henkilöstö ja sen työtä tukeva hallinto. Hyvin onnistuakseen henkilöstö tarvitsee jäsenistön aktiivisen tuen toiminnalle. Luottamuselinten strategiset linjaukset ja ohjaavat säännökset ovat Taksvärkissä ajan tasalla, ja ne antavat selkeät tavoitteet ja puitteet sekä henkilöstön että vapaaehtoisten toiminnalle. Hallituksen kannustava asenne antaa lisäksi motivoivan taustatuen. Toiminnan eettiset ja hyvän hallinnon säännöt ulottuvat myös kehitysyhteistyön kumppanien ja hyödynsaajien toiminnan vaatimuksiin.

Toimintaa ohjaavan hallinnon kehittämiseksi Taksvärkki ry:

- Ylläpitää ja kehittää henkilöstön työtä ja järjestön toimintaa ohjaavia hallinnon sääntöjä, sopimuksia, ohjeistuksia ja suunnitelmia.
- Käy sisäistä vuoropuhelua hallituksen ja henkilöstön kesken toiminnan puitteiden kehittämiseksi.
- Seuraa aktiivisesti toimintaympäristön muutoksia ja tarkistaa sen mukaisesti toimintastrategiaansa ja -suunnitelmiaan.
- Ohjeistaa ja tukee hankekumppaneitaan sekä ohjaa koulutusresursseja kumppanijärjestöjen hallinnon ja hanketoiminnan kehittämiseen.

Henkilöstö

Ohjelman toteutuksesta vastaavat toiminnanjohtajan johdolla viisi ohjelmatason suunnittelijaa, osa-aikainen hallintosihteeri ja kuusi tuntipalkkaista aluetyöntekijää. Henkilöstö on listattu hakemuksen liitteessä 5 b. Kaksi ohjelmasuunnittelijaa vastaa kehitysyhteistyöhankkeiden ja suunnittelusta, seurannasta ja arvioinnista, tiedottaja viestintä- ja vaikuttamistyöstä sekä kaksi globaalikasvatuksen suunnittelijaa kotimaan kouluyhteistyöstä, vapaaehtoistyön koordinoinnista, vaikuttamistyöstä, nuorten toiminnasta ja heille suunnatusta globaalikasvatuksesta. Koko vakinainen henkilöstö suunnittelee ohjelman kokonaisuuden ja toiminta-alueiden yhteen nivomisen. Globaalikasvatuksen tukena ovat alueelliset koordinaattorit. Hallintosihteeri organisoii ja vastaa toiminnan vaatimista ostopalveluista ja rekistereistä. Avustavissa tehtävissä on vuosittain 3–4 korkeakouluharjoittelijaa.

Vakinaisella henkilöstöllä on tehtävänsä vastaava korkeakoulutus tai merkittävä kokemus kehitysyhteistyöstä ja globaalikasvatuksesta. Henkilöstöllä on ohjelmasuunnitelmaa tehtäessä kehityskysymyksistä tai globaalikasvatuksesta yhteensä noin 80 vuoden kokemus. Alueelliset koordinaattorit ovat enimmäkseen kasvatustieteen opiskelijoita tai alalla kokeneita vaikuttajia. Korkeakouluharjoittelijat ovat lähinnä kasvatustieteen tai kehitystutkimuksen opiskelijoita. Ohjelman toteutuksessa vapaaehtoisilla on vahva rooli. Taksvärkki kouluttaa lukuvuosittain noin 30 vapaaehtoista globaalikasvatuksen kouluttajaa, jotka vierailevat kouluissa ja oppilaitoksissa ohjaamassa työpajoja globaalien kehityskysymysten aiheista. Yleensä vahvasti sitoutuneet vapaaehtoiset ovat lähinnä kasvatustieteen tai yhteiskuntatieteiden opiskelijoita tai muuten kehityskysymyksistä vahvasti kiinnostuneita nuoria aikuisia.

Ohjelman toteutukseen hankitaan tukea myös muilta eri alojen asiantuntijoilta. Ohjelmasta teetetään sekä ulkoisia että sisäisiä ulkoisesti fasilitoituja evaluaatioita. Viestinnän ja vaikuttamistyön materiaalien graafisesta suunnittelusta ja teknisestä toteutuksesta vastaavat siihen erikoistuneet asiantuntijat. Globaalikasvatuksen ja vaikuttamistyön materiaalien tuotantoon osallistetaan alojensa erityisasiantuntijoita, joko vapaaehtois pohjalta tai ostopalveluna. Kotimaiset yhteistyö- ja asiantuntijaverkostot tukevat ohjelman toteutusta. Fingo sekä ohjelmataukea saavien järjestöjen verkostot tukevat osaamista koulutuksen ja kokemusten jakamisen kautta. Vammaisinklusion osaamista saadaan Vammaiskumppanuus ry:ltä.

Kehitysyhteistyöhankkeiden toteutuksesta vastaavat paikalliset nuorisotyön asiantuntijajärjestöt. Hankkeiden hallinnon ja toteutuksen tukena voidaan käyttää paikallisia asiantuntijoita tai asiantuntijajärjestöjä. Yhteistyöjärjestöjä voidaan kannustaa hakemaan tarpeen mukaan tukea esimerkiksi taloushallinnon kouluttajilta. Hankkeisiin sisältyvät koulutukset vammaisinklusiiossa järjestetään yhteistyössä paikallisten vammaisjärjestöjen kanssa.

Ohjelmahallinnon tukipalvelut

Taksvärkki ry hankkii suuren osan hallinnon palveluistaan ostopalveluna, joten omaa erikoistunutta hallintohenkilöstöä tarvitaan vain vähän. Ostopalvelut kilpailutetaan tarpeen mukaan ja määräajoin. Ohjelman taloushallinnon hoitaa kirjanpitotoimisto Tilibic Oy, joka on hoitanut kirjanpidon, laskujen maksun ja palkanlaskennan vuodesta 2015 alkaen. Tilintarkastuksen hoitaa Tilintarkastusrengas Oy. Hankemaksujen siirrossa hankekumppaneille käytetään StoneX välityspankkia, joka toimittaa euromääräiset maksut vastaanottajalle paikallisvaluuttana. Pankin palvelut ovat edullisia, ja hankkeiden talousseuranta helpottuu valuuttakurssien laskennan vähennyttä.

Taksvärkin toimistotilat ovat järjestöjen yhteistoimistossa Globaalikeskuksessa. Toimistotilojen jakamisen ansiosta myös hallinnon palveluja voidaan jakaa. Tietotekniikan tuki, siivous ja vartiointi ovat koko yhteistoimistolle yhteisiä. Hallinnollinen yhteistyö auttaa Taksvärkkiä keskittämään osaamisensa ja resurssinsa nuorten oikeuksien toteutumista edistävään sisällölliseen toimintaan.

Talous

Taksvärkki ry:n talous on vakaalla pohjalla. Vuosibudjetti on vuosien ajan ollut vakaa 800 000 –1 000 000 euroa, josta ulkoministeriön tukeman ohjelmatyön osuus on ollut yli 90 %. Edellisen ohjelmakauden 2018–2021 aikana yhdistyksen oman pääoman arvo on vähentynyt 39 000 eurolla, 334 000 euroon. Samaan aikaan sijoitusten markkina-arvo on kuitenkin noussut 53 000 eurolla. Oma varainhankinta ja rahoitustoiminta on kattanut ohjelmatoiminnan omarahoitusvaatimuksen, lukuun ottamatta vuotta 2020, jolloin yhdistyksen varainhankinta Taksvärkkikeräyksellä vaikeutui koulujen sulkeuduttua tai rajattua ulospäin suuntautunutta toimintaansa COVID-19-epidemian takia. Ohjelmahakemuksen budjetti on laadittu realistiselle pohjalle (liite 5). Ministeriöltä haettavan rahoituksen taso on samalla kokonaistasolla kuin vuosien 2020–2021 käytettävissä ollut tuki. Ohjelmabudjettiin sisältyy kohdentamatonta rahoitusta vuosille 2022, 2024 ja 2025. Vuoden 2022 kohdentamaton on varalla mm. ohjelmakauden jatkosuunnittelua varten (esim. lisävaraukset lähtötasokartoituksiin), ja tarkentuvaan sosiaalisen median vaikuttamistyöhön. Vuosien 2024 ja 2025 kohdentamaton on varalla joko Keniassa tai Sambiassa jatkettavaa hanketta varten. Päätökset tehdään vuonna 2023 tehtävien hanke-evaluaatioiden pohjalta.

Varainhankinta

Taksvärkin keskeisin varainhankinnan malli on perinteinen Taksvärkkikeräys. Keräyksen tuottotavoite on 100 000 euroa vuodessa. Ohjelmakaudella 2018–2021 kehitettiin myös alakouluille soveltuva lukemiseen innostava Lukuralli-kampanja, joka on osaltaan tukemassa myös omaa varainhankintaa. Koulujen yhteydessä tehtävän keräystoiminnan lisäksi vapaaehtoiset Kapua-varainhankkijat keräävät varoja kolmen järjestön toimintaan, joista Taksvärkki on yksi. Kapua-kampanjan vuosituotto on ollut 25 000–30 000 euroa vuodessa.

Tulevan ohjelmakauden yleistavoite on edelleen laajentaa toiminnan rahoituspohjaa. Suomalaisesta yritystoiminnasta haetaan rahoituskumppaneita tukemaan kehitysyhteistyöhankkeita ja globaalikasvatusta. Tulevan yritysyritystyön muotoja valmistellaan vuoden 2021 aikana. Yksittäisille kansalaisille tarjotaan tietoa ja helppoja mahdollisuuksia tukea lahjoituksilla Taksvärkki ry:n toimintaa. Ulkopuolista rahoitusta ei kuitenkaan haeta tahoilta, jotka eivät jaa Taksvärkki ry:n arvoja ja tavoitteita.